

Βρυξέλλες, 10.7.2020
COM(2020) 306 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ**

Πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης 2020

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Τα αποτελεσματικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης είναι απαραίτητα για την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ και για την προάσπιση του κράτους δικαίου και των αξιών στις οποίες βασίζεται η ΕΕ. Τα εθνικά δικαστήρια ενεργούν ως δικαστήρια της ΕΕ όταν εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ. Τα εθνικά δικαστήρια είναι εκείνα που πρωτίστως διασφαλίζουν την αποτελεσματική επιβολή των δικαιωμάτων και των υποχρεώσεων που απορρέουν από το δίκαιο της ΕΕ (άρθρο 19 της ΣΛΕΕ).

Τα αποτελεσματικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης είναι επίσης απαραίτητα για την αμοιβαία εμπιστοσύνη, το επενδυτικό κλίμα και τη βιωσιμότητα της μακροπρόθεσμης ανάπτυξης. Για τον λόγο αυτόν, η βελτίωση της αποδοτικότητας, της ποιότητας και της ανεξαρτησίας των εθνικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης εξακολουθεί να συγκαταλέγεται στις προτεραιότητες του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου — του ετήσιου κύκλου συντονισμού της οικονομικής πολιτικής της ΕΕ. Στην ετήσια στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη 2020, η οποία καθορίζει τη στρατηγική της ΕΕ για την οικονομική πολιτική και την πολιτική απασχόλησης και θέτει τη βιωσιμότητα και την κοινωνική ένταξη στο επίκεντρο της χάραξης της οικονομικής πολιτικής της ΕΕ, επαναλαμβάνεται η σύνδεση μεταξύ των αποτελεσματικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος στα κράτη μέλη. Τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης που λειτουργούν εύρυθμα και με πλήρη ανεξαρτησία μπορούν να έχουν θετικό αντίκτυπο στις επενδύσεις και, ως εκ τούτου, να συμβάλλουν στην παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα. Είναι επίσης σημαντικά για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής διασυνοριακής εκτέλεσης συμβάσεων και διοικητικών αποφάσεων και της επίλυσης διαφορών, που είναι ουσιαστικής σημασίας για τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς ⁽¹⁾.

Στο πλαίσιο αυτό, ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης παρουσιάζει μια ετήσια επισκόπηση δεικτών που επικεντρώνονται στις ουσιώδεις παραμέτρους των αποτελεσματικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης: την αποδοτικότητα, την ποιότητα και την ανεξαρτησία. Η έκδοση του 2020 αναπτύσσει περαιτέρω τους δείκτες και στα τρία αυτά στοιχεία. Δεν αποτυπώνει τις συνέπειες της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19, καθώς τα δεδομένα καλύπτουν τα έτη από το 2012 έως το 2019, αλλά όχι το 2020.

– Ο ευρωπαϊκός μηχανισμός για το κράτος δικαίου –

Όπως είχε εξαγγελθεί με τις πολιτικές κατευθυντήριες γραμμές της προέδρου της Επιτροπής κ. von der Leyen, η Επιτροπή θέσπισε ολοκληρωμένο ευρωπαϊκό μηχανισμό για το κράτος δικαίου, ώστε να είναι σε θέση να παρακολουθεί την κατάσταση στα κράτη μέλη πιο διεξοδικά. Ο μηχανισμός για το κράτος δικαίου θα λειτουργεί ως προληπτικό εργαλείο, για την εμβάθυνση του διαλόγου και την από κοινού ευαισθητοποίηση όσον αφορά ζητήματα που άπτονται του κράτους δικαίου. Τα κύρια χαρακτηριστικά του μηχανισμού περιγράφονται λεπτομερώς στην ανακοίνωση της Επιτροπής του 2019 με τίτλο «Ενίσχυση του κράτους δικαίου εντός της Ένωσης — Στρατηγικό σχέδιο δράσης». Ο νέος μηχανισμός θα βασίζεται στην ετήσια έκθεση για το κράτος δικαίου, η οποία θα παρέχει συγκεφαλαιωτική επισκόπηση των σημαντικών εξελίξεων —θετικών και αρνητικών— σε όλα τα κράτη μέλη. Η έκθεση θα βασίζεται σε διάφορες πηγές, συμπεριλαμβανομένου του πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης.

¹ Βλ. ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Εντοπισμός και αντιμετώπιση των φραγμών στην ενιαία αγορά» [COM(2020) 93] και συνοδευτικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής SWD(2020) 54.

Τι είναι ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης;

Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης είναι ένα ετήσιο συγκριτικό πληροφοριακό εργαλείο. Στόχος του είναι να συνδράμει την ΕΕ και τα κράτη μέλη στην προσπάθειά τους να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα των εθνικών τους συστημάτων απονομής δικαιοσύνης, με την παροχή αντικειμενικών, αξιόπιστων και συγκρίσιμων δεδομένων σχετικά με έναν αριθμό δεικτών για την αξιολόγηση της αποδοτικότητας, της ποιότητας και της ανεξαρτησίας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης σε όλα τα κράτη μέλη. Δεν παρουσιάζει μια συνολική ενιαία κατάταξη, αλλά παρέχει επισκόπηση του τρόπου λειτουργίας όλων των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης με βάση δείκτες που ενδιαφέρουν όλα τα κράτη μέλη.

Ο πίνακας αποτελεσμάτων δεν προωθεί κάποιον συγκεκριμένο τύπο συστήματος απονομής δικαιοσύνης και αντιμετωπίζει όλα τα κράτη μέλη σε ισότιμη βάση.

Η αποδοτικότητα, η ποιότητα και η ανεξαρτησία αποτελούν ουσιώδεις παραμέτρους ενός αποτελεσματικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης, ανεξάρτητα από το πρότυπο του εθνικού συστήματος δικαιοσύνης ή τη νομική παράδοση στην οποία θεμελιώνεται. Τα διαγράμματα για τις τρεις αυτές παραμέτρους θα πρέπει να διαβάζονται συνδυαστικά, καθώς και τα τρία στοιχεία συχνά είναι αλληλένδετα (πρωτοβουλίες με στόχο τη βελτίωση ενός εξ αυτών των στοιχείων μπορεί να έχουν επίδραση και σε άλλο).

Ο πίνακας αποτελεσμάτων εστιάζεται κυρίως στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας, καθώς και στις διοικητικές υποθέσεις, προκειμένου να συνδράμει τα κράτη μέλη στις προσπάθειές τους να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον περισσότερο φιλικό για τις επενδύσεις, τις επιχειρήσεις και τους πολίτες. Ο πίνακας αποτελεσμάτων αποτελεί ένα συγκριτικό εργαλείο το οποίο εξελίσσεται στο πλαίσιο διαλόγου με τα κράτη μέλη και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ⁽²⁾. Στόχος του είναι ο προσδιορισμός των ουσιωδών παραμέτρων ενός αποτελεσματικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης και η παροχή σχετικών ετήσιων δεδομένων.

Ποια είναι η μεθοδολογία του πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης;

Ο πίνακας αποτελεσμάτων χρησιμοποιεί διάφορες πηγές πληροφοριών. Μεγάλο μέρος των ποσοτικών δεδομένων παρέχεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την Αποτελεσματικότητα της Δικαιοσύνης (CEPEJ) του Συμβουλίου της Ευρώπης, με την οποία η Επιτροπή έχει συνάψει σύμβαση για την εκπόνηση ειδικής ετήσιας μελέτης. Τα δεδομένα αυτά καλύπτουν την περίοδο από το 2012 έως το 2018 και έχουν παρασχεθεί από τα κράτη μέλη σύμφωνα με τη μεθοδολογία της CEPEJ ⁽³⁾. Η μελέτη περιλαμβάνει επίσης αναλυτικές παρατηρήσεις και ενημερωτικά δελτία ανά χώρα, τα οποία παρέχουν πιο ολοκληρωμένη εικόνα. Τα εν λόγω στοιχεία θα πρέπει να διαβάζονται σε συνδυασμό με τα διαγράμματα ⁽⁴⁾.

Τα δεδομένα σχετικά με τη διάρκεια των διαδικασιών τα οποία συλλέχθηκαν από τη CEPEJ αποτυπώνουν τον «χρόνο εκδίκασης», δηλαδή την υπολογιζόμενη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών (με βάση τον λόγο των εκκρεμών υποθέσεων προς τις κριθείσες υποθέσεις). Τα δεδομένα σχετικά με την αποδοτικότητα των δικαστηρίων κατά την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ σε συγκεκριμένους τομείς δείχνουν τη μέση διάρκεια της διαδικασίας που απορρέει από την πραγματική διάρκεια των δικαστικών υποθέσεων. Επισημαίνεται ότι η διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών μπορεί να διαφέρει σημαντικά μεταξύ περιοχών του ίδιου κράτους μέλους, ιδίως όσον αφορά τα αστικά κέντρα, όπου οι εμπορικές δραστηριότητες ενδέχεται να συνεπάγονται μεγαλύτερο φόρτο υποθέσεων.

Άλλες πηγές δεδομένων, που καλύπτουν την περίοδο από το 2010 έως το 2019 ⁽⁵⁾, είναι: η ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης ⁽⁶⁾, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δικαστικών

² Π.χ. ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 29ης Μαΐου 2018 σχετικά με τον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης 2017 (P8_TA(2018)0216).

³ Για να μειωθεί η χρονική περίοδος, ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 λαμβάνει το 2012 ως έτος βάσης για τα δεδομένα της CEPEJ, ενώ η έκδοση του 2019 χρησιμοποίησε δεδομένα από το 2010.

⁴ https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/upholding-rule-law/eu-justice-scoreboard_el

⁵ Σε ένα διάγραμμα (48) εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται δεδομένα του 2010, καθώς σε ορισμένα κράτη μέλη η σχετική έρευνα για την έκθεση σχετικά με την παγκόσμια ανταγωνιστικότητα όσον αφορά την εκλαμβανόμενη ανεξαρτησία διενεργήθηκε το 2010, το 2011 ή το 2012.

Συμβουλίων (ENCJ) ⁽⁷⁾, το Δίκτυο των Προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων της ΕΕ (NPSJC) ⁽⁸⁾, η Ένωση των Συμβουλίων Επικρατείας και των Ανωτάτων Διοικητικών Δικαστηρίων της ΕΕ (ACA-Europe) ⁽⁹⁾, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού (ECN) ⁽¹⁰⁾, η Επιτροπή Επικοινωνιών (COCOM) ⁽¹¹⁾, το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για την Παραβίαση των Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας ⁽¹²⁾, το Δίκτυο Συνεργασίας για την Προστασία των Καταναλωτών (CPC) ⁽¹³⁾, η Ομάδα Εμπειρογνομώνων για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας (EGMLTF) ⁽¹⁴⁾, η Eurostat ⁽¹⁵⁾, το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Δικαστικών (EJTN) ⁽¹⁶⁾ και το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF) ⁽¹⁷⁾.

Με την πάροδο των ετών, η μεθοδολογία για τον πίνακα αποτελεσμάτων αναπτύχθηκε περαιτέρω και βελτιστοποιήθηκε σε στενή συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης, ιδίως μέσω ενός ερωτηματολογίου (που επικαιροποιείται σε ετήσια βάση) και μέσω της συλλογής δεδομένων για ορισμένες πτυχές της λειτουργίας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης.

- ⁶ Για να συμβάλει στην προετοιμασία του πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης και για την προώθηση της ανταλλαγής βέλτιστων πρακτικών σχετικά με την αποτελεσματικότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης, η Επιτροπή ζήτησε από τα κράτη μέλη να ορίσουν δύο υπευθύνους επικοινωνίας, έναν από το δικαστικό σώμα και έναν από το Υπουργείο Δικαιοσύνης. Η άτυπη αυτή ομάδα συνεδριάζει τακτικά.
- ⁷ Το ENCJ συγκεντρώνει τα εθνικά όργανα των κρατών μελών που είναι ανεξάρτητα από την εκτελεστική και τη νομοθετική εξουσία και τα οποία είναι υπεύθυνα για τη στήριξη των δικαστικών σωμάτων στην ανεξάρτητη απονομή δικαιοσύνης: <https://www.encj.eu/>
- ⁸ Το NPSJC παρέχει ένα φόρουμ που προσφέρει στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα τη δυνατότητα να ζητούν τη γνώμη των ανωτάτων δικαστηρίων και να επιδιώκουν μεγαλύτερη προσέγγιση μεταξύ τους μέσω της ενθάρρυνσης της συζήτησης και της ανταλλαγής ιδεών: <http://network-presidents.eu/>
- ⁹ Η ACA-Europe απαρτίζεται από το Δικαστήριο της ΕΕ και τα Συμβούλια της Επικρατείας ή τα ανώτατα διοικητικά δικαστήρια κάθε κράτους μέλους της ΕΕ: <http://www.juradmin.eu/index.php/en/>
- ¹⁰ Το ECN συστάθηκε ως φόρουμ διαλόγου και συνεργασίας των ευρωπαϊκών αρχών ανταγωνισμού στις περιπτώσεις στις οποίες εφαρμόζονται τα άρθρα 101 και 102 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ECN αποτελεί το πλαίσιο για τους μηχανισμούς στενής συνεργασίας που προβλέπονται στον κανονισμό αριθ. 1/2003 του Συμβουλίου. Μέσω του ECN, επιτυγχάνεται η συνεργασία μεταξύ της Επιτροπής και των εθνικών αρχών ανταγωνισμού όλων των κρατών μελών της ΕΕ: http://ec.europa.eu/competition/ecn/index_en.html
- ¹¹ Η COCOM απαρτίζεται από εκπροσώπους των κρατών μελών της ΕΕ. Κύριος ρόλος της είναι να γνωμοδοτεί επί των σχεδίων μέτρων που προτίθεται να θεσπίσει η Επιτροπή στον τομέα της ψηφιακής αγοράς: <https://ec.europa.eu/digital-single-market/en/communications-committee>
- ¹² Το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για την Παραβίαση των Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας είναι ένα δίκτυο εμπειρογνομώνων και εξειδικευμένων ενδιαφερόμενων φορέων. Απαρτίζεται από εκπροσώπους του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, οι οποίοι συνεργάζονται στο πλαίσιο ενεργών ομάδων εργασίας: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/en/web/observatory/home>
- ¹³ Το CPC είναι ένα δίκτυο εθνικών αρχών αρμόδιων για την επιβολή της νομοθεσίας της ΕΕ για την προστασία των καταναλωτών στις χώρες της ΕΕ και του ΕΟΧ: http://ec.europa.eu/internal_market/scoreboard/performance_by_governance_tool/consumer_protection_cooperation_network/index_en.htm
- ¹⁴ Η EGMLTF συνεδριάζει τακτικά με σκοπό την ανταλλαγή απόψεων και την παροχή βοήθειας στην Επιτροπή για τη χάραξη πολιτικής και την εκπόνηση νέας νομοθεσίας για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας: https://ec.europa.eu/info/policies/justice-and-fundamental-rights/civil-justice_el
- ¹⁵ Η Eurostat είναι η στατιστική υπηρεσία της ΕΕ: <http://ec.europa.eu/eurostat/about/overview>
- ¹⁶ Το EJTN είναι η κύρια πλατφόρμα και ο βασικός φορέας προώθησης της κατάρτισης των Ευρωπαίων δικαστικών και της ανταλλαγής γνώσεων μεταξύ τους. Αναπτύσσει πρότυπα και προγράμματα κατάρτισης, συντονίζει ανταλλαγές και προγράμματα κατάρτισης δικαστικών, διαδίδει εμπειρογνωσία στον τομέα της κατάρτισης και προάγει τη συνεργασία των φορέων κατάρτισης δικαστικών στην ΕΕ. Το EJTN έχει 34 μέλη, τα οποία εκπροσωπούν τα κράτη μέλη της ΕΕ καθώς και διακρατικούς φορείς της ΕΕ. <http://www.ejtn.eu/>
- ¹⁷ Το WEF είναι μια διεθνής οργάνωση για τη συνεργασία μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, της οποίας τα μέλη είναι εταιρείες: <https://www.weforum.org/>

Η διαθεσιμότητα δεδομένων, ιδίως όσον αφορά τους δείκτες για την αποδοτικότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης, εξακολουθεί να βελτιώνεται, καθώς πολλά κράτη μέλη έχουν επενδύσει στην ικανότητά τους να παράγουν καλύτερα στατιστικά στοιχεία για τη δικαιοσύνη. Στον βαθμό που εξακολουθούν να υπάρχουν δυσκολίες όσον αφορά τη συγκέντρωση ή την παροχή δεδομένων, αυτές οφείλονται είτε σε ανεπαρκή στατιστική ικανότητα είτε στο γεγονός ότι οι εθνικές κατηγορίες για τις οποίες συλλέγονται δεδομένα δεν αντιστοιχούν επακριβώς σε εκείνες που χρησιμοποιούνται για τον πίνακα αποτελεσμάτων. Μόνο σε πολύ λίγες περιπτώσεις το κενό δεδομένων οφείλεται στην έλλειψη παροχής στοιχείων από τις εθνικές αρχές. Η Επιτροπή εξακολουθεί να παροτρύνει τα κράτη μέλη να μειώσουν περαιτέρω το εν λόγω κενό δεδομένων.

Πώς τροφοδοτεί ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο;

Ο πίνακας αποτελεσμάτων παρέχει στοιχεία για την αξιολόγηση της αποδοτικότητας, της ποιότητας και της ανεξαρτησίας των εθνικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης και, ως εκ τούτου, αποσκοπεί στο να συνδράμει τα κράτη μέλη να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητα των εθνικών τους συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Μέσω της σύγκρισης πληροφοριών σχετικά με τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης, ο πίνακας αποτελεσμάτων διευκολύνει τον εντοπισμό αδυναμιών και βέλτιστων πρακτικών και την παρακολούθηση των προκλήσεων και της προόδου. Στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, διενεργούνται ειδικές αξιολογήσεις ανά χώρα μέσω διμερούς διαλόγου με τις αρμόδιες εθνικές αρχές και τους ενδιαφερόμενους φορείς. Οι αξιολογήσεις αυτές αντικατοπτρίζονται στις ετήσιες εκθέσεις ανά χώρα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και συνδυάζουν τις πληροφορίες που αντλούνται από τον πίνακα αποτελεσμάτων με ποιοτική ανάλυση ανά χώρα, η οποία αποτυπώνει τα χαρακτηριστικά των νομικών συστημάτων και του ευρύτερου πλαισίου των οικείων κρατών μελών. Εάν οι αδυναμίες που εντοπίζονται έχουν μακροοικονομική σημασία, η ανάλυση στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου μπορεί να οδηγήσει την Επιτροπή να προτείνει στο Συμβούλιο την έκδοση ειδικών συστάσεων ανά χώρα για τη βελτίωση του εθνικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης σε επιμέρους κράτη μέλη ⁽¹⁸⁾.

Γιατί είναι σημαντικά τα αποτελεσματικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης για ένα φιλικό προς τις επενδύσεις επιχειρηματικό περιβάλλον;

Τα αποτελεσματικά συστήματα απονομής δικαιοσύνης τα οποία προασπίζουν το κράτος δικαίου έχουν αναγνωριστεί ως παράγοντες με θετικό οικονομικό αντίκτυπο. Όταν τα δικαστικά συστήματα εγγυώνται την πραγμάτωση των δικαιωμάτων, οι πιστωτές είναι πιθανότερο να δανείσουν, οι επιχειρήσεις αποθαρρύνονται από την υιοθέτηση καιροσκοπικής συμπεριφοράς, το κόστος των συναλλαγών μειώνεται και οι καινοτόμες επιχειρήσεις είναι πιθανότερο να πραγματοποιήσουν επενδύσεις. Ο ευεργετικός αντίκτυπος των καλά λειτουργούντων εθνικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης στην οικονομία τεκμηριώνεται με σειρά μελετών και επιστημονικών συγγραμμάτων, μεταξύ άλλων του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου ⁽¹⁹⁾, της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας ⁽²⁰⁾, του ΟΟΣΑ ⁽²¹⁾, του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ ⁽²²⁾ και της Παγκόσμιας Τράπεζας ⁽²³⁾.

¹⁸ Κατά το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο του 2020, το Συμβούλιο, μετά από πρόταση της Επιτροπής, απηύθυνε σε οκτώ κράτη μέλη ειδικές ανά χώρα συστάσεις σε σχέση με το εθνικό τους σύστημα απονομής δικαιοσύνης (HR, IT, CY, HU, MT, PL, PT και SK). Πέραν των εν λόγω κρατών μελών που έλαβαν πρόταση για ειδικές ανά χώρα συστάσεις, οκτώ ακόμη κράτη μέλη (BE, BG, IE, EL, ES, LV, RO και SI) αντιμετωπίζουν συγκεκριμένες προκλήσεις όσον αφορά τα εθνικά τους συστήματα απονομής δικαιοσύνης, μεταξύ άλλων σε σχέση με το κράτος δικαίου και την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, τα οποία παρακολουθούνται από την Επιτροπή στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Οι εν λόγω προκλήσεις αποτυπώνονται στις αιτιολογικές σκέψεις των προτεινόμενων ειδικών ανά χώρα συστάσεων και στις εκθέσεις ανά χώρα που αφορούν τα συγκεκριμένα κράτη μέλη. Οι πιο πρόσφατες εκθέσεις ανά χώρα για το 2020, οι οποίες δημοσιεύθηκαν στις 26 Φεβρουαρίου 2020, διατίθενται στη διεύθυνση: https://ec.europa.eu/info/publications/2020-european-semester-country-reports_el

¹⁹ Περιφερειακές οικονομικές προβλέψεις του ΔΝΤ, Νοέμβριος 2017, «Europe: Europe Hitting its Stride», σ. xviii, 40, 70: <https://www.imf.org/~media/Files/Publications/REO/EUR/2017/November/eur-booked-print.ashx?la=en>

²⁰ EKT, «Structural policies in the euro area», Ιούνιος 2018, ECB Occasional Paper Series No 210: <https://www.ecb.europa.eu/pub/pdf/scpops/ecb.op210.en.pdf?3db9355b1d1599799aa0e475e5624651>

Μελέτη η οποία εκπονήθηκε κατέληξε στο συμπέρασμα ότι μείωση της διάρκειας των δικαστικών διαδικασιών κατά 1 % [μετρούμενη σε χρόνο εκδίκασης ⁽²⁴⁾] μπορεί να αυξήσει την ανάπτυξη των επιχειρήσεων ⁽²⁵⁾ και ότι υψηλότερο ποσοστό εταιρειών που θεωρούν ότι το σύστημα απονομής δικαιοσύνης είναι ανεξάρτητο κατά 1 % τείνει να συνδέεται με υψηλότερο κύκλο εργασιών και αύξηση της παραγωγικότητας ⁽²⁶⁾. Άλλη μελέτη έδειξε θετική συσχέτιση μεταξύ εκλαμβανόμενης ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης και ροών άμεσων ξένων επενδύσεων στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη ⁽²⁷⁾.

Επιπλέον, σειρά ερευνών έχει καταδείξει τη σημασία της αποτελεσματικότητας των εθνικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης για τις εταιρείες. Για παράδειγμα, σε μία έρευνα, το 93 % των μεγάλων επιχειρήσεων απάντησε ότι εξετάζει συστηματικά και σε συνεχή βάση τις συνθήκες που σχετίζονται με το κράτος δικαίου (συμπεριλαμβανομένης της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων) στις χώρες στις οποίες επενδύει ⁽²⁸⁾. Σε άλλη έρευνα, περισσότερες από τις μισές μικρομεσαίες επιχειρήσεις απάντησαν ότι το κόστος και η υπερβολική διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών, αντίστοιχα, ήταν οι βασικοί λόγοι για τη μη κίνηση δικαστικής διαδικασίας λόγω προσβολής δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας (ΔΔΙ) ⁽²⁹⁾. Η ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Εντοπισμός και αντιμετώπιση των φραγμών στην ενιαία αγορά» ⁽³⁰⁾ και το σχέδιο δράσης για την επιβολή των κανόνων της ενιαίας αγοράς ⁽³¹⁾ παρέχουν επίσης πληροφορίες σχετικά με τη σημασία των αποτελεσματικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης για τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς, ιδίως για τις επιχειρήσεις.

Πώς στηρίζει η Επιτροπή την εφαρμογή ορθών μεταρρυθμίσεων στον τομέα της δικαιοσύνης μέσω της τεχνικής στήριξης;

- ²¹ Βλ. π.χ.: «What makes civil justice effective?», OECD Economics Department Policy Notes, αριθ. 18 Ιουνίου 2013 και «The Economics of Civil Justice: New Cross-Country Data and Empirics», OECD Economics Department Working Papers, αριθ. 1060.
- ²² Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ, «The Global Competitiveness Report 2019», Οκτώβριος 2019: <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019>
- ²³ Παγκόσμια Τράπεζα, «World Development Report 2017: Governance and the Law, Chapter 3: The role of law», σ. 83, 140: <http://www.worldbank.org/en/publication/wdr2017>
- ²⁴ Ο δείκτης του «χρόνου εκδίκασης» προκύπτει από τη διαίρεση του αριθμού των μη κριθεισών υποθέσεων διά του αριθμού των κριθεισών υποθέσεων στη λήξη ενός έτους και τον πολλαπλασιασμό του ηλικίου επί 365 (ημέρες). Πρόκειται για τυποποιημένο δείκτη που έχει καθοριστεί από την CEPEJ του Συμβουλίου της Ευρώπης: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp
- ²⁵ Vincenzo Bove και Leandro Elia: «The judicial system and economic development across EU Member States», τεχνική έκθεση του JRC, EUR 28440 EN, Υπηρεσία Εκδόσεων της ΕΕ, Λουξεμβούργο, 2017: http://publications.jrc.ec.europa.eu/repository/bitstream/JRC104594/jrc104594_2017_the_judicial_system_and_economic_development_across_eu_member_states.pdf
- ²⁶ *Idem*.
- ²⁷ «Effect of judicial independence to FDI into Eastern Europe and South Asia»· Bülent Dogru· 2012, Munich Personal RePEc Archive (MPRA): https://mpra.ub.uni-muenchen.de/40471/1/MPRA_paper_40322.pdf . Τα κράτη μέλη της ΕΕ που περιλαμβάνονταν στη μελέτη ήταν τα εξής: BG, HR, CZ, EST, HU, LV, LT, RO, SK και SI.
- ²⁸ The Economist Intelligence Unit: «Risk and Return – Foreign Direct Investment and the Rule of Law», 2015 http://www.biicl.org/documents/625_d4_fdi_main_report.pdf, σ. 22.
- ²⁹ Γραφείο Διανοητικής Ιδιοκτησίας της ΕΕ (EUIPO), Πίνακας αποτελεσμάτων των ΜΜΕ στον τομέα της διανοητικής ιδιοκτησίας το 2016: https://euipo.europa.eu/tunnel-web/secure/webdav/guest/document_library/observatory/documents/sme_scoreboard_study_2016/Executive-summary_en.pdf
- ³⁰ COM(2020) 93 και SWD(2020) 54.
- ³¹ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Μακροπρόθεσμο σχέδιο δράσης για τη βελτίωση της εφαρμογής και της επιβολής των κανόνων της ενιαίας αγοράς» [COM(2020) 94] — βλ. ιδίως δράσεις 4, 6 και 18.

Τα κράτη μέλη μπορούν να αξιοποιήσουν την τεχνική στήριξη που παρέχει η Επιτροπή μέσω της Γενικής Διεύθυνσης Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων (REFORM) στο πλαίσιο του Προγράμματος Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων ⁽³²⁾, το οποίο έχει συνολικό προϋπολογισμό 222,8 εκατ. EUR για την περίοδο 2017-2020. Από το 2017, 16 κράτη μέλη ⁽³³⁾ έχουν ήδη λάβει ή έχουν ζητήσει τεχνική στήριξη σε πολλούς τομείς. Στην εν λόγω τεχνική στήριξη περιλαμβάνεται, για παράδειγμα, τεχνική στήριξη για τη βελτίωση της αποδοτικότητας του δικαστικού συστήματος, για τη μεταρρύθμιση του δικαστικού χάρτη, για την οργάνωση των δικαστηρίων, για τον σχεδιασμό ή την εφαρμογή προγραμμάτων ηλεκτρονικής δικαιοσύνης και δικαιοσύνης στον κυβερνοχώρο, για συστήματα διαχείρισης υποθέσεων, για τη διαδικασία επιλογής και προαγωγής των δικαστών, για την κατάρτιση των δικαστών και για την εξωδικαστική επίλυση καταναλωτικών διαφορών. Τον Μάιο του 2020 η Επιτροπή παρουσίασε επίσης τις προτάσεις της για σχέδιο ανάκαμψης ⁽³⁴⁾. Στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης, προτάθηκε το **Μέσο Τεχνικής Υποστήριξης** ⁽³⁵⁾ ως συνέχεια του υφιστάμενου Προγράμματος Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων. Το Μέσο αυτό βασίζεται στην επιτυχία του Προγράμματος Στήριξης Διαρθρωτικών Μεταρρυθμίσεων και παρέχει στην Επιτροπή τη δυνατότητα να συμβάλει στην ενίσχυση της θεσμικής και διοικητικής ικανότητας των κρατών μελών της ΕΕ. Το Μέσο θα εξακολουθήσει να παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να ζητούν τεχνική στήριξη, μεταξύ άλλων και στον τομέα του συστήματος απονομής δικαιοσύνης.

³² https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/funding-opportunities/funding-programmes/overview-funding-programmes/structural-reform-support-programme-srsp_el

³³ BE, BG, CZ, EST, EL, ES, HR, IT, CY, LV, HU, MT, PL, PT, SI και SK.

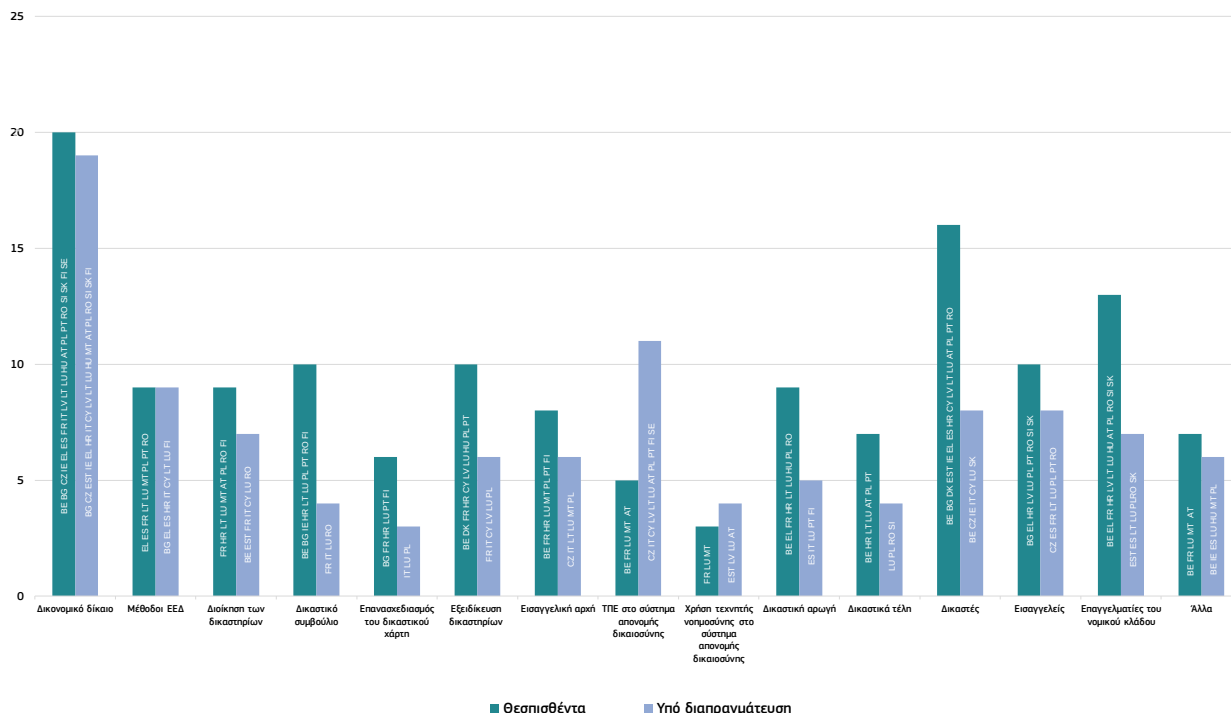
³⁴ Βλ. δελτίο Τύπου IP/20/940, 27 Μαΐου 2020, διαθέσιμο στη διεύθυνση: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/el/ip_20_940

³⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=COM%3A2020%3A0409%3AFIN>

2. ΠΛΑΙΣΙΟ: ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΟΣΟΝ ΑΦΟΡΑ ΤΙΣ ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΤΟ 2019

Το 2019 πολλά κράτη μέλη συνέχισαν τις προσπάθειές τους για την περαιτέρω βελτίωση της αποτελεσματικότητας των εθνικών τους συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Στο διάγραμμα 1 παρουσιάζεται μια επικαιροποιημένη επισκόπηση των μέτρων που έχουν θεσπιστεί και των μέτρων που σχεδιάζεται να ληφθούν στους διάφορους τομείς λειτουργίας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης στα κράτη μέλη που επιδίδονται σε δραστηριότητες μεταρρυθμίσεων.

Διάγραμμα 1: Νομοθετική και κανονιστική δραστηριότητα όσον αφορά τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης το 2019 (θεσπισθέντα μέτρα / πρωτοβουλίες υπό διαπραγμάτευση ανά κράτος μέλος) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽³⁶⁾]

Το 2019 το δικονομικό δίκαιο εξακολούθησε να αποτελεί τομέα ιδιαίτερης εστίασης σε πολλά κράτη μέλη, με σημαντικό αριθμό εν εξελίξει ή σχεδιαζόμενων νομοθετικών δραστηριοτήτων. Αυξημένη δραστηριότητα σημειώθηκε επίσης όσον αφορά τις μεταρρυθμίσεις σχετικά με το καθεστώς των δικαστών, καθώς και τους κανόνες για τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου και τους εισαγγελείς. Σε σύγκριση με την τελευταία έκδοση του πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης, η θέσπιση μέτρων σε τομείς όπως η διοίκηση των δικαστηρίων και των δικαστικών συμβουλίων έλαβε περαιτέρω ώθηση, καθώς τα κράτη μέλη έδωσαν συνέχεια σε προηγούμενες εξαγγελίες τους. Σε άλλους τομείς, όπως η ανάπτυξη της τεχνολογίας των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) στο δικαστικό σύστημα ή ο επανασχεδιασμός των δικαστικών χαρτών, παρατηρήθηκε επιβράδυνση των δραστηριοτήτων. Ορισμένα κράτη μέλη χρησιμοποιούν ήδη ενεργά ή τουλάχιστον σχεδιάζουν να χρησιμοποιήσουν την τεχνητή νοημοσύνη στα εθνικά τους συστήματα απονομής δικαιοσύνης. Για ακόμη μία φορά, η επισκόπηση επιβεβαιώνει την παρατήρηση ότι οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της δικαιοσύνης απαιτούν χρόνο — που ενίοτε εκτείνεται σε διάστημα αρκετών ετών από την αρχική τους

³⁶ Οι πληροφορίες έχουν συγκεντρωθεί σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης 26 κρατών μελών. Η DE εξήγησε ότι βρίσκονται σε εξέλιξη διάφορες μεταρρυθμίσεις όσον αφορά τη δικαστική εξουσία, στις οποίες το πεδίο και η κλίμακα της μεταρρυθμιστικής διαδικασίας μπορεί να διαφέρουν μεταξύ των 16 ομόσπονδων κρατών.

εξαγγελία έως τη θέσπιση των σχετικών νομοθετικών και κανονιστικών μέτρων και την πραγματική εφαρμογή τους στην πράξη.

3. ΒΑΣΙΚΑ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΙΝΑΚΑ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΓΙΑ ΤΟ 2020

Η αποδοτικότητα, η ποιότητα και η ανεξαρτησία είναι οι κύριες παράμετροι ενός αποτελεσματικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης, και ο πίνακας αποτελεσμάτων παρουσιάζει δείκτες που αφορούν και τις τρεις αυτές παραμέτρους.

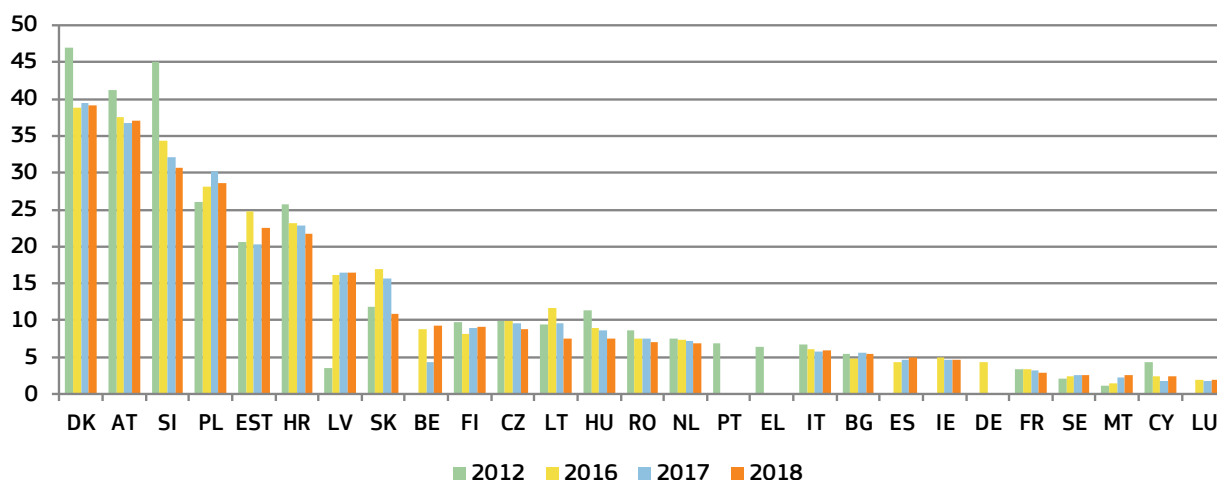
3.1. Αποδοτικότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης

Στον πίνακα αποτελεσμάτων παρουσιάζονται δείκτες για την αποδοτικότητα των διαδικασιών στους ευρείς τομείς των αστικών, εμπορικών και διοικητικών υποθέσεων, καθώς και σε ειδικούς τομείς στους οποίους διοικητικές αρχές και δικαστήρια εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ ⁽³⁷⁾.

3.1.1. Εξελίξεις όσον αφορά τον φόρτο υποθέσεων

Ο φόρτος υποθέσεων των εθνικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης μειώθηκε στα περισσότερα κράτη μέλη και παραμένει σε μεγάλο βαθμό κάτω από τα επίπεδα του 2012, αν και εξακολουθεί να διαφέρει σημαντικά μεταξύ κρατών μελών (διάγραμμα 2). Το γεγονός αυτό δείχνει ότι είναι σημαντικό να διατηρηθεί η επαγρύπνηση για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης.

Διάγραμμα 2: Αριθμός εισαχθεισών αστικών, εμπορικών, διοικητικών και άλλων υποθέσεων, 2012 – 2018 (*) (σε πρώτο βαθμό / ανά 100 κατοίκους) [πηγή: μελέτη CEPEJ ⁽³⁸⁾]

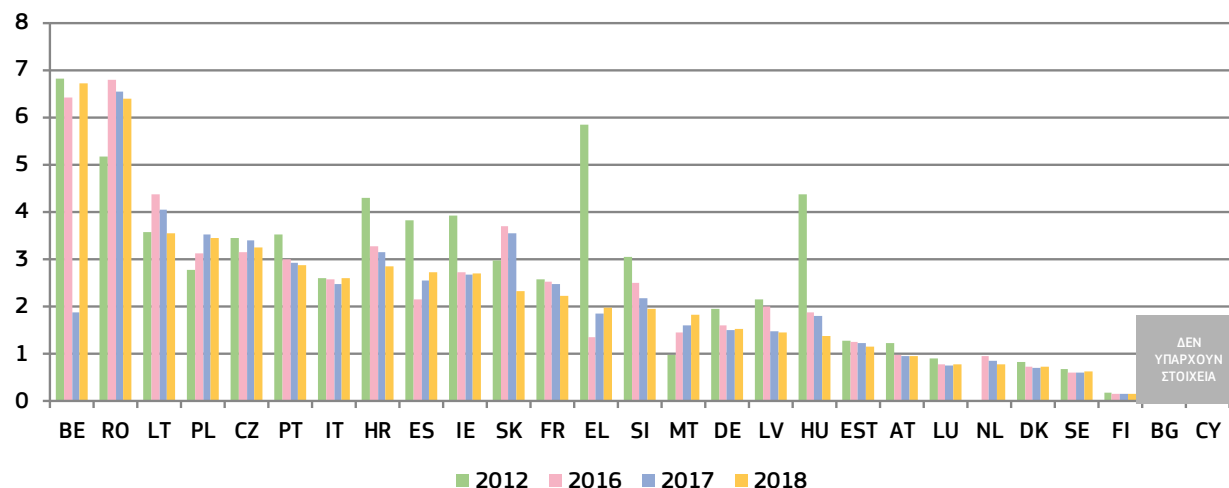

(*) Βάσει της μεθοδολογίας της CEPEJ, η εν λόγω κατηγορία περιλαμβάνει όλες τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης και εκούσιας δικαιοδοσίας, τις υποθέσεις κτηματολογίου και εμπορικού μητρώου εκούσιας δικαιοδοσίας, άλλες υποθέσεις μητρώων, άλλες υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας, υποθέσεις διοικητικού δικαίου και άλλες μη ποινικές υποθέσεις. Αλλαγές μεθοδολογίας στις LV (αναδρομική εφαρμογή για το 2016 καθώς επίσης και για το 2017), SK και SE (τα δεδομένα για το 2016 και το 2017 έχουν προσαρμοστεί ώστε να περιλαμβάνουν τις υποθέσεις που αφορούν το μεταναστευτικό δίκαιο ως διοικητικές υποθέσεις, σύμφωνα με τη μεθοδολογία της CEPEJ).

³⁷ Η εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων είναι επίσης σημαντική για την αποδοτικότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Ωστόσο, στα περισσότερα κράτη μέλη δεν υπάρχουν διαθέσιμα συγκρίσιμα δεδομένα.

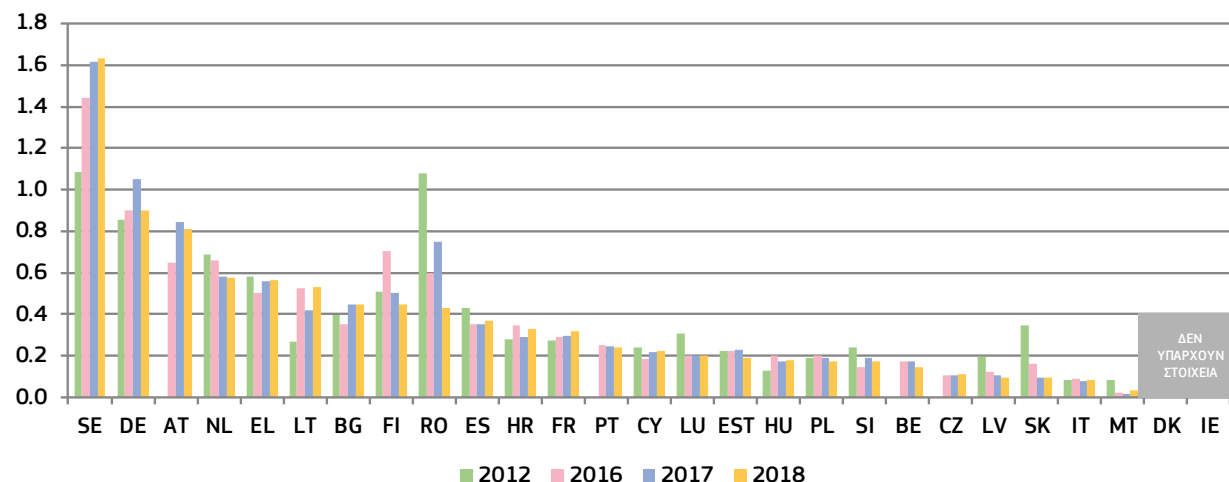
³⁸ Μελέτη του 2019 για τη λειτουργία των δικαστικών συστημάτων στα κράτη μέλη της ΕΕ, που εκπονήθηκε από τη γραμματεία της CEPEJ για την Επιτροπή: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_el

Διάγραμμα 3: Αριθμός εισαχθεισών αστικών και εμπορικών υποθέσεων αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας, 2012 – 2018 (*) (σε πρώτο βαθμό / ανά 100 κατοίκους) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

(*) Βάσει της μεθοδολογίας της CEPEJ, οι αστικές/εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας αφορούν διαφορές μεταξύ αντιδίκων, π.χ. διαφορές σχετικές με συμβάσεις. Οι αστικές/εμπορικές υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας αφορούν διαδικασίες στις οποίες δεν υπάρχει αντιδικία, π.χ. χωρίς αντιδικία διαταγές πληρωμής. Αλλαγές μεθοδολογίας στις **EL** και **SK**. Τα στοιχεία για τις **NL** περιλαμβάνουν υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας.

Διάγραμμα 4: Αριθμός εισαχθεισών διοικητικών υποθέσεων, 2012 – 2018 (*) (σε πρώτο βαθμό / ανά 100 κατοίκους) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

(*) Σύμφωνα με τη μεθοδολογία της CEPEJ, οι υποθέσεις διοικητικού δικαίου αφορούν διαφορές μεταξύ ατόμων και τοπικών, περιφερειακών ή εθνικών αρχών. Στις **DK** και **IE** οι διοικητικές υποθέσεις δεν καταγράφονται χωριστά. Ορισμένες διοικητικές διαδικασίες αποδικαστικοποιήθηκαν στη **RO** το 2018. Αλλαγές μεθοδολογίας στις **EL**, **SK** και **SE**. Στη **SE**, οι υποθέσεις μετανάστευσης έχουν συμπεριληφθεί στις διοικητικές υποθέσεις (αναδρομική εφαρμογή για το 2016 καθώς επίσης και για το 2017).

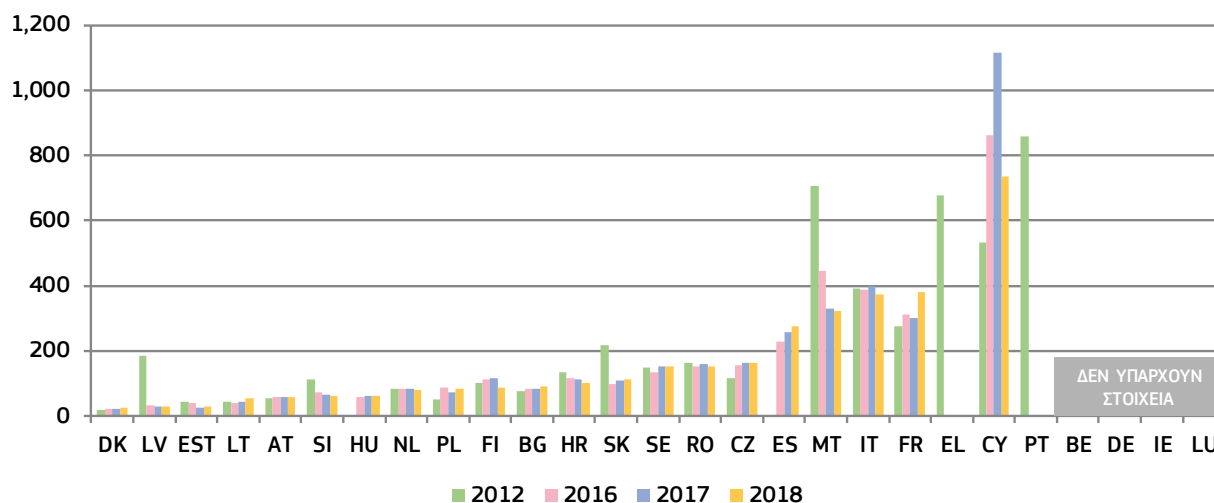
3.1.2. Γενικά δεδομένα για την αποδοτικότητα

Οι δείκτες για την αποδοτικότητα των διαδικασιών στους ευρείς τομείς των αστικών, των εμπορικών και των διοικητικών υποθέσεων είναι: η διάρκεια των διαδικασιών (χρόνος εκδίκασης), το ποσοστό διεκπεραίωσης και ο αριθμός εκκρεμών υποθέσεων.

– Εκτιμώμενη διάρκεια των διαδικασιών –

Η διάρκεια των διαδικασιών δηλώνει τον εκτιμώμενο χρόνο (σε ημέρες) που απαιτείται για τη δικαστική επίλυση μιας υπόθεσης, δηλαδή τον χρόνο που χρειάζεται το δικαστήριο για να εκδώσει απόφαση σε πρώτο βαθμό. Ο δείκτης του «χρόνου εκδίκασης» προκύπτει από τη διαίρεση του αριθμού των μη κριθεισών υποθέσεων διά του αριθμού των κριθεισών υποθέσεων στη λήξη ενός έτους και τον πολλαπλασιασμό του πηλίκου επί 365 (ημέρες) ⁽³⁹⁾. Το υπολογιζόμενο μέγεθος δηλώνει τον εκτιμώμενο ελάχιστο χρόνο που χρειάζεται το δικαστήριο για την επίλυση μιας υπόθεσης, διατηρώντας παράλληλα τις τρέχουσες συνθήκες εργασίας. Όσο υψηλότερη είναι η τιμή, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα να χρειαστεί περισσότερο χρόνο το δικαστήριο για να εκδώσει απόφαση. Τα διαγράμματα αφορούν κυρίως πρωτοβάθμιες διαδικασίες και συγκρίνουν τα στοιχεία για τα έτη 2012, 2016, 2017 και 2018, στον βαθμό που είναι διαθέσιμα ⁽⁴⁰⁾. Σε δύο διαγράμματα απεικονίζεται ο χρόνος εκδίκασης, για το 2018, σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας, καθώς και σε διοικητικές υποθέσεις σε όλους τους βαθμούς δικαιοδοσίας, και σε ένα διάγραμμα απεικονίζεται η μέση διάρκεια των διαδικασιών σε υποθέσεις νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες στα πρωτοβάθμια και τα δευτεροβάθμια δικαστήρια.

Διάγραμμα 5: Εκτιμώμενος αναγκαίος χρόνος για τη δικαστική επίλυση αστικών, εμπορικών, διοικητικών και άλλων υποθέσεων, 2012 – 2018 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες)
(πηγή: μελέτη CEPEJ)

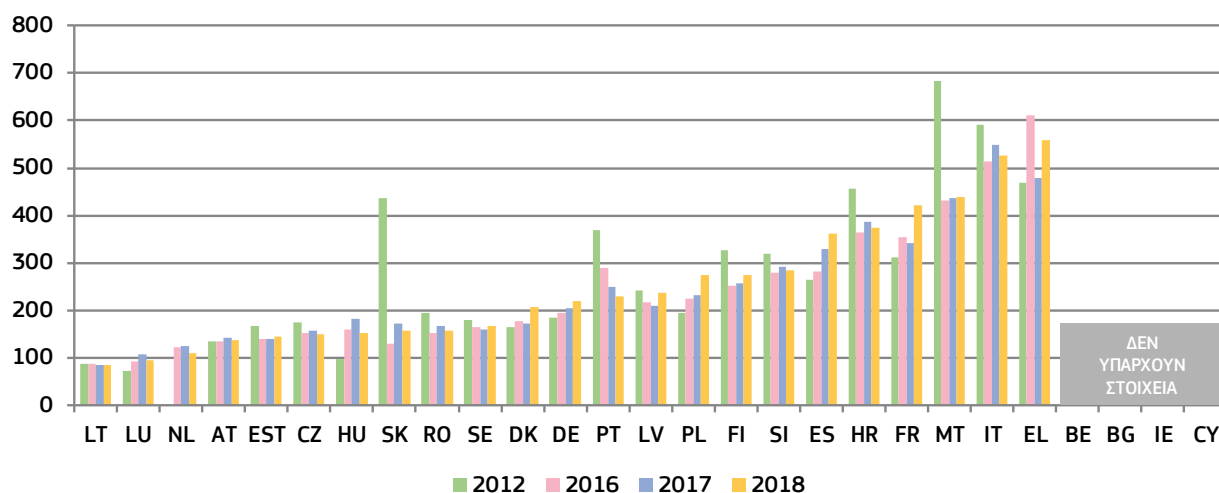
(*) Βάσει της μεθοδολογίας της CEPEJ, η εν λόγω κατηγορία περιλαμβάνει όλες τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης και εκούσιας δικαιοδοσίας, τις υποθέσεις κτηματολογίου και εμπορικού μητρώου εκούσιας δικαιοδοσίας, άλλες υποθέσεις μητρώων, άλλες υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας, υποθέσεις διοικητικού δικαίου και άλλες μη ποινικές υποθέσεις. Αλλαγές μεθοδολογίας στη SK. Στις εκκρεμείς υποθέσεις περιλαμβάνονται όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας στην CZ και, έως το 2016, στη SK. LV: η απότομη μείωση οφείλεται στη μεταρρύθμιση του δικαστικού

³⁹ Η διάρκεια των διαδικασιών, το ποσοστό διεκπεραίωσης και ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων αποτελούν τυποποιημένους δείκτες που έχουν καθοριστεί από τη CEPEJ: http://www.coe.int/t/dghl/cooperation/cepej/evaluation/default_en.asp

⁴⁰ Τα έτη επιλέχθηκαν κατά τρόπο ώστε να διατηρηθεί η επταετής προοπτική με το 2012 ως έτος βάσης και να αποφευχθεί ταυτόχρονα ο υπερκορεσμός των διαγραμμάτων. Δεδομένα για τα έτη 2010, 2013, 2014 και 2015 παρέχονται στην έκθεση της CEPEJ.

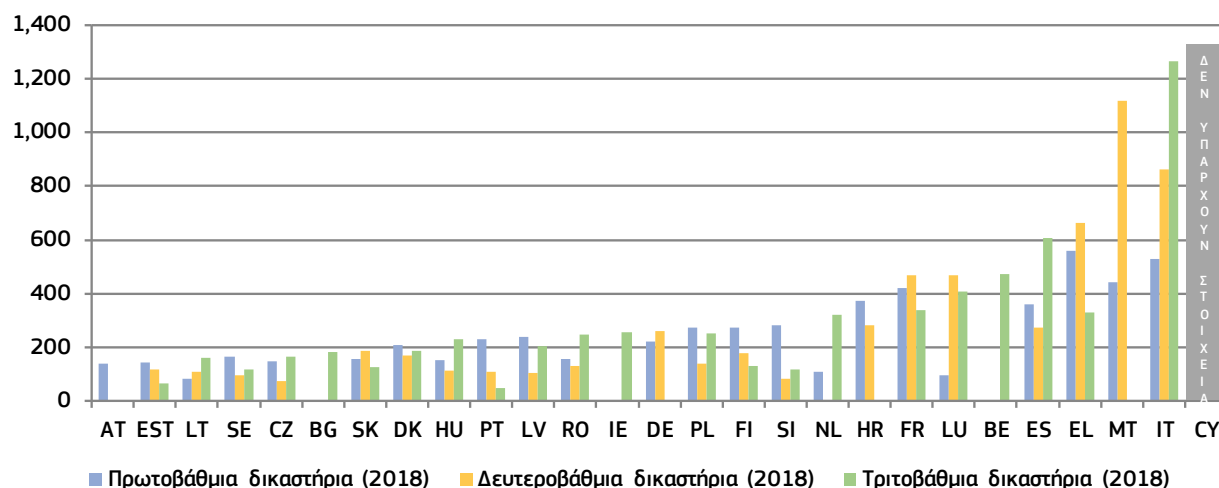
συστήματος, καθώς και στους ελέγχους σφαλμάτων και στην εκκαθάριση δεδομένων στο σύστημα πληροφοριών των δικαστηρίων.

Διάγραμμα 6: Εκτιμώμενος αναγκαίος χρόνος για τη δικαστική επίλυση αστικών και εμπορικών υποθέσεων αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας, 2012 – 2018 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

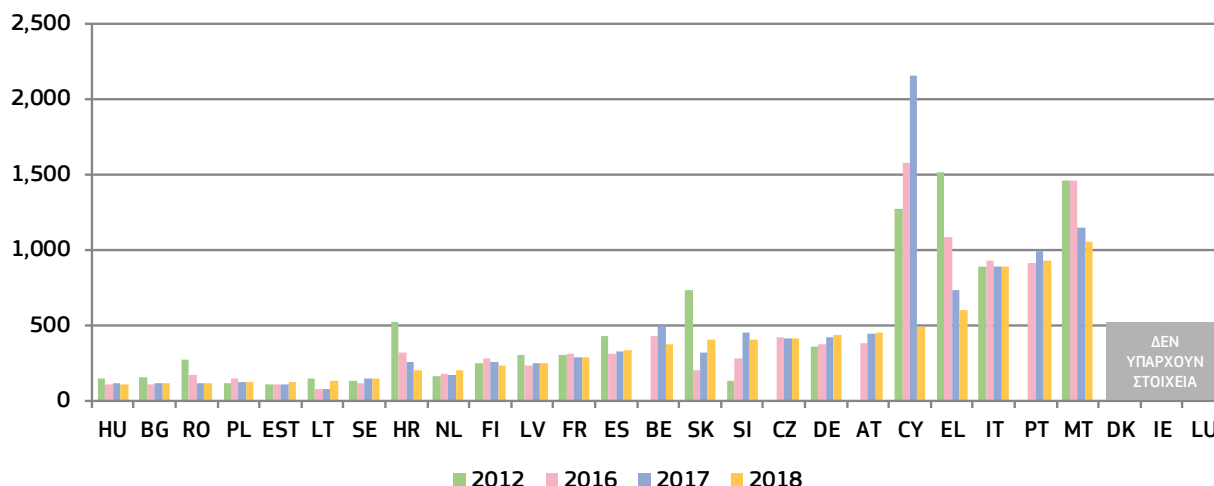
(*) Βάσει της μεθοδολογίας της CEPEJ, οι αστικές/εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας αφορούν διαφορές μεταξύ αντιδίκων, π.χ. διαφορές σχετικές με συμβάσεις. Οι αστικές/εμπορικές υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας αφορούν διαδικασίες στις οποίες δεν υπάρχει αντιδίκη, π.χ. χωρίς αντιδικία διαταγές πληρωμής. Αλλαγές μεθοδολογίας στις **EL** και **SK**. Στις εκκρεμείς υποθέσεις περιλαμβάνονται όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας στην **CZ** και, έως το 2016, στη **SK**. Τα στοιχεία για τις **NL** περιλαμβάνουν υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας.

Διάγραμμα 7: Εκτιμώμενος αναγκαίος χρόνος για τη δικαστική επίλυση αστικών και εμπορικών υποθέσεων αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας (*) σε όλους τους βαθμούς δικαιοδοσίας το 2018 (πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια δικαστήρια / σε ημέρες) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

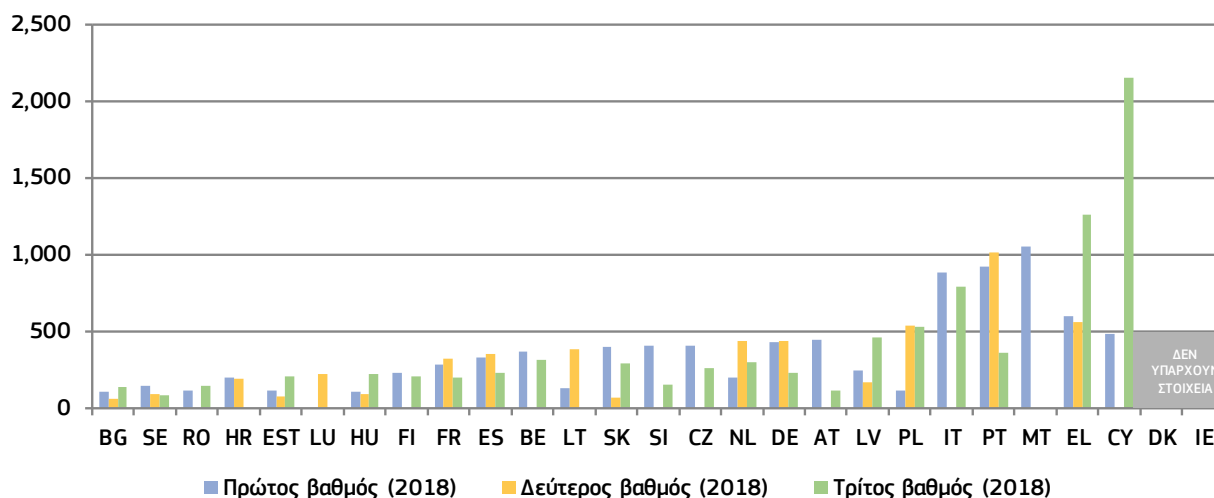
(*) Η σειρά καθορίζεται από τον βαθμό δικαιοδοσίας με τις πλέον μακρόχρονες διαδικασίες σε κάθε κράτος μέλος. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα για τα πρωτοβάθμια και τα δευτεροβάθμια δικαστήρια στο **BE**, στη **BG** και στην **IE**, για τα δευτεροβάθμια δικαστήρια στις **NL**, για τα δευτεροβάθμια και τα τριτοβάθμια δικαστήρια στις **NL** και στην **AT** ή για τα δευτεροβάθμια δικαστήρια στις **DE** και **HR**. Δεν υπάρχει τριτοβάθμιο δικαστήριο στη **MT**. Η πρόσβαση σε τριτοβάθμιο δικαστήριο ενδέχεται να υπόκειται σε περιορισμούς σε ορισμένα κράτη μέλη.

Διάγραμμα 8: Εκτιμώμενος αναγκαίος χρόνος για τη δικαστική επίλυση διοικητικών υποθέσεων, 2012 – 2018 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

(*) Οι υποθέσεις διοικητικού δικαίου αφορούν διαφορές μεταξύ ατόμων και τοπικών, περιφερειακών ή εθνικών αρχών, σύμφωνα με τη μεθοδολογία της CEPEJ. Αλλαγές μεθοδολογίας στις **EL** και **SK**. Στις εκκρεμείς υποθέσεις περιλαμβάνονται όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας στην **CZ** και, έως το 2016, στη **SK**. Στις **DK** και **IE** οι διοικητικές υποθέσεις δεν καταγράφονται χωριστά. **CY**: το 2018 ο αριθμός των κριθεισών υποθέσεων αυξήθηκε ως συνέπεια της συνεκδίκασης υποθέσεων, της απόσυρσης 2 724 ενοποιημένων υποθέσεων και της ίδρυσης διοικητικού δικαστηρίου πριν από 2 έτη.

Διάγραμμα 9: Εκτιμώμενος αναγκαίος χρόνος για τη δικαστική επίλυση διοικητικών υποθέσεων (*) σε όλους τους βαθμούς δικαιοδοσίας το 2018 (πρωτοβάθμια και, όπου συντρέχει περίπτωση, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια δικαστήρια / σε ημέρες) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

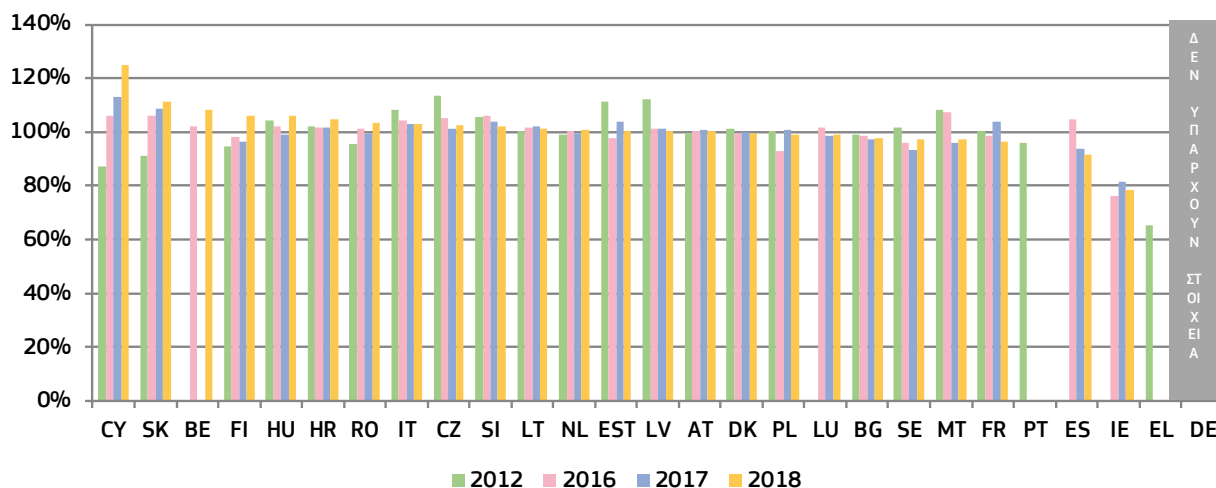
(*) Η σειρά καθορίζεται από τον βαθμό δικαιοδοσίας με τις πλέον μακρόχρονες διαδικασίες σε κάθε κράτος μέλος. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα: για τα πρωτοβάθμια δικαστήρια στο **LU**, για τα δευτεροβάθμια δικαστήρια στις **MT** και **RO**, και για τα τριτοβάθμια δικαστήρια στις **NL**. Το ανώτατο δικαστήριο ή άλλο δικαστήριο τελευταίου βαθμού είναι το μοναδικό δικαστήριο ενώπιον του οποίου μπορεί να ασκηθεί ένδικο μέσο στις **CZ**, **IT**, **CY**, **AT**, **SI** και **FI**. Δεν υπάρχει τριτοβάθμιο δικαστήριο για αυτού του είδους τις υποθέσεις στην **HR**, τη **LT**, το **LU** και τη **MT**. Το ανώτατο διοικητικό δικαστήριο αποτελεί δικαστήριο πρώτου και τελευταίου βαθμού για ορισμένες υποθέσεις στο **BE**. Η πρόσβαση σε τριτοβάθμιο δικαστήριο ενδέχεται να υπόκειται σε περιορισμούς σε ορισμένα κράτη μέλη. Στις **DK** και **IE** οι διοικητικές υποθέσεις δεν καταγράφονται χωριστά.

– Ποσοστό διεκπεραίωσης –

Το ποσοστό διεκπεραίωσης είναι ο λόγος του αριθμού των κριθεισών υποθέσεων προς τον αριθμό των εισαχθεισών υποθέσεων. Μετρά κατά πόσον ένα δικαστήριο ανταποκρίνεται στον φόρτο των εισαχθεισών υποθέσεων. Όταν το ποσοστό διεκπεραίωσης είναι περίπου 100 % ή υψηλότερο, αυτό σημαίνει ότι το σύστημα απονομής δικαιοσύνης είναι σε θέση να κρίνει αριθμό

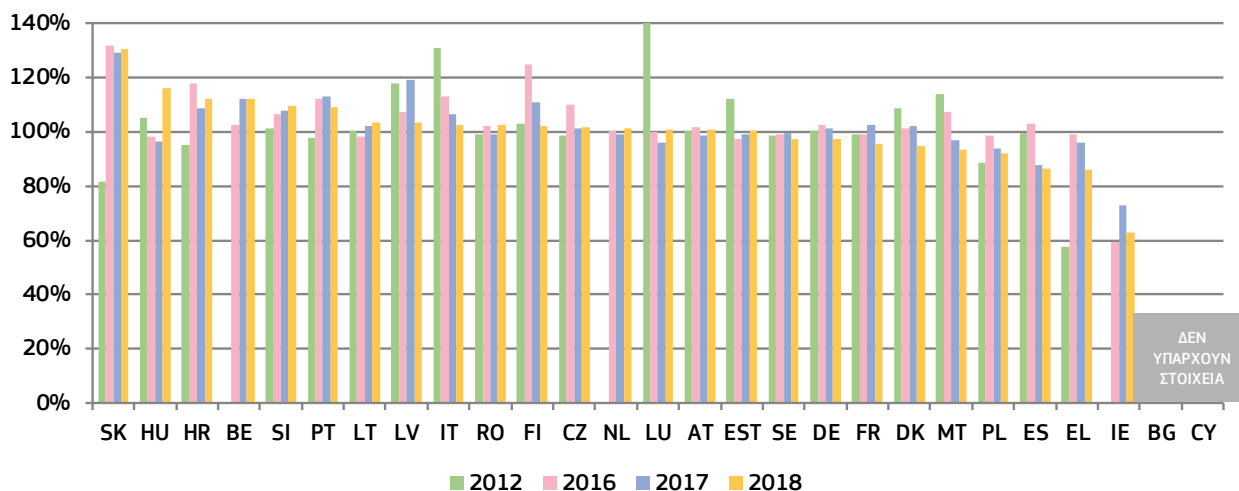
υποθέσεων τουλάχιστον ίσο με τον αριθμό των υποθέσεων που εισάγονται στο σύστημα. Όταν το ποσοστό διεκπεραίωσης είναι χαμηλότερο από 100 %, αυτό σημαίνει ότι τα δικαστήρια κρίνουν υποθέσεις λιγότερες από τις υποθέσεις που εισάγονται στο σύστημα.

Διάγραμμα 10: Ποσοστό δικαστικής επίλυσης αστικών, εμπορικών, διοικητικών και άλλων υποθέσεων, 2012 – 2018 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε % — τιμές υψηλότερες του 100 % σημαίνουν ότι κρίνονται περισσότερες υποθέσεις από όσες εισάγονται, ενώ τιμές κατώτερες του 100 % σημαίνουν ότι κρίνονται λιγότερες υποθέσεις από όσες εισάγονται) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

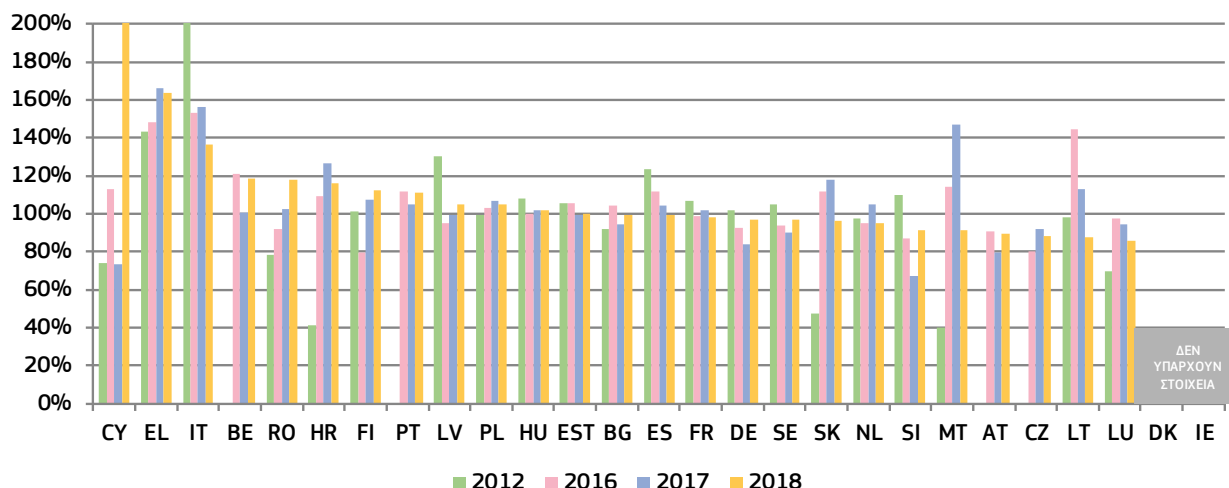
(*) Αλλαγές μεθοδολογίας στη SK. IE: εκτιμάται ότι ο αναφερόμενος αριθμός κριθεισών υποθέσεων είναι χαμηλότερος του πραγματικού, λόγω μεθοδολογίας. IT: το 2013 καθιερώθηκε διαφορετική ταξινόμηση των αστικών υποθέσεων.

Διάγραμμα 11: Ποσοστό δικαστικής επίλυσης αστικών και εμπορικών υποθέσεων αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας, 2012 – 2018 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε %) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

(*) Αλλαγές μεθοδολογίας στις EL και SK. IE: εκτιμάται ότι ο αναφερόμενος αριθμός κριθεισών υποθέσεων είναι χαμηλότερος του πραγματικού, λόγω μεθοδολογίας. IT: το 2013 καθιερώθηκε διαφορετική ταξινόμηση των αστικών υποθέσεων. Τα στοιχεία για τις NL περιλαμβάνουν υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας.

Διάγραμμα 12: Ποσοστό δικαστικής επίλυσης διοικητικών υποθέσεων, 2012 – 2018 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε %) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

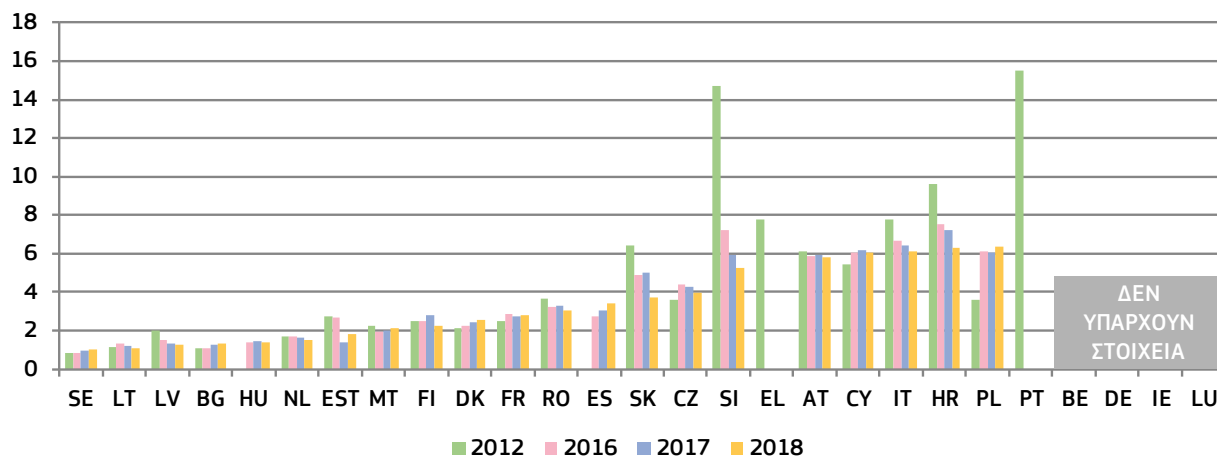

(*) Παλαιότερες τιμές για ορισμένα κράτη μέλη έχουν ελαττωθεί για σκοπούς καλύτερης αναγνωσιμότητας του διαγράμματος (CY το 2018 = 219 %· IT το 2012=279,8 %). Αλλαγές μεθοδολογίας στις EL και SK. Στις DK και IE οι διοικητικές υποθέσεις δεν καταγράφονται χωριστά. Στην CY, ο αριθμός των κριθεισών υποθέσεων αυξήθηκε ως συνέπεια της συνεκδίκασης υποθέσεων, της απόσυρσης 2 724 ενοποιημένων υποθέσεων και της ίδρυσης διοικητικού δικαστηρίου πριν από 2 έτη.

– Εκκρεμείς υποθέσεις –

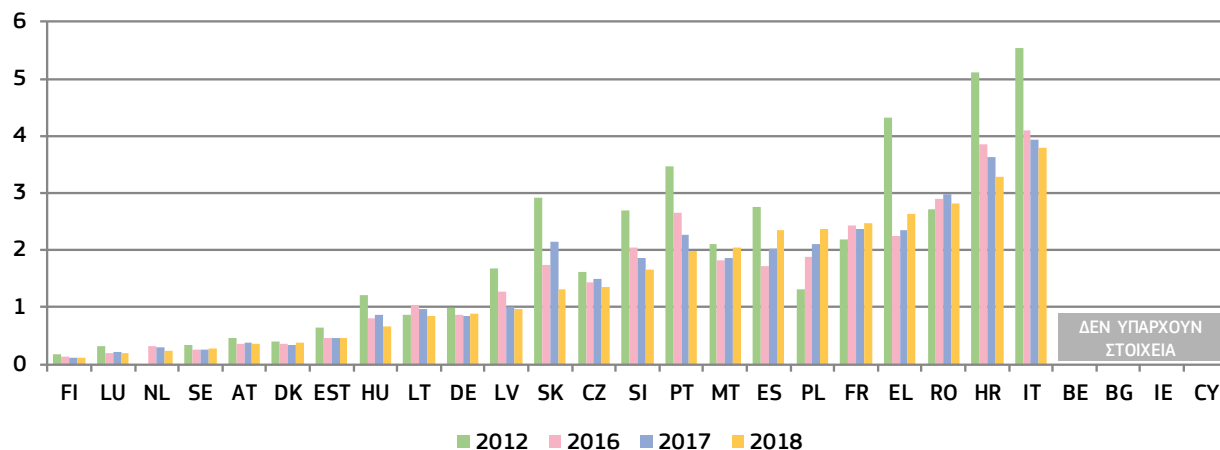
Ο αριθμός των εκκρεμών υποθέσεων αναφέρεται στον αριθμό των υποθέσεων οι οποίες δεν έχουν ακόμη κριθεί στο τέλος του οικείου έτους. Επηρεάζει επίσης τον χρόνο εκδίκασης.

Διάγραμμα 13: Αριθμός εκκρεμών αστικών, εμπορικών, διοικητικών και άλλων υποθέσεων, 2012 – 2018 (*) (σε πρώτο βαθμό / ανά 100 κατοίκους) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

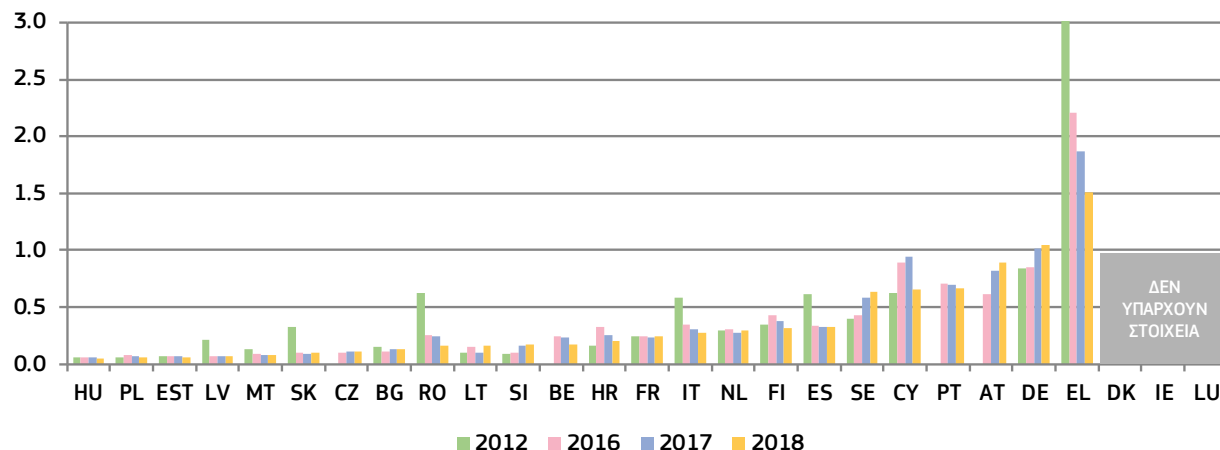
(*) Αλλαγές μεθοδολογίας στη SK. Στις εκκρεμείς υποθέσεις περιλαμβάνονται όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας στην CZ και, έως το 2016, στη SK. IT: το 2013 καθιερώθηκε διαφορετική ταξινόμηση των αστικών υποθέσεων.

Διάγραμμα 14: Αριθμός εκκρεμών αστικών και εμπορικών υποθέσεων αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας, 2012 – 2018 (*) (σε πρώτο βαθμό / ανά 100 κατοίκους) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

(*) Αλλαγές μεθοδολογίας στις **EL** και **SK**. Στις εκκρεμείς υποθέσεις περιλαμβάνονται όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας στην **CZ** και, έως το 2016, στη **SK**. **IT**: το 2013 καθιερώθηκε διαφορετική ταξινόμηση των αστικών υποθέσεων. Τα στοιχεία για τις **NL** περιλαμβάνουν υποθέσεις εκούσιας δικαιοδοσίας.

Διάγραμμα 15: Αριθμός εκκρεμών διοικητικών υποθέσεων, 2012 – 2018 (*) (σε πρώτο βαθμό / ανά 100 κατοίκους) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

(*) Παλαιότερες τιμές για ορισμένα κράτη μέλη έχουν ελαττωθεί για σκοπούς καλύτερης αναγνωσιμότητας του διαγράμματος (**EL** το 2012=3,5). Αλλαγές μεθοδολογίας στις **EL** και **SK**. Στις εκκρεμείς υποθέσεις περιλαμβάνονται όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας στην **CZ** και, έως το 2016, στη **SK**. Στις **DK** και **IE**, οι διοικητικές υποθέσεις δεν καταγράφονται χωριστά.

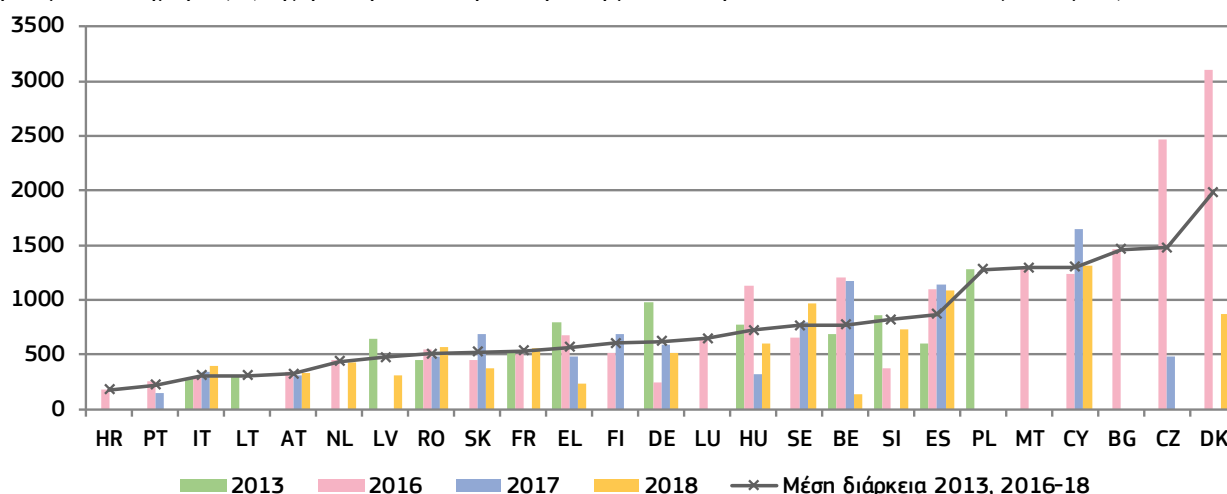
3.1.3. Αποδοτικότητα σε συγκεκριμένους τομείς του δικαίου της ΕΕ

Η παρούσα ενότητα συμπληρώνει τα γενικά δεδομένα σχετικά με την αποδοτικότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης και παρουσιάζει τη μέση διάρκεια των διαδικασιών ⁽⁴¹⁾ σε συγκεκριμένους τομείς όταν εφαρμόζεται το δίκαιο της ΕΕ. Για τον πίνακα αποτελεσμάτων του 2020 αξιοποιήθηκαν προηγούμενα δεδομένα από τους τομείς του ανταγωνισμού, των ηλεκτρονικών επικοινωνιών, του σήματος της ΕΕ, της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών, καθώς και της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Οι τομείς επιλέγονται λόγω της σημασίας τους για την ενιαία αγορά και το επιχειρηματικό περιβάλλον. Γενικά, οι μεγάλες καθυστερήσεις στις δικαστικές διαδικασίες ενδέχεται να έχουν αρνητικές συνέπειες στα δικαιώματα που απορρέουν από το δίκαιο της ΕΕ, π.χ. όταν δεν υφίστανται πλέον κατάλληλες διαδικασίες παροχής έννομης προστασίας ή όταν δεν είναι εφικτή η αποκατάσταση σοβαρών οικονομικών ζημιών.

– Ανταγωνισμός –

Η αποτελεσματική επιβολή του δικαίου του ανταγωνισμού διασφαλίζει ίσους όρους ανταγωνισμού για τις επιχειρήσεις και είναι, επομένως, καθοριστικής σημασίας για ένα ελκυστικό επιχειρηματικό περιβάλλον. Στο διάγραμμα 16 παρουσιάζεται η μέση διάρκεια των υποθέσεων που αφορούν προσφυγές κατά αποφάσεων των εθνικών αρχών ανταγωνισμού κατ' εφαρμογή των άρθρων 101 και 102 της ΣΛΕΕ ⁽⁴²⁾.

Διάγραμμα 16: Ανταγωνισμός: Μέση διάρκεια δικαστικού ελέγχου, 2013-2018 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες) (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Ανταγωνισμού)

(*) **EST**: δεν αναφέρθηκαν υποθέσεις. **IE** και **AT**: το σενάριο είναι άνευ αντικειμένου, καθώς οι αρχές δεν έχουν αρμοδιότητες λήψης αντίστοιχων αποφάσεων. **AT**: τα στοιχεία περιλαμβάνουν τις υποθέσεις που έκρινε το αρμόδιο για τις συμπράξεις δικαστήριο οι οποίες αφορούσαν παράβαση των άρθρων 101 και 102 της ΣΛΕΕ, αλλά δεν βασίζονταν σε προσφυγές κατά αποφάσεων της εθνικής αρχής ανταγωνισμού. Εκτίμηση της διάρκειας χρησιμοποιήθηκε στις **BG**, **IT**. Κενή στήλη μπορεί να υποδηλώνει ότι το κράτος μέλος δεν ανέφερε καμία υπόθεση για το συγκεκριμένο έτος. Ο αριθμός των υποθέσεων είναι χαμηλός (κάτω των 5 ετησίως) σε πολλά κράτη μέλη, με αποτέλεσμα τα ετήσια δεδομένα

⁴¹ Η διάρκεια των διαδικασιών σε συγκεκριμένους τομείς υπολογίζεται σε ημερολογιακές ημέρες, αρχής γενομένης από την ημέρα κατά την οποία κατατίθεται ένδικο βοήθημα ή ένδικο μέσο ενώπιον του δικαστηρίου (ή την ημέρα κατά την οποία η απαγγελία κατηγορίας καθίσταται οριστική) έως την ημέρα έκδοσης της απόφασης του δικαστηρίου (διαγράμματα 16-21). Οι τιμές κατατάσσονται βάσει σταθμισμένου μέσου όρου των δεδομένων για τα έτη 2013 και 2016-2018 στα διαγράμματα 16-18, των δεδομένων για τα έτη 2013, 2015-2016 και 2018 στο διάγραμμα 19, και των δεδομένων για τα έτη 2014 και 2016-2018 στα διαγράμματα 20 και 21. Στις περιπτώσεις στις οποίες δεν υπήρχαν διαθέσιμα δεδομένα για όλα τα έτη, ο μέσος όρος αντικατοπτρίζει τα διαθέσιμα δεδομένα, υπολογισμένα βάσει του συνόλου των υποθέσεων, δείγματος υποθέσεων ή εκτιμήσεων.

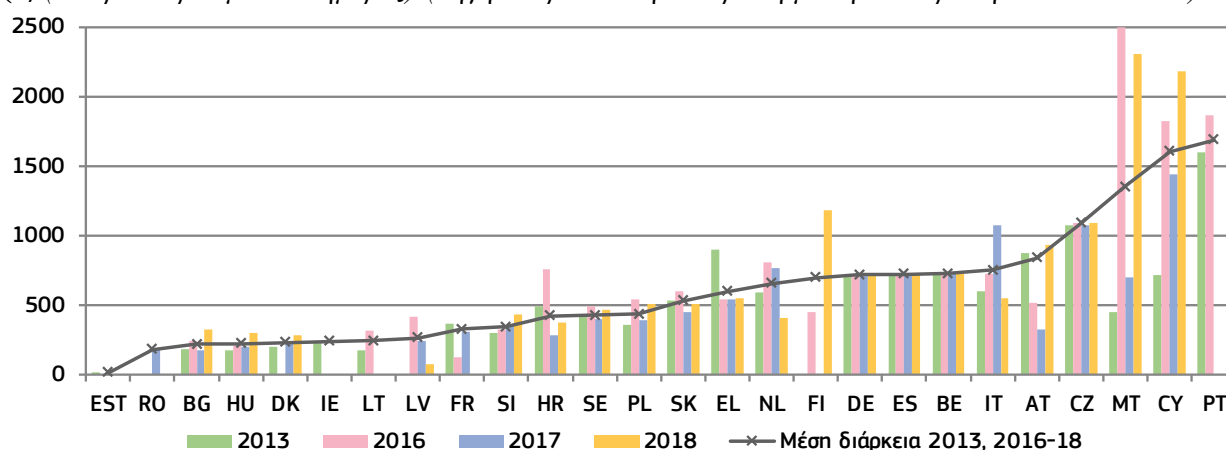
⁴² Βλ. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012E/TXT&from=EL>.

να επηρεάζονται από μία υπόθεση με εξαιρετικά μεγάλη ή μικρή διάρκεια. Ορισμένες από τις υποθέσεις με τη μεγαλύτερη διάρκεια εκδίκασης στο σύνολο δεδομένων περιλάμβαναν τον χρόνο που χρειάστηκε για παραπομπή στο Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (π.χ. **LT**), για συνταγματικό έλεγχο (π.χ. **SK**) ή για ειδικές διαδικαστικές καθυστερήσεις (π.χ. **CZ, EL, HU**).

– Ηλεκτρονικές επικοινωνίες –

Σκοπός της νομοθεσίας της ΕΕ για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες είναι να εντείνει τον ανταγωνισμό, να συμβάλει στην ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς και να παραγάγει επενδύσεις, καινοτομία και ανάπτυξη. Η αποτελεσματική επιβολή της εν λόγω νομοθεσίας μπορεί να οδηγήσει σε χαμηλότερες τιμές για τον τελικό καταναλωτή και σε υπηρεσίες καλύτερης ποιότητας, δηλαδή σε θετικά αποτελέσματα για τους καταναλωτές. Στο διάγραμμα 17 παρουσιάζεται η μέση διάρκεια των υποθέσεων δικαστικού ελέγχου αποφάσεων των εθνικών ρυθμιστικών αρχών που εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες ⁽⁴³⁾. Το διάγραμμα καλύπτει ευρύ φάσμα υποθέσεων, από πολυπλοκότερους ελέγχους «ανάλυσης αγοράς» έως ζητήματα επικεντρωμένα στους καταναλωτές.

Διάγραμμα 17: Ηλεκτρονικές επικοινωνίες: Μέση διάρκεια δικαστικού ελέγχου, 2013-2018
(*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες) (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την Επιτροπή Επικοινωνιών)

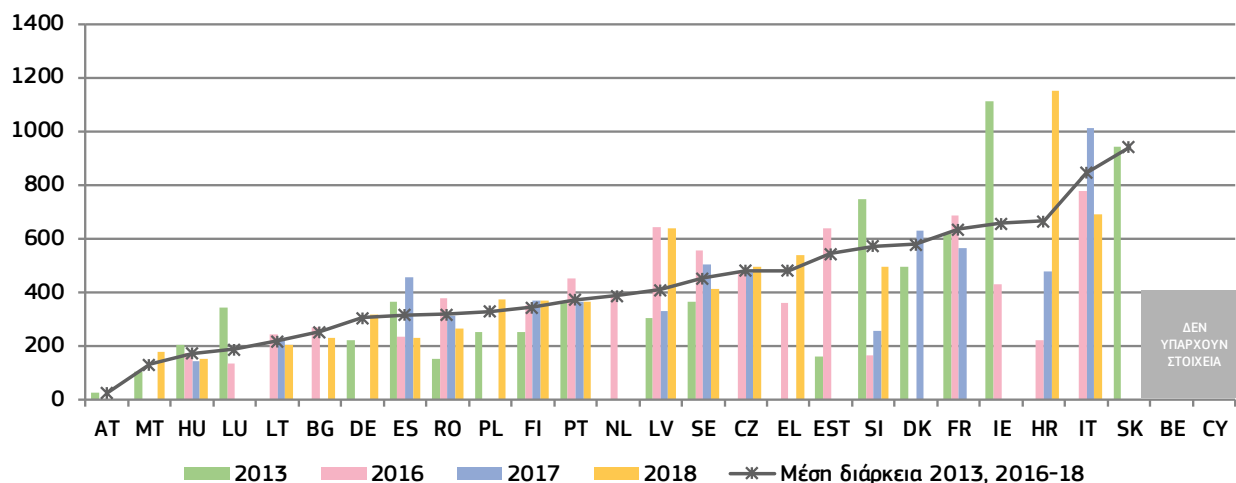
(*) Ο αριθμός των υποθέσεων διαφέρει ανά κράτος μέλος. Κενή στήλη υποδηλώνει ότι το κράτος μέλος δεν ανέφερε καμία υπόθεση για το συγκεκριμένο έτος (εξαιρουμένης της **PT** για το 2017 και το 2018 και της **RO** για το 2018: δεν υπάρχουν δεδομένα). **LU**: δεν αναφέρθηκαν υποθέσεις. Σε ορισμένες περιπτώσεις, ο περιορισμένος αριθμός σχετικών υποθέσεων (**LV, LT, MT, SK, SE**) μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα τα ετήσια δεδομένα να επηρεάζονται από μία υπόθεση με εξαιρετικά μεγάλη ή μικρή διάρκεια και να εμφανίζονται μεγάλες διαφοροποιήσεις από έτος σε έτος. **DK**: για τις προσφυγές σε πρώτο βαθμό, αρμόδιο είναι ένα οιοδήποτε δικαστικό όργανο. **ES, AT, και PL**: ανάλογα με το αντικείμενο, τα αρμόδια δικαστήρια διαφέρουν. **MT**: το 2016 αναφέρθηκε μια εξαιρετικά μακρόχρονη και πολύπλοκη υπόθεση διάρκειας 2 500 ημερών, στην οποία μια τοπική αρχή, από κοινού με αρκετούς κατοίκους, προσέφυγε σε σχέση με εικαζόμενες επιβλαβείς εκπομπές από κινητούς σταθμούς ραδιοεπικοινωνιών.

– Σήμα της ΕΕ –

⁴³ Ο υπολογισμός βασίστηκε στη διάρκεια των υποθέσεων προσφυγών κατά αποφάσεων εθνικών ρυθμιστικών αρχών που εφαρμόζουν εθνικούς νόμους εφαρμογής του κανονιστικού πλαισίου για τις ηλεκτρονικές επικοινωνίες [οδηγία 2002/19/EK (οδηγία για την πρόσβαση), οδηγία 2002/20/EK (οδηγία για την αδειοδότηση), οδηγία 2002/21/EK (οδηγία πλαίσιο), οδηγία 2002/22/EK (οδηγία καθολικής υπηρεσίας)] και άλλη σχετική νομοθεσία της ΕΕ, όπως το πρόγραμμα πολιτικής για το ραδιοφάσμα και τις αποφάσεις της Επιτροπής για το φάσμα, μη συμπεριλαμβανομένης της οδηγίας 2002/58/EK για την προστασία της ιδιωτικής ζωής στις ηλεκτρονικές επικοινωνίες.

Η αποτελεσματική επιβολή των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας είναι κρίσιμη για την τόνωση των επενδύσεων στην καινοτομία. Η ενωσιακή νομοθεσία για το σήμα της ΕΕ ⁽⁴⁴⁾ απονέμει σημαντικό ρόλο στα εθνικά δικαστήρια, τα οποία ενεργούν ως δικαστήρια της ΕΕ και εκδίδουν αποφάσεις που επηρεάζουν την ενιαία αγορά. Στο διάγραμμα 18 απεικονίζεται η μέση διάρκεια των υποθέσεων που αφορούν προσβολή σήματος της ΕΕ σε διαφορές μεταξύ ιδιωτών.

Διάγραμμα 18: Σήμα της ΕΕ: Μέση διάρκεια υποθέσεων προσβολής σήματος της ΕΕ, 2013-2018 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες) (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο για την Παραβίαση των Δικαιωμάτων Διανοητικής Ιδιοκτησίας)

(*) **FR, IT, LT, LU:** για τα δεδομένα ορισμένων ετών χρησιμοποιήθηκε δείγμα υποθέσεων. **BG:** για το 2016 χρησιμοποιήθηκαν εκτιμήσεις δικαστηρίων. **PL:** για το 2015 χρησιμοποιήθηκαν εκτιμήσεις δικαστηρίων. Υποθέσεις ιδιαίτερα μεγάλης διάρκειας που επηρεάζουν τον μέσο όρο αναφέρθηκαν στις **EST, IE, LV** και **SE**. **EL:** δεδομένα βάσει σταθμισμένης μέσης διάρκειας από δύο δικαστήρια. **DK:** δεδομένα από όλες τις υποθέσεις εμπορικών σημάτων —όχι μόνο της ΕΕ— στα ανώτερα δικαστήρια εμπορικών και ναυτικών υποθέσεων· για το 2018 δεν υπάρχουν δεδομένα σχετικά με τη μέση διάρκεια λόγω νέου συστήματος ΤΠΕ. **ES:** στον υπολογισμό της μέσης διάρκειας περιλαμβάνονται υποθέσεις που σχετίζονται με άλλους τίτλους διανοητικής ιδιοκτησίας της ΕΕ· για το 2018 χρησιμοποιήθηκε εκτίμηση.

– Προστασία των καταναλωτών –

Η αποτελεσματική επιβολή της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών διασφαλίζει ότι οι καταναλωτές ωφελούνται από τα δικαιώματά τους και ότι οι εταιρείες που παραβαίνουν τους κανόνες προστασίας των καταναλωτών δεν αποκομίζουν αθέμιτο πλεονέκτημα. Οι αρχές προστασίας των καταναλωτών και τα δικαστήρια διαδραματίζουν καθοριστικό ρόλο στην επιβολή της νομοθεσίας της ΕΕ για την προστασία των καταναλωτών ⁽⁴⁵⁾ στο πλαίσιο των διαφόρων εθνικών συστημάτων επιβολής. Στο διάγραμμα 19 απεικονίζεται η μέση διάρκεια των υποθέσεων δικαστικού ελέγχου αποφάσεων των αρχών προστασίας των καταναλωτών που εφαρμόζουν το δίκαιο της ΕΕ.

Για τους καταναλωτές ή τις εταιρείες, στην αποτελεσματική επιβολή μπορεί να συμμετέχει μια αλυσίδα παραγόντων, η οποία δεν περιλαμβάνει μόνο δικαστήρια αλλά και διοικητικές αρχές. Προκειμένου να συνεχιστεί η εξέταση της αλυσίδας επιβολής του νόμου, η διάρκεια των διαδικασιών ενώπιον των αρχών προστασίας των καταναλωτών παρουσιάζεται εκ νέου. Στο διάγραμμα 20 απεικονίζεται η μέση διάρκεια των διοικητικών διαδικασιών έως την έκδοση

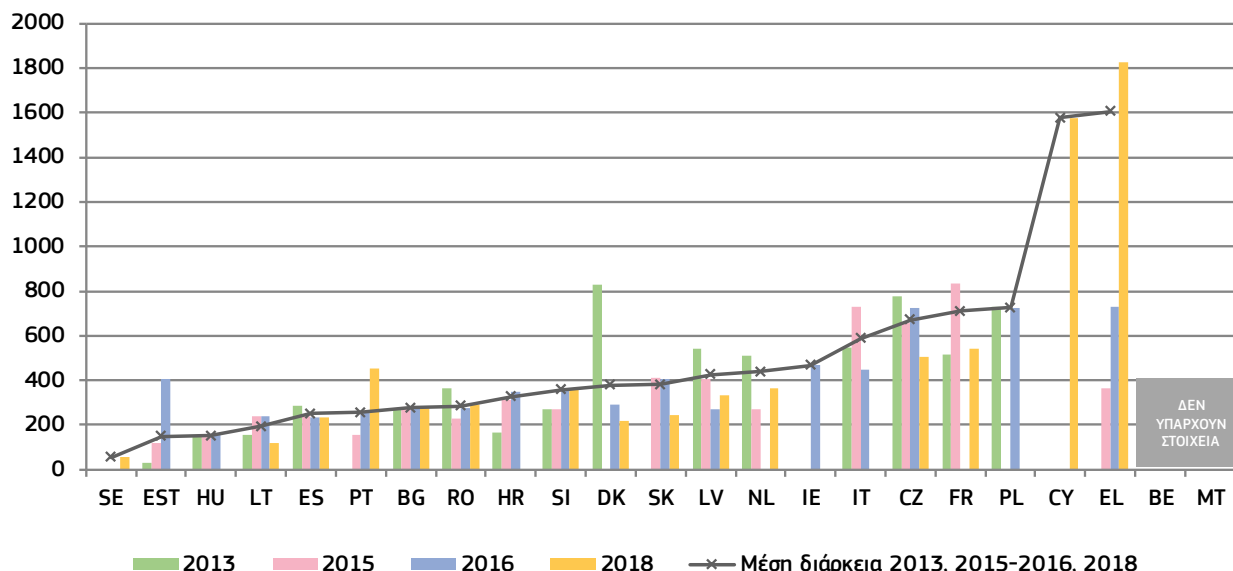
⁴⁴ Κανονισμός (ΕΕ) 2017/1001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2017, για το σήμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ L 154 της 16.6.2017, σ. 1).

⁴⁵ Τα διαγράμματα 19 και 20 αφορούν την επιβολή της οδηγίας για τις καταχρηστικές ρήτρες (93/13/ΕΟΚ), της οδηγίας για την πώληση και εγγύηση καταναλωτικών αγαθών (1999/44/ΕΚ), της οδηγίας για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές (2005/29/ΕΚ), της οδηγίας σχετικά με τα δικαιώματα των καταναλωτών (2011/83/ΕΚ) και των εθνικών διατάξεων εφαρμογής τους.

απόφασης από τις εθνικές αρχές προστασίας των καταναλωτών κατά το διάστημα 2014-2018 από τη στιγμή κίνησης της διαδικασίας. Οι σχετικές αποφάσεις περιλαμβάνουν την αναγνώριση παραβάσεων ουσιαστικών κανόνων, τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων, την έκδοση διαταγών παύσης και αποχής, την κίνηση δικαστικής διαδικασίας ή την περάτωση της υπόθεσης.

Διάγραμμα 19: Προστασία των καταναλωτών: Μέση διάρκεια δικαστικού ελέγχου, 2013-2018 (*)

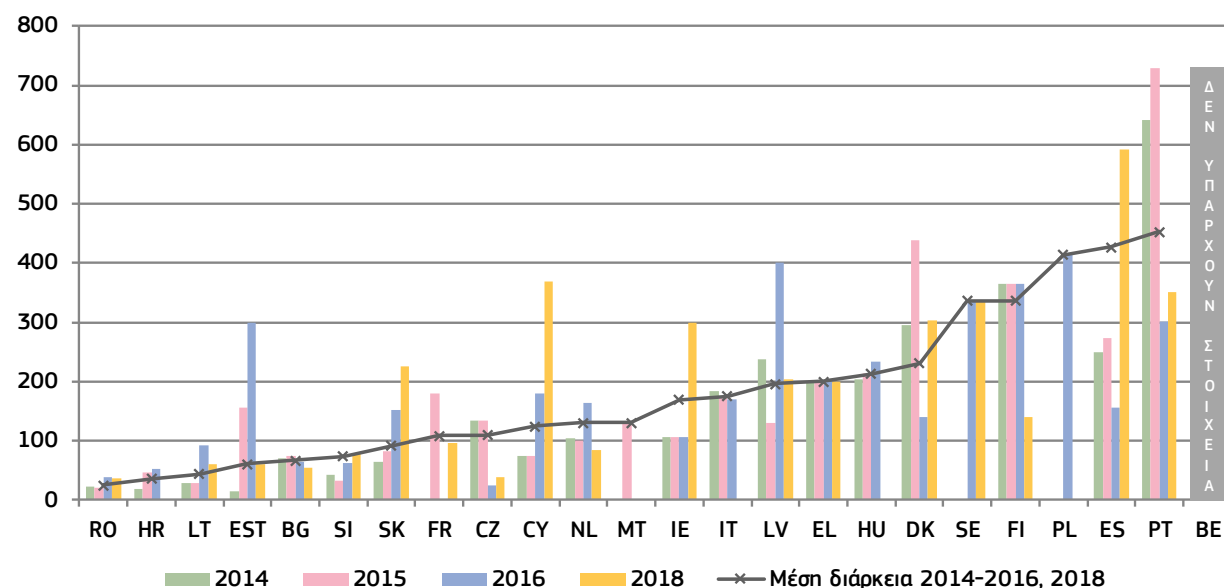
(σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες) (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το Δίκτυο Συνεργασίας για την Προστασία των Καταναλωτών)

(*) AT, FI, DE, LU: το σενάριο είναι άνευ αντικειμένου, καθώς οι αρχές προστασίας των καταναλωτών δεν έχουν την εξουσία να κρίνουν υποθέσεις παράβασης των σχετικών κανόνων προστασίας των καταναλωτών. Ο αριθμός σχετικών υποθέσεων είναι περιορισμένος (λιγότερες από πέντε) στην CY, στην IE, στις NL και στη SE. Εκτίμηση της μέσης διάρκειας παρείχαν οι EL και RO.

Διάγραμμα 20: Προστασία των καταναλωτών: Μέση διάρκεια έκδοσης διοικητικών αποφάσεων από τις αρχές προστασίας των καταναλωτών, 2014-2018 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες)

(πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το Δίκτυο Συνεργασίας για την Προστασία των Καταναλωτών)

(*) AT, DE, LU: το σενάριο είναι άνευ αντικειμένου, καθώς οι αρχές προστασίας των καταναλωτών δεν έχουν την εξουσία να κρίνουν υποθέσεις παράβασης των σχετικών κανόνων προστασίας των καταναλωτών. Ο αριθμός σχετικών

υποθέσεων είναι περιορισμένος (λιγότερες από πέντε) στις **NL** και στη **SE**. Εκτίμηση της μέσης διάρκειας παρείχαν οι **DK, FI, FR, EL, FR** και **RO**.

– Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες –

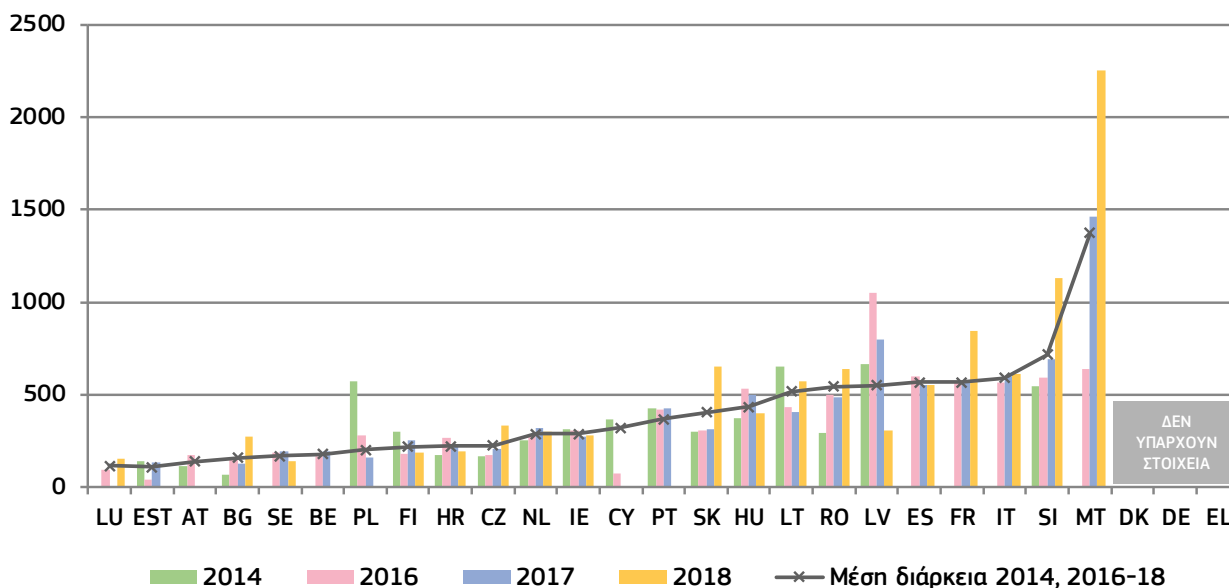
Πέραν της συμβολής στην καταπολέμηση της εγκληματικότητας, η αποτελεσματικότητα της καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες είναι καθοριστικής σημασίας για τη φερεγγυότητα, την ακεραιότητα και τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού τομέα, την εμπιστοσύνη στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και τον θεμιτό ανταγωνισμό στην ενιαία αγορά ⁽⁴⁶⁾. Όπως υπογράμμισε το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μπορεί να αποθαρρύνει τις ξένες επενδύσεις, να στρεβλώσει τις διεθνείς ροές κεφαλαίων και να επηρεάσει αρνητικά τις μακροοικονομικές επιδόσεις μιας χώρας, με αποτέλεσμα απώλεια ευημερίας και στέρηση πόρων από περισσότερο παραγωγικές οικονομικές δραστηριότητες ⁽⁴⁷⁾. Η οδηγία για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες υποχρεώνει τα κράτη μέλη να τηρούν στατιστικά στοιχεία σχετικά με την αποτελεσματικότητα των συστημάτων τους για την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και της χρηματοδότησης της τρομοκρατίας ⁽⁴⁸⁾. Σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, χρησιμοποιήθηκε επικαιροποιημένο ερωτηματολόγιο για να συγκεντρωθούν στοιχεία σχετικά με τα δικαστικά στάδια των εθνικών συστημάτων καταπολέμησης της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Στο διάγραμμα 21 απεικονίζεται η μέση διάρκεια των πρωτοβάθμιων δικαστικών υποθέσεων με αντικείμενο ποινικά αδικήματα σχετικά με τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες.

⁴⁶ Αιτιολογική σκέψη 2 της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 2015, σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή για τη χρηματοδότηση της τρομοκρατίας.

⁴⁷ Ενημερωτικό δελτίο ΔΝΤ, 8 Μαρτίου 2018: <https://www.imf.org/en/About/Factsheets/Sheets/2016/08/01/16/31/Fight-Against-Money-Laundering-the-Financing-of-Terrorism>

⁴⁸ Άρθρο 44 παράγραφος 1 της οδηγίας (ΕΕ) 2015/849. Βλ. επίσης το αναθεωρημένο άρθρο 44 στην οδηγία (ΕΕ) 2018/843, που άρχισε να ισχύει τον Ιούνιο του 2018 και έπρεπε να εφαρμοστεί από τα κράτη μέλη το αργότερο έως τον Ιανουάριο του 2020.

Διάγραμμα 21: Νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες: Μέση διάρκεια δικαστικών υποθέσεων, 2014-2018 (*) (σε πρώτο βαθμό / σε ημέρες) (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την Ομάδα Εμπειρογνομόνων για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας)

(*) Δεν υπάρχουν στοιχεία για το 2018: **BE, EST, CY, AT, PL** και **PT**. **ES, NL**: εκτιμώμενη διάρκεια. **LV**: εξαιτίας του σχετικά μικρού αριθμού υποθέσεων το 2016, διάφοροι παράγοντες είναι πιθανό να επηρεάζουν τη διάρκεια της διαδικασίας, π.χ. η αναβολή σε μια υπόθεση για αντικειμενικούς λόγους. **PL**: υπολογισμός της διάρκειας για το 2016 βάσει τυχαία επιλεγμένου δείγματος υποθέσεων. **SE**: υπολογισμός το 2017 βάσει δείγματος κριθεισών υποθέσεων· τα δεδομένα για το 2018 είναι προκαταρκτικά. **IT**: τα δεδομένα αναφέρονται στα δικαστήρια που απάντησαν και καλύπτουν περίπου το 91 % των συνολικών διαδικασιών το 2015 και περίπου το 99 % των συνολικών διαδικασιών το 2016 και το 2017· τα δεδομένα αναφέρονται τόσο σε κύριες όσο και σε προκαταρκτικές ακροαματικές διαδικασίες.

3.1.4. Σύνοψη σχετικά με την αποδοτικότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης

Ένα αποδοτικό σύστημα απονομής δικαιοσύνης διαχειρίζεται τον φόρτο υποθέσεων και τις συσσωρευμένες υποθέσεις, και εκδίδει αποφάσεις χωρίς αδικαιολόγητες καθυστερήσεις. Συνεπώς, οι κύριοι δείκτες που χρησιμοποιούνται στον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για την παρακολούθηση της αποδοτικότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης είναι η *διάρκεια των διαδικασιών* (εκτιμώμενος ή μέσος χρόνος σε ημέρες ο οποίος απαιτείται για τη δικαστική επίλυση μιας υπόθεσης), το *ποσοστό διεκπεραίωσης* (ο λόγος του αριθμού των κριθεισών υποθέσεων προς τον αριθμό των εισαχθεισών υποθέσεων) και ο αριθμός των *εκκρεμών υποθέσεων* (υποθέσεις οι οποίες δεν έχουν κριθεί στη λήξη του έτους).

Γενικά δεδομένα για την αποδοτικότητα

Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 περιέχει στοιχεία για την αποδοτικότητα τα οποία καλύπτουν περίοδο επτά ετών (2012-2018). Η εν λόγω χρονική περίοδος καθιστά δυνατό να εντοπιστούν ορισμένες τάσεις και να συνεκτιμηθεί το γεγονός ότι οι μεταρρυθμίσεις στον τομέα της δικαιοσύνης συχνά χρειάζονται χρόνο για να επιφέρουν τον αντίκτυπό τους.

Η εξέταση των διαθέσιμων δεδομένων από το 2012 και μετά σχετικά με τις αστικές, τις εμπορικές και τις διοικητικές υποθέσεις δείχνει ότι η αποδοτικότητα βελτιώθηκε ή παρέμεινε σταθερή σε 11 κράτη μέλη, ενώ επιδεινώθηκε, αν και συχνά μόνο οριακά, σε 8 κράτη μέλη.

Θετικές εξελίξεις παρατηρούνται στα περισσότερα από τα κράτη μέλη που, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, προσδιορίστηκαν ως χώρες που αντιμετωπίζουν ειδικές προκλήσεις ⁽⁴⁹⁾:

- Από το 2012 και μετά, σε όλα σχεδόν αυτά τα κράτη μέλη, η **διάρκεια των πρωτοβάθμιων δικαστικών διαδικασιών** στην ευρεία κατηγορία «όλες οι υποθέσεις» (διάγραμμα 5) και στις αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας (διάγραμμα 6) έχει περιοριστεί ή παραμένει σταθερή. Στις διοικητικές υποθέσεις (διάγραμμα 8), η διάρκεια των διαδικασιών από το 2012 και μετά έχει περιοριστεί ή παραμένει σταθερή στα περισσότερα από αυτά τα κράτη μέλη. Συνολικά, σε λίγα μόνο κράτη μέλη σημειώθηκε αύξηση της διάρκειας των διαδικασιών το 2018.
- Ο πίνακας αποτελεσμάτων παρουσιάζει στοιχεία σχετικά με τη **διάρκεια των διαδικασιών σε όλους τους βαθμούς δικαιοδοσίας** για τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας (διάγραμμα 7) και τις διοικητικές υποθέσεις (διάγραμμα 9). Από τα στοιχεία προκύπτει ότι σε ορισμένα κράτη μέλη τα οποία έχουν προσδιοριστεί ως χώρες που αντιμετωπίζουν προκλήσεις όσον αφορά τη διάρκεια των πρωτοβάθμιων δικαστικών διαδικασιών, τα ανώτερα δικαστήρια λειτουργούν με πιο αποδοτικό τρόπο. Αντιθέτως, σε ορισμένα άλλα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν προκλήσεις, η μέση διάρκεια των διαδικασιών στα ανώτερα δικαστήρια είναι ακόμη μεγαλύτερη απ' ό,τι στα πρωτοβάθμια δικαστήρια.
- Στην ευρεία κατηγορία «όλες οι υποθέσεις» και στην κατηγορία των αστικών και εμπορικών υποθέσεων αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας (διαγράμματα 10 και 11), ο συνολικός αριθμός των κρατών μελών με **ποσοστό διεκπεραίωσης** άνω του 100 % έχει αυξηθεί από το 2012 και μετά. Το 2018, σχεδόν όλα τα κράτη μέλη, περιλαμβανομένων εκείνων που

⁴⁹ HR, IT, CY, HU, MT, PT και SK, οι οποίες έλαβαν ειδικές ανά χώρα συστάσεις στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου του 2019 και BE, BG, IE, EL, ES, LV, PL, RO και SI, για τις οποίες οι προκλήσεις αποτυπώθηκαν στις αιτιολογικές σκέψεις των ειδικών ανά χώρα συστάσεων του 2019 και στις εκθέσεις ανά χώρα για τα εν λόγω κράτη μέλη.

Οι διαφορές στα αποτελέσματα κατά τη διάρκεια των 7 ετών που αναλύονται μπορεί να οφείλονται σε συγκυριακούς παράγοντες (διαφοροποιήσεις άνω του 10 % στον αριθμό των εισαχθεισών υποθέσεων δεν είναι σπάνιες) ή σε συστημικές αδυναμίες (έλλειψη ευελιξίας και ικανότητας ανταπόκρισης ή ανακολουθίες στη διαδικασία μεταρρύθμισης).

αντιμετώπιζαν προκλήσεις, ανέφεραν υψηλό ποσοστό διεκπεραίωσης (άνω του 97 %), γεγονός που σημαίνει ότι τα δικαστήρια είναι γενικά σε θέση να αντιμετωπίζουν τις εισαγόμενες υποθέσεις στις εν λόγω κατηγορίες. Στις διοικητικές υποθέσεις (διάγραμμα 12), το ποσοστό διεκπεραίωσης παρουσιάζει μεγαλύτερη διακύμανση από έτος σε έτος και, ενώ συνολικά παραμένει χαμηλότερο σε σχέση με άλλες κατηγορίες υποθέσεων, ορισμένα κράτη μέλη έχουν επιτύχει αξιοσημείωτη πρόοδο. Ειδικότερα, τα περισσότερα από τα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν προκλήσεις αναφέρουν αύξηση του ποσοστού διεκπεραίωσης στις διοικητικές υποθέσεις από το 2012 και μετά.

- Από το 2012 και μετά, η πρόοδος συνεχίζεται σε σχεδόν όλα τα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν τις ουσιαστικότερες προκλήσεις όσον αφορά τις **συσσωρευμένες υποθέσεις**, ασχέτως κατηγορίας υποθέσεων. Σε πολλές περιπτώσεις, σημειώθηκε ουσιαστική πρόοδος στον περιορισμό των εκκρεμών υποθέσεων τόσο όσον αφορά τις αστικές και εμπορικές υποθέσεις αμφισβητούμενης δικαιοδοσίας (διάγραμμα 14) όσο και όσον αφορά τις διοικητικές υποθέσεις (διάγραμμα 15). Παρά τις εν λόγω βελτιώσεις, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών με συγκριτικά λίγες εκκρεμίες υποθέσεις και εκείνων με μεγάλο αριθμό εκκρεμών υποθέσεων, ενώ επίσης σε ορισμένα κράτη μέλη φαίνεται να αυξάνονται οι συσσωρευμένες υποθέσεις.

Αποδοτικότητα σε συγκεκριμένους τομείς του δικαίου της ΕΕ

Τα δεδομένα σχετικά με τη μέση διάρκεια των διαδικασιών σε συγκεκριμένους τομείς του δικαίου της ΕΕ (διαγράμματα 16-21) παρέχουν πληροφορίες για τη λειτουργία των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης στα συναφή είδη επιχειρηματικών διαφορών.

Τα δεδομένα σχετικά με την αποδοτικότητα σε συγκεκριμένους τομείς δικαίου συγκεντρώνονται στη βάση στενά διατυπωμένων σεναρίων και ο αριθμός των συναφών υποθέσεων ενδέχεται να φαίνεται χαμηλός. Ωστόσο, σε σύγκριση με την υπολογιζόμενη διάρκεια των διαδικασιών που παρουσιάζεται στα γενικά δεδομένα για την αποδοτικότητα, τα εν λόγω διαγράμματα απεικονίζουν την πραγματική μέση διάρκεια όλων των συναφών υποθέσεων σε συγκεκριμένους τομείς ανά έτος. Ως εκ τούτου, αξίζει να σημειωθεί ότι αρκετά κράτη μέλη τα οποία δεν φαίνεται να αντιμετωπίζουν προκλήσεις βάσει των γενικών δεδομένων για την αποδοτικότητα αναφέρουν σημαντικά μεγαλύτερη μέση διάρκεια υποθέσεων σε συγκεκριμένους τομείς του δικαίου της ΕΕ. Ταυτόχρονα, μπορεί επίσης να διαφέρει σημαντικά η διάρκεια των διαδικασιών σε διαφορετικούς συγκεκριμένους τομείς εντός του ίδιου κράτους μέλους.

Τα διαγράμματα σε συγκεκριμένους τομείς του δικαίου της ΕΕ δείχνουν τις ακόλουθες τάσεις:

- Όσον αφορά τις **υποθέσεις ανταγωνισμού** (διάγραμμα 16), παρότι ο συνολικός φόρτος υποθέσεων που αντιμετωπίσαν τα δικαστήρια σε όλα τα κράτη μέλη αυξήθηκε ελαφρώς, η διάρκεια της διαδικασίας του δικαστικού ελέγχου μειώθηκε ή παρέμεινε σταθερή σε έξι κράτη μέλη, ενώ αυξήθηκε σε πέντε άλλα κράτη μέλη. Το 2018 συνεχίστηκε η θετική τάση, με δύο μόνο κράτη μέλη να αναφέρουν μέση διάρκεια άνω των 1 000 ημερών (έναντι τριών το 2017).
- Στον τομέα των **ηλεκτρονικών επικοινωνιών** (διάγραμμα 17), ο φόρτος υποθέσεων που αντιμετωπίζουν τα δικαστήρια εξακολούθησε να αυξάνεται, σηματοδοτώντας το τέλος της θετικής τάσης μείωσης της διάρκειας των διαδικασιών, που παρατηρήθηκε τα προηγούμενα έτη. Το 2018 τα περισσότερα κράτη μέλη κατέγραψαν αύξηση της μέσης διάρκειας των διαδικασιών, τόσο σε σύγκριση με το 2017 όσο και σε σύγκριση με το 2013.
- Όσον αφορά τις **υποθέσεις προσβολής σήματος της ΕΕ** (διάγραμμα 18), το 2018 οι τάσεις ως προς τη μέση διάρκεια των διαδικασιών παρουσίαζαν σημαντικές διαφορές. Ορισμένα κράτη μέλη κατέγραψαν απότομες αυξήσεις, ενώ άλλα κατάφεραν να αντιμετωπίσουν καλύτερα τον φόρτο υποθέσεών τους και μείωσαν τον χρόνο που απαιτείται για τη δικαστική επίλυση των υποθέσεων.
- Ο πιθανός συνδυαστικός αντίκτυπος της αλυσίδας επιβολής του νόμου που περιλαμβάνει τόσο διοικητικές διαδικασίες όσο και διαδικασίες δικαστικού ελέγχου παρουσιάζεται στον

τομέα της νομοθεσίας για την προστασία των καταναλωτών (διαγράμματα 19 και 20). Το 2018 επτά κράτη μέλη ανέφεραν ότι οι αρχές τους που είναι αρμόδιες για την προστασία των καταναλωτών χρειάζονταν κατά μέσο όρο χρονικό διάστημα μικρότερο των τριών μηνών για να εκδώσουν απόφαση σε υπόθεση που υπάγεται στην ενωσιακή νομοθεσία για την προστασία των καταναλωτών, ενώ σε εννέα κράτη μέλη χρειάζονταν χρονικό διάστημα μεγαλύτερο των 6 μηνών. Στις περιπτώσεις που οι αποφάσεις των αρχών προστασίας των καταναλωτών προσβάλλονταν ενώπιον των δικαστηρίων, το 2018 το χρονικό διάστημα που απαιτούνταν κατά μέσο όρο για τον δικαστικό έλεγχο της διοικητικής απόφασης ήταν μικρότερο του ενός έτους στα περισσότερα κράτη μέλη.

- Η αποτελεσματική καταπολέμηση της **νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες** είναι καθοριστικής σημασίας για την προστασία του χρηματοπιστωτικού συστήματος και του θεμιτού ανταγωνισμού, καθώς και για την πρόληψη αρνητικών οικονομικών συνεπειών. Οι προκλήσεις όσον αφορά τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών στις υποθέσεις αδικημάτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μπορούν να πλήξουν την αποτελεσματική καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 παρουσιάζει επικαιροποιημένα δεδομένα σχετικά με τη διάρκεια των δικαστικών διαδικασιών στις υποθέσεις αδικημάτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (διάγραμμα 21), από τα οποία προκύπτει ότι, ενώ στα μισά περίπου κράτη μέλη οι πρωτοβάθμιες δικαστικές διαδικασίες απαιτούν έως και ένα έτος κατά μέσο όρο, για τις ίδιες διαδικασίες απαιτούνται περίπου δύο έτη κατά μέσο όρο σε αρκετά κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν προκλήσεις όσον αφορά τη δίωξη αδικημάτων νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ⁽⁵⁰⁾.

3.2. Ποιότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης

Δεν υπάρχει ενιαίος τρόπος μέτρησης της ποιότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 εξετάζει παράγοντες που είναι γενικά αποδεκτοί ως συναφείς για τη βελτίωση της ποιότητας της δικαιοσύνης. Όπως και κατά τα προηγούμενα έτη, χωρίζονται σε τέσσερις κατηγορίες:

- 1) προσβασιμότητα της δικαιοσύνης για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις·
- 2) επάρκεια οικονομικών και ανθρώπινων πόρων·
- 3) θέσπιση εργαλείων αξιολόγησης· και
- 4) χρήση προτύπων ποιότητας.

3.2.1. Προσβασιμότητα

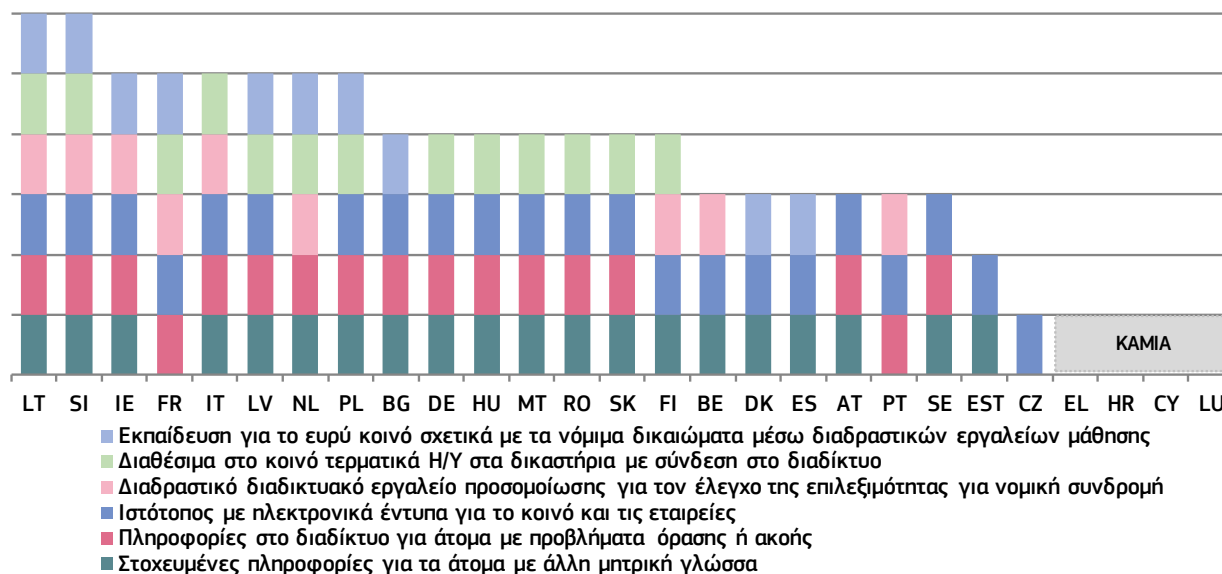
Προσβασιμότητα απαιτείται σε ολόκληρη την αλυσίδα απονομής δικαιοσύνης για τη διευκόλυνση της εξασφάλισης σχετικών πληροφοριών —όσον αφορά το σύστημα απονομής δικαιοσύνης, τον τρόπο έγερσης αξιώσεων και τις σχετικές οικονομικές πτυχές, την εξέλιξη της διαδικασίας έως το τέλος της— ώστε να είναι δυνατή η ταχεία πρόσβαση στη δικαστική απόφαση μέσω διαδικτύου.

– Παροχή πληροφοριών σχετικά με το σύστημα απονομής δικαιοσύνης –

50 Η οδηγία (ΕΕ) 2018/1673 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Οκτωβρίου 2018, σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μέσω του ποινικού δικαίου, θα εξαλείψει νομικά εμπόδια που μπορούν να καθυστερήσουν τη δίωξη, όπως τον όρο ότι η δίωξη για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες μπορεί να κινηθεί μόνο μετά το πέρας της διαδικασίας για το κύριο αδίκημα. Τα κράτη μέλη οφείλουν να μεταφέρουν την εν λόγω οδηγία στο εθνικό τους δίκαιο έως τις 8 Δεκεμβρίου 2020.

Προκειμένου η δικαιοσύνη να είναι φιλική προς τον πολίτη, οι πληροφορίες σχετικά με το δικαστικό σύστημα πρέπει να είναι όχι μόνον εύκολα προσβάσιμες αλλά και ειδικά προσαρμοσμένες για συγκεκριμένες κοινωνικές ομάδες οι οποίες, υπό άλλες συνθήκες, θα δυσκολεύονταν να αποκτήσουν πρόσβαση στις πληροφορίες. Το διάγραμμα 22 παρουσιάζει τη διαθεσιμότητα πληροφοριών στο διαδίκτυο σχετικά με συγκεκριμένες πτυχές του δικαστικού συστήματος και για ειδικές κοινωνικές ομάδες.

Διάγραμμα 22: Διαθεσιμότητα πληροφοριών στο διαδίκτυο σχετικά με το δικαστικό σύστημα για το ευρύ κοινό, 2019 (*) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽⁵¹⁾]

(*) **DE:** κάθε ομόσπονδο κράτος καθώς και το ομοσπονδιακό επίπεδο αποφασίζουν χωριστά ποιες πληροφορίες θα παράσχουν μέσω διαδικτύου.

– Δικαστική αρωγή, δικαστικά τέλη και δικηγορικές αμοιβές –

Το κόστος των ένδικων διαδικασιών αποτελεί βασικό παράγοντα για την πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Οι υψηλές δικαστικές δαπάνες, συμπεριλαμβανομένων των δικαστικών τελών ⁽⁵²⁾ και των δικηγορικών αμοιβών ⁽⁵³⁾, ενδέχεται να παρεμποδίζουν την πρόσβαση στη δικαιοσύνη. Οι δικαστικές δαπάνες σε αστικές και εμπορικές υποθέσεις δεν είναι εναρμονισμένες σε επίπεδο ΕΕ. Διέπονται από την εθνική νομοθεσία και, ως εκ τούτου, διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών.

Η πρόσβαση σε δικαστική αρωγή συνιστά θεμελιώδες δικαίωμα, το οποίο κατοχυρώνεται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων ⁽⁵⁴⁾. Παρέχει τη δυνατότητα πρόσβασης στη δικαιοσύνη σε όσους δεν είναι σε θέση να αναλάβουν ή να προκαταβάλουν τις δικαστικές δαπάνες. Τα περισσότερα κράτη μέλη παρέχουν δικαστική αρωγή με κριτήριο το εισόδημα του αιτούντος ⁽⁵⁵⁾.

⁵¹ Στοιχεία του 2019, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης.

⁵² Ως δικαστικά τέλη νοούνται τα ποσά που πρέπει να καταβληθούν για την έναρξη μη ποινικής διαδικασίας ενώπιον δικαστηρίου.

⁵³ Οι δικηγορικές αμοιβές είναι το αντίτιμο για τις υπηρεσίες που παρέχουν οι δικηγόροι στους πελάτες τους.

⁵⁴ Άρθρο 47 τρίτο εδάφιο του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

⁵⁵ Τα κράτη μέλη χρησιμοποιούν διαφορετικές μεθόδους για τον καθορισμό του ορίου επιλεξιμότητας, π.χ. διαφορετικές περιόδους αναφοράς (μηνιαίο/ετήσιο εισόδημα). Περίπου τα μισά κράτη μέλη προβλέπουν επίσης όριο το οποίο σχετίζεται με την προσωπική περιουσία του αιτούντος. Το στοιχείο αυτό δεν λαμβάνεται υπόψη στο συγκεκριμένο διάγραμμα. Στις χώρες BE, BG, IE, ES, FR, HR, HU, LV, LT, LU, NL

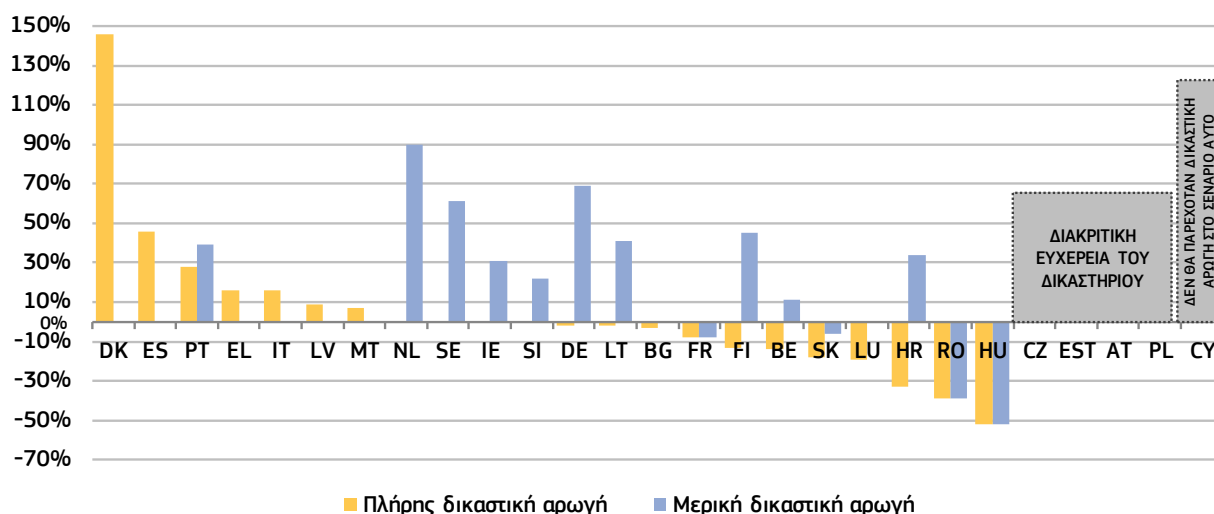
Στο διάγραμμα 23 απεικονίζεται η διαθεσιμότητα πλήρους ή μερικής δικαστικής αρωγής σε συγκεκριμένη υπόθεση καταναλωτικής διαφοράς που αφορά αξίωση ύψους 6 000 EUR. Συγκρίνει τα όρια εισοδήματος για τη χορήγηση δικαστικής αρωγής, εκφρασμένα ως ποσοστό του ορίου φτώχειας της Eurostat σε κάθε κράτος μέλος ⁽⁵⁶⁾. Για παράδειγμα, αν το όριο για τη χορήγηση δικαστικής αρωγής ανέρχεται στο 20 %, αυτό σημαίνει ότι αιτών με εισόδημα κατά 20 % υψηλότερο από το όριο φτώχειας της Eurostat στο οικείο κράτος μέλος εξακολουθεί να είναι επιλέξιμος για δικαστική αρωγή. Αντιθέτως, αν το όριο για τη χορήγηση δικαστικής αρωγής είναι κάτω από το 0, αυτό σημαίνει ότι πρόσωπο με εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας μπορεί να μην είναι επιλέξιμο για δικαστική αρωγή.

Ορισμένα κράτη μέλη εφαρμόζουν σύστημα δικαστικής αρωγής το οποίο προβλέπει την κάλυψη του 100 % των εξόδων που σχετίζονται με την ένδικη διαδικασία (πλήρης δικαστική αρωγή), το οποίο συμπληρώνεται με σύστημα το οποίο καλύπτει μέρος των εξόδων (μερική δικαστική αρωγή), τα δε δύο αυτά συστήματα προβλέπουν διαφορετικά κριτήρια επιλεξιμότητας. Άλλα κράτη μέλη εφαρμόζουν είτε μόνο σύστημα πλήρους δικαστικής αρωγής είτε μόνο σύστημα μερικής δικαστικής αρωγής.

και PT ορισμένες ομάδες ανθρώπων (π.χ. φυσικά πρόσωπα που λαμβάνουν ορισμένα επιδόματα) δικαιούνται αυτομάτως να λάβουν δικαστική αρωγή σε αστικές/εμπορικές διαφορές. Πρόσθετα κριτήρια τα οποία ενδέχεται να χρησιμοποιούν τα κράτη μέλη, όπως το βάσιμο της προσφυγής, δεν λαμβάνονται υπόψη στο συγκεκριμένο διάγραμμα. Αν και δεν συνδέεται άμεσα με το διάγραμμα, σε αρκετά κράτη μέλη (AT, CZ, DE, DK, EST, ES, FR, IT, NL, PL, PT, SI) η δικαστική αρωγή δεν περιορίζεται στα φυσικά πρόσωπα.

⁵⁶ Προκειμένου να συγκεντρωθούν συγκρίσιμα δεδομένα, το αντίστοιχο όριο της φτώχειας της Eurostat για κάθε κράτος μέλος έχει μετατραπεί σε μηνιαίο εισόδημα. Το όριο κινδύνου φτώχειας έχει οριστεί στο 60 % του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών. European Survey on Income and Living Conditions, πίνακας Eurostat ilc_li01, διατίθεται στη διεύθυνση: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/income-and-living-conditions/data/database>.

Διάγραμμα 23: Όριο εισοδήματος για δικαστική αρωγή σε συγκεκριμένη υπόθεση καταναλωτικής διαφοράς, 2019 (*) (διαφορές ως ποσοστό επί τοις % από το όριο φτώχειας της Eurostat) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το CCBE (⁵⁷)]

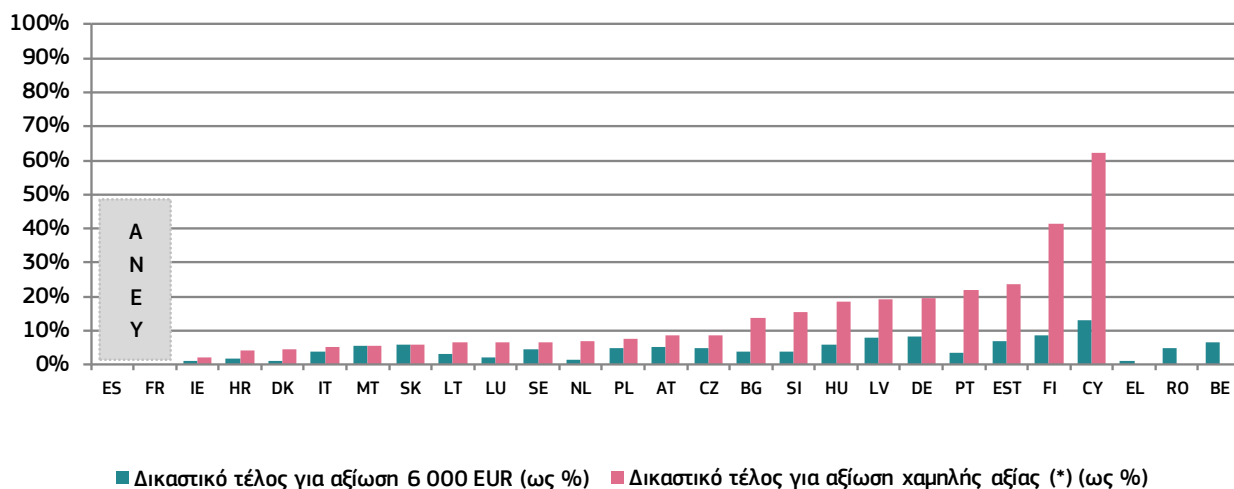

(*) **EST:** η απόφαση για τη χορήγηση δικαστικής αρωγής δεν βασίζεται στο επίπεδο των οικονομικών πόρων του αιτούντος. **IE:** για τη μερική δικαστική αρωγή λαμβάνονται επίσης υπόψη τα δυνάμενα να ρευστοποιηθούν περιουσιακά στοιχεία του αιτούντος. **LV:** τα όρια διαφέρουν ανά δήμο, το ανώτερο όριο παρουσιάζεται στο διάγραμμα.

Τα περισσότερα κράτη μέλη υποχρεώνουν τους διαδίκους να καταβάλουν δικαστικό τέλος για την κίνηση δικαστικής διαδικασίας. Οι αποδέκτες δικαστικής αρωγής συχνά απαλλάσσονται από την καταβολή δικαστικών τελών. Μόνο στις BG, EST, IE, NL, PL και SI οι αποδέκτες δικαστικής αρωγής δεν απαλλάσσονται αυτομάτως από την καταβολή δικαστικών τελών. Στην CZ το δικαστήριο αποφασίζει σε ατομική βάση αν θα απαλλαγεί ο αποδέκτης δικαστικής αρωγής από την καταβολή δικαστικών τελών. Στο διάγραμμα 24 συγκρίνεται, για τα δύο σενάρια, το ύψος του δικαστικού τέλους, το οποίο παρουσιάζεται ως ποσοστό της αξίας της αξίωσης. Αν, για παράδειγμα, στο κατωτέρω διάγραμμα το δικαστικό τέλος φαίνεται να ανέρχεται στο 10 % αξίωσης ύψους 6 000 EUR, ο καταναλωτής θα πρέπει να καταβάλει δικαστικό τέλος ύψους 600 EUR για να κινήσει δικαστική διαδικασία. Η αξίωση χαμηλής αξίας βασίζεται στο όριο φτώχειας της Eurostat για κάθε κράτος μέλος.

⁵⁷ Στοιχεία του 2019, τα οποία συλλέχθηκαν από τις απαντήσεις μελών του CCBE σε ερωτηματολόγιο βασισμένο στο ακόλουθο συγκεκριμένο σενάριο: διαφορά καταναλωτή με εταιρεία (υποδείχθηκαν δύο διαφορετικές αξίες της αξίωσης: 6 000 EUR και το όριο φτώχειας της Eurostat σε κάθε κράτος μέλος). Δεδομένου ότι οι προϋποθέσεις για τη χορήγηση δικαστικής αρωγής εξαρτώνται από την κατάσταση του αιτούντος, χρησιμοποιήθηκε το ακόλουθο σενάριο: άγαμος 35χρονος εργαζόμενος αιτών, χωρίς κανένα προστατευόμενο μέλος και χωρίς ασφάλιση νομικής προστασίας, με τακτικό εισόδημα και μισθωμένο διαμέρισμα.

Διάγραμμα 24: Δικαστικό τέλος για την κίνηση δικαστικής διαδικασίας σε συγκεκριμένη υπόθεση καταναλωτικής διαφοράς, 2019 (*) (ύψος του δικαστικού τέλους ως ποσοστό της αξίας της αξίωσης) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το CCBE (⁵⁸)]

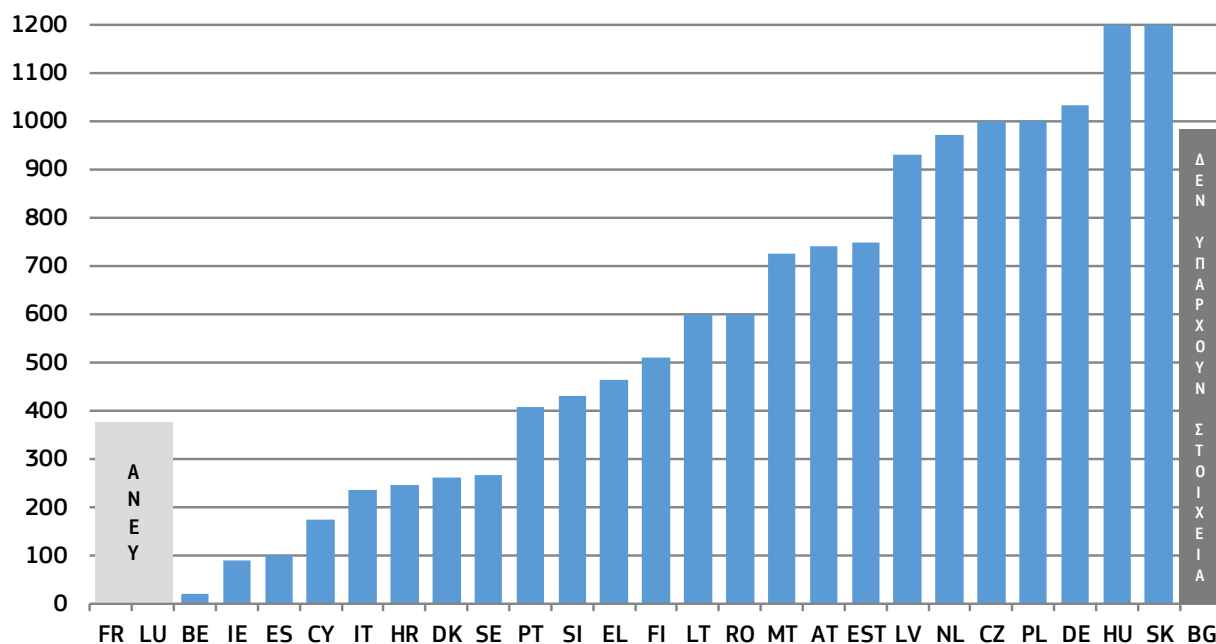

(*) «Αξίωση χαμηλής αξίας» είναι αξίωση η οποία αντιστοιχεί στο όριο φτώχειας της Eurostat για μονομελές νοικοκυριό σε κάθε κράτος μέλος, κατόπιν μετατροπής του σε μηνιαίο εισόδημα (π.χ. το 2019 η αξία αυτή κυμαινόταν από 164 EUR στη **RO** έως 1 804 EUR στο **LU**). **BE, EL και RO:** δεν παρασχέθηκαν πληροφορίες σχετικά με τα καταβλητέα δικαστικά τέλη για τις αξιώσεις χαμηλής αξίας. **LU:** οι διάδικοι πρέπει να καταβάλουν έξοδα δικαστικού επιμελητή για να κινήσουν διαδικασία ως ενάγοντες, εκτός αν λαμβάνουν δικαστική αρωγή. **NL:** δικαστικά τέλη για εισόδημα <2 275 EUR/μήνα.

⁵⁸ Τα στοιχεία παραπέμπουν σε όρια εισοδήματος τα οποία ίσχυαν το 2019 και συλλέχθηκαν από τις απαντήσεις μελών του CCBE σε ερωτηματολόγιο βασισμένο στο ακόλουθο συγκεκριμένο σενάριο: διαφορά καταναλωτή με εταιρεία (υποδείχθηκαν δύο διαφορετικές αξίες της αξίωσης: 6 000 EUR και το όριο της φτώχειας της Eurostat σε κάθε κράτος μέλος).

Η αποτελεσματική εκτέλεση των συμβάσεων είναι ουσιαστικής σημασίας για την οικονομία. Η πιθανότητα ανάκτησης των πραγματικών δικαστικών δαπανών ενισχύει τη θέση του δανειστή που επιδιώκει την εκτέλεση σύμβασης. Κατά κανόνα, ο δανειστής, ως ενάγων, υποχρεούται να καταβάλει δικαστικό τέλος για την κατάθεση αγωγής στο δικαστήριο. Κατά κανόνα, τα δικαστήρια διατάσσουν τον εναγόμενο που ηττήθηκε να επιστρέψει το σύνολο των δικαστικών τελών που προκατέβαλε ο ενάγων που νίκησε. Στο διάγραμμα 25 απεικονίζεται το επίπεδο του δικαστικού τέλους που απαιτείται να καταβληθεί για την κίνηση δικαστικής διαδικασίας σε συγκεκριμένη εμπορική υπόθεση (βλ. υποσημείωση 59).

Διάγραμμα 25: Δικαστικό τέλος για την κίνηση δικαστικής διαδικασίας σε συγκεκριμένη εμπορική υπόθεση, 2019 (*) (σε EUR) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το CCBE ⁽⁵⁹⁾]

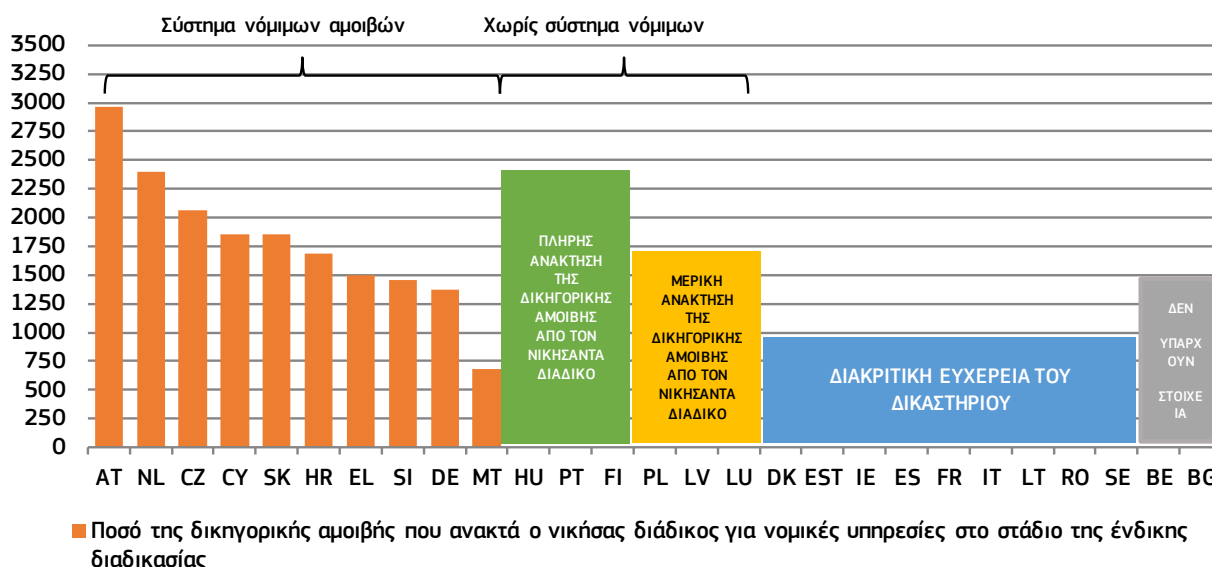
(*) Η ανάκτηση των δικαστικών τελών αποφασίζεται κατά περίπτωση στις **ES**, **PT** και **RO**. Δεν προβλέπεται πλήρης ανάκτηση των δικαστικών τελών από τον νικήσαντα διάδικο στις **EL** και **HU**.

Κατά κανόνα, ο δανειστής πρέπει να προκαταβάλει την αμοιβή του δικού του δικηγόρου όχι μόνο καθ' όλη τη διάρκεια της ένδικης διαδικασίας αλλά ήδη κατά το στάδιο προ της ένδικης διαδικασίας. Όσον αφορά την επιστροφή των εξόδων, τα περισσότερα κράτη μέλη εφαρμόζουν τον κανόνα ότι ο ηττηθείς διάδικος σε υπόθεση αγωγής καλείται να καλύψει όχι μόνο τα δικά του δικαστικά έξοδα, αλλά και εκείνα του διαδίκου που νίκησε. Ο εν λόγω κανόνας μετάθεσης των εξόδων αποτρέπει την κατάθεση αγωγών με χαμηλές πιθανότητες νίκης, ενώ ενθαρρύνει την κατάθεση αγωγών με υψηλές πιθανότητες νίκης. Στο διάγραμμα 26 φαίνεται το ποσό που θα επιδίκαζε το δικαστήριο υπέρ του ενάγοντος που νίκησε σε συγκεκριμένο σενάριο εμπορικής υπόθεσης (βλ. υποσημείωση 60). Διακρίνονται τρία κύρια συστήματα: 1) στα κράτη μέλη που διαθέτουν σύστημα ελάχιστων νόμιμων αμοιβών, η επιστροφή των δικηγορικών αμοιβών εξαρτάται από το ύψος της νόμιμης αμοιβής που προβλέπεται για την εργασία που εκτέλεσε ο δικηγόρος, το οποίο διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών· 2) στα κράτη μέλη που δεν διαθέτουν σύστημα ελάχιστων νόμιμων αμοιβών, προβλέπεται είτε πλήρης (HU, PT, FI) είτε

⁵⁹ Τα στοιχεία συλλέχθηκαν από τις απαντήσεις μελών του CCBE σε ερωτηματολόγιο βασισμένο στο ακόλουθο συγκεκριμένο σενάριο: διαφορά μεταξύ δύο εταιρειών στο πλαίσιο διασυνοριακής εμπορικής δίκης σχετικά με την εκτέλεση σύμβασης. Η αξία της αξίωσης προσδιορίστηκε στις 20 000 EUR. Ζητήθηκε από τα μέλη του CCBE να παράσχουν πληροφορίες σχετικά με το καταβλητέο δικαστικό τέλος για την κατάθεση της αγωγής στο πλαίσιο της υπόθεσης που προβλέπεται στο σενάριο.

μερική (PL, LV, LU) επιστροφή της δικηγορικής αμοιβής· και 3) σε ορισμένα κράτη μέλη, η επιστροφή αποφασίζεται από το δικαστήριο κατά περίπτωση.

Διάγραμμα 26: Δυνατότητα ανάκτησης των δικηγορικών αμοιβών σε εμπορική δίκη, 2019 (*) (σε EUR) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με το CCBE⁶⁰]

(*) Για το συγκεκριμένο διάγραμμα, οι δικηγορικές αμοιβές δεν περιλαμβάνουν διοικητικά έξοδα και ΦΠΑ, εφόσον είναι καταβλητέα. Η υποθετική δικηγορική αμοιβή για το στάδιο της ένδικης διαδικασίας που προβλέπεται στο σενάριο είναι 1 650 EUR. Η πλήρης ανάκτηση στα συστήματα στα οποία δεν προβλέπεται ελάχιστη νόμιμη αμοιβή σημαίνει ότι μπορεί να ανακτηθεί το ποσό αυτό (1 650 EUR). Τα κράτη μέλη που προβλέπουν μερική ανάκτηση (PL, LV, LU) ταξινομούνται κατά σειρά με βάση την ανακτήσιμη δικηγορική αμοιβή (από την υψηλότερη στη χαμηλότερη, τα ποσά κυμαίνονται μεταξύ 1 275 EUR — 500 EUR). Το διάγραμμα δεν περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με τη δυνατότητα ανάκτησης των δικηγορικών αμοιβών για το στάδιο προ της ένδικης διαδικασίας, η οποία δεν προβλέπεται σε όλα τα κράτη μέλη. **AT**: το σενάριο δεν εφαρμόζεται πλήρως στο σύστημα επιστροφής εξόδων της AT. **MT**: δεν υφίσταται η έννοια της ωριαίας δικηγορικής αμοιβής στη MT, η επιστροφή των εξόδων καθορίζεται με βάση την αξία της αξίωσης. **IT**: υπάρχει νόμιμη αμοιβή στην IT (3 235 EUR στο σενάριο), αλλά το δικαστήριο μπορεί να αποφασίσει σχετικά με την επιστροφή εξόδων εντός καθορισμένου εύρους. **LT**: το δικαστήριο αποφασίζει λαμβάνοντας υπόψη κατευθυντήριες γραμμές του Υπουργείου Δικαιοσύνης, το μέγιστο ποσό στο σενάριο ανέρχεται σε 3 350 EUR.

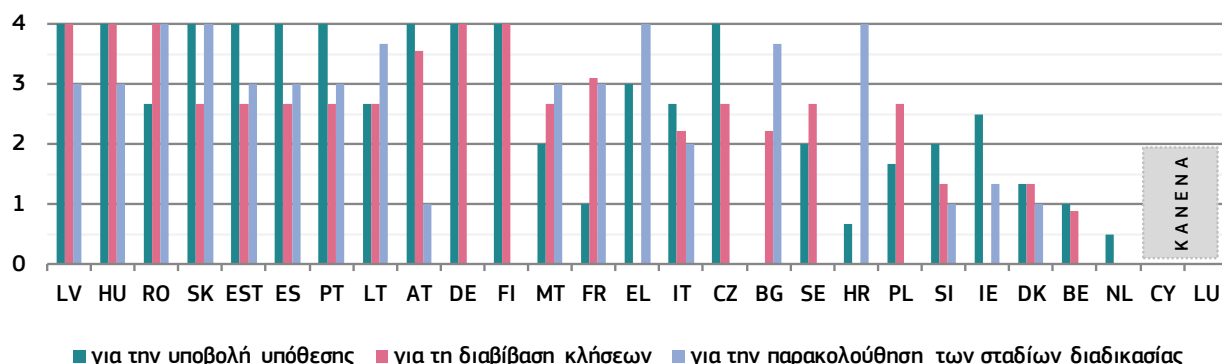
– Υποβολή και παρακολούθηση αξίωσης μέσω διαδικτύου –

Η δυνατότητα ολοκλήρωσης συγκεκριμένων σταδίων της δικαστικής διαδικασίας με ηλεκτρονικά μέσα αποτελεί σημαντικό μέρος της ποιότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης, καθώς η ηλεκτρονική υποβολή αξιώσεων και η δυνατότητα παρακολούθησης και προαγωγής μιας διαδικασίας μέσω διαδικτύου μπορούν να διευκολύνουν την πρόσβαση στη δικαιοσύνη και να μειώσουν τις καθυστερήσεις και τα έξοδα. Επίσης, τα συστήματα ΤΠΕ στα δικαστήρια διαδραματίζουν ολοένα και σημαντικότερο ρόλο στη διασυννοριακή συνεργασία

⁶⁰ Τα στοιχεία συλλέχθηκαν από τις απαντήσεις μελών του CCBE σε ερωτηματολόγιο βασισμένο στο ίδιο υποθετικό σενάριο υπόθεσης με το διάγραμμα 25 (βλ. υποσημείωση 58). Το ακόλουθο σενάριο χρησιμοποιήθηκε ως βάση για τον υπολογισμό των δικηγορικών αμοιβών: η εταιρεία που επιθυμεί την εκτέλεση της σύμβασης προσέλαβε εξειδικευμένο και έμπειρο δικηγόρο, ο οποίος εκτέλεσε τις ακόλουθες εργασίες: Στο στάδιο προ της ένδικης διαδικασίας: 3 ώρες εργασίας, κατάρτιση ενός εγγράφου έναντι ωριαίας δικηγορικής αμοιβής 150 EUR (συνολικά 450 EUR). Στο στάδιο της ένδικης διαδικασίας: 11 ώρες εργασίας, κατάρτιση 3 εγγράφων, συμμετοχή σε 2 ακροαματικές διαδικασίες έναντι καθαρής ωριαίας δικηγορικής αμοιβής 150 EUR (συνολικά 1 650 EUR). Ζητήθηκε από τα μέλη του CCBE να παράσχουν πληροφορίες σχετικά με α) την ελάχιστη νόμιμη αμοιβή που προβλέπεται για τις εργασίες στο στάδιο (προ) της ένδικης διαδικασίας, εφόσον υπάρχει, και β) το ποσό της δικηγορικής αμοιβής που θα μπορούσε εύλογα να καταλογιστεί το δικαστήριο στον ηττηθέντα διάδικο.

μεταξύ δικαστικών αρχών και διευκολύνουν την εφαρμογή του δικαίου της ΕΕ, για παράδειγμα, για τις διαδικασίες μικροδιαφορών.

Διάγραμμα 27: Διαθεσιμότητα ηλεκτρονικών μέσων, 2018 (*) [0 = διαθέσιμα σε 0 % των δικαστηρίων, 4 = διαθέσιμα στο 100 % των δικαστηρίων ⁽⁶¹⁾] (πηγή: μελέτη CEPEJ)

(*) Νέα μεθοδολογία, τα δεδομένα δεν είναι συγκρίσιμα με τα προηγούμενα έτη. **DK και RO:** οι υποθέσεις μπορούν να υποβληθούν στα δικαστήρια μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου.

– Πρόσβαση σε δικαστικές αποφάσεις –

Η διασφάλιση της πρόσβασης σε δικαστικές αποφάσεις μέσω διαδικτύου ενισχύει τη διαφάνεια των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης, βοηθάει τους πολίτες και τις επιχειρήσεις να κατανοήσουν τα δικαιώματά τους και μπορεί να συμβάλει στη συνεκτικότητα της νομολογίας. Οι ρυθμίσεις για τη δημοσίευση δικαστικών αποφάσεων στο διαδίκτυο είναι ουσιαστικής σημασίας για τη δημιουργία μηχανισμών έρευνας φιλικών προς τον χρήστη ⁽⁶²⁾, οι οποίοι καθιστούν τη νομολογία περισσότερο προσβάσιμη για τους επαγγελματίες του νομικού κλάδου και το ευρύ κοινό. Η απρόσκοπτη πρόσβαση και η εύκολη περαιτέρω χρήση της νομολογίας καθιστά εφικτή τη χρήση καινοτόμων εφαρμογών «νομικής τεχνολογίας» που υποστηρίζουν τους επαγγελματίες.

Η δημοσίευση δικαστικών αποφάσεων στο διαδίκτυο απαιτεί την εξισορρόπηση διαφόρων συμφερόντων, εντός των ορίων που καθορίζονται από το νομικό πλαίσιο και το πλαίσιο πολιτικής. Ο γενικός κανονισμός για την προστασία δεδομένων ⁽⁶³⁾ εφαρμόζεται πλήρως στην επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από τα δικαστήρια. Κατά την αξιολόγηση των δεδομένων προς δημοσιοποίηση, πρέπει να επιτυγχάνεται δίκαιη ισορροπία μεταξύ του δικαιώματος στην προστασία των δεδομένων και του δικαιώματος στη δημοσιότητα των δικαστικών αποφάσεων και στη διαφάνεια του συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Αυτό ισχύει

⁶¹ Τα στοιχεία αφορούν το 2018. Το ποσοστό εξοπλισμού, το οποίο κυμαίνεται από 100 % (πλήρως ανεπτυγμένο σύστημα) έως 0 % (ανύπαρκτο σύστημα), υποδεικνύει τη λειτουργική παρουσία του συστήματος στο οποίο αναφέρεται το γράφημα στα δικαστήρια, σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα: (100 % = 4 μονάδες, αν εφαρμόζεται σε όλες τις κατηγορίες υποθέσεων / 1,33 μονάδες ανά επιμέρους κατηγορία υποθέσεων· 50-99 % = 3 μονάδες, αν εφαρμόζεται σε όλες τις κατηγορίες υποθέσεων / 1 μονάδα ανά επιμέρους κατηγορία υποθέσεων· 10-49 % = 2 μονάδες, αν εφαρμόζεται σε όλες τις κατηγορίες υποθέσεων / 0,66 μονάδας ανά επιμέρους κατηγορία υποθέσεων· 1-9 % = 1 μονάδα, αν εφαρμόζεται σε όλες τις κατηγορίες υποθέσεων / 0,33 μονάδας ανά επιμέρους κατηγορία υποθέσεων. Η «επιμέρους κατηγορία υποθέσεων» αναφέρεται στο είδος των ένδικων διαφορών που εκδικάζονται (αστικές/εμπορικές, ποινικές, διοικητικές ή άλλες).

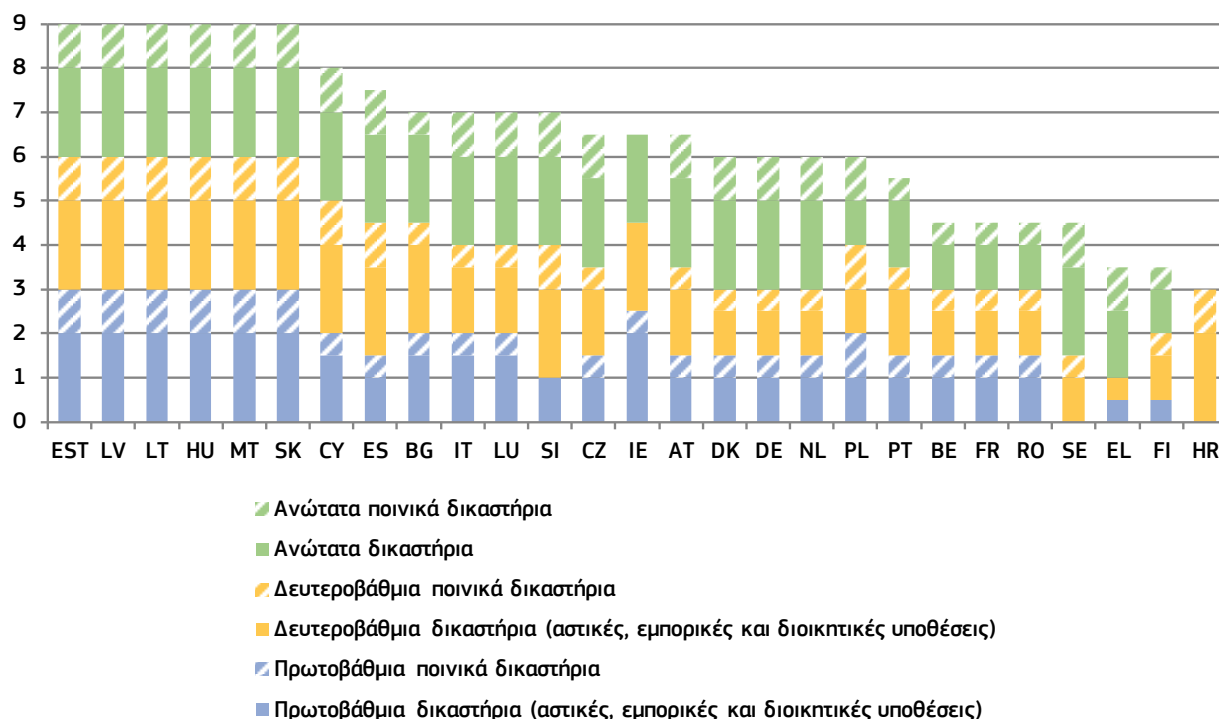
⁶² Βλ. *Best practice guide for managing Supreme Courts*, στο πλαίσιο του έργου *Supreme Courts as guarantee for effectiveness of judicial systems*, σ. 29.

Κανονισμός (ΕΕ) 2016/679 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 27ης Απριλίου 2016, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών και την κατάργηση της οδηγίας 95/46/ΕΚ (Γενικός Κανονισμός για την Προστασία Δεδομένων) (ΕΕ L 119 της 4.5.2016, σ. 1).

ιδίως σε περίπτωση που υφίσταται υπέρτερο δημόσιο συμφέρον το οποίο δικαιολογεί τη δημοσιοποίηση των εν λόγω δεδομένων. Σε πολλές χώρες, βάσει νόμου ή πρακτικής, απαιτείται η ανωνυμοποίηση ή η ψευδωνυμοποίηση ⁽⁶⁴⁾ των δικαστικών αποφάσεων πριν από τη δημοσίευσή τους, είτε κατά συστηματικό τρόπο είτε κατόπιν σχετικού αιτήματος. Τα δεδομένα που παράγονται από το δικαστικό σώμα διέπονται επίσης από την ευρωπαϊκή νομοθεσία για τα ανοιχτά δεδομένα και την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα ⁽⁶⁵⁾.

Η διαθεσιμότητα των δικαστικών αποφάσεων σε μηχαναναγνώσιμο μορφότυπο ⁽⁶⁶⁾ ευνοεί τη διαμόρφωση ενός συστήματος απονομής δικαιοσύνης που διευκολύνει τη χρήση αλγορίθμων ⁽⁶⁷⁾.

Διάγραμμα 28: Πρόσβαση μέσω διαδικτύου σε δημοσιευμένες αποφάσεις που παρέχεται στο ευρύ κοινό, 2019 (*) (αστικές/εμπορικές, διοικητικές και ποινικές υποθέσεις, όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽⁶⁸⁾]

⁶⁴ Η ανωνυμοποίηση/ψευδωνυμοποίηση είναι αποτελεσματικότερη εάν υποβοηθείται από αλγόριθμο. Ωστόσο, απαιτείται ανθρώπινη εποπτεία, δεδομένου ότι οι αλγόριθμοι δεν κατανοούν το πλαίσιο.

⁶⁵ Οδηγία 2003/98/EK του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Νοεμβρίου 2003, για την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα (ΕΕ L 345 της 31.12.2003, σ. 90) και οδηγία (ΕΕ) 2019/1024 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, για τα ανοιχτά δεδομένα και την περαιτέρω χρήση πληροφοριών του δημόσιου τομέα (ΕΕ L 172 της 26.6.2019, σ. 56).

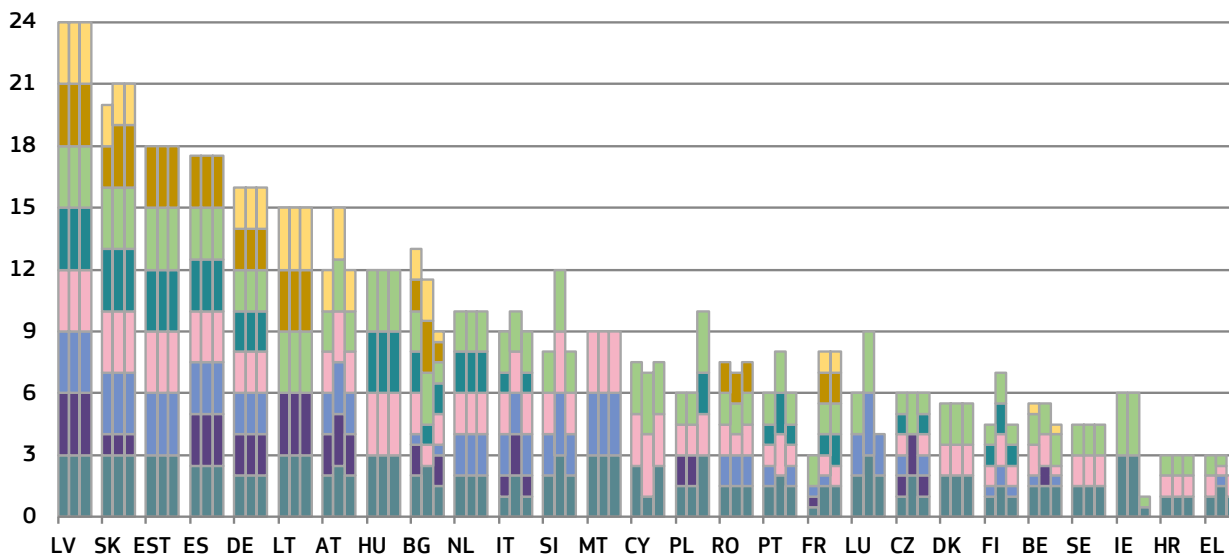
⁶⁶ Οι αποφάσεις που μοντελοποιούνται σύμφωνα με πρότυπα (π.χ. Akoma Ntoso) και τα συναφή μεταδεδομένα τους μπορούν να τηλεφορτωθούν δωρεάν υπό τη μορφή βάσης δεδομένων ή με άλλα αυτοματοποιημένα μέσα (π.χ. διεπαφή προγραμματισμού εφαρμογών).

⁶⁷ Βλ. επίσης την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών με τίτλο «Ευρωπαϊκή στρατηγική για τα δεδομένα» [COM(2020) 66 final], τη λευκή βίβλο της Επιτροπής με τίτλο «Τεχνητή νοημοσύνη — Η ευρωπαϊκή προσέγγιση της αριστείας και της εμπιστοσύνης» [COM(2020) 65 final] και τα συμπεράσματα του Συμβουλίου και των αντιπροσώπων των κυβερνήσεων των κρατών μελών συνελθόντων στο πλαίσιο του Συμβουλίου για τις βέλτιστες πρακτικές σχετικά με την επιγραμματική δημοσίευση των δικαστικών αποφάσεων (ΕΕ C 362 της 8.10.2018, σ. 2).

⁶⁸ Στοιχεία του 2019, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης.

(*) Μέγιστος δυνατός βαθμός: 9 μονάδες. Για κάθε βαθμό δικαιοδοσίας, δόθηκε μία μονάδα αν είναι διαθέσιμες όλες οι αποφάσεις σε αστικές/εμπορικές και διοικητικές και ποινικές υποθέσεις αντίστοιχα και 0,5 μονάδας αν είναι διαθέσιμες ορισμένες αποφάσεις. Για τα κράτη μέλη που έχουν μόνο δύο βαθμούς δικαιοδοσίας, δόθηκαν μονάδες για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας μέσω απονομής στον ανύπαρκτο βαθμό δικαιοδοσίας των ίδιων μονάδων με εκείνες που δόθηκαν στον αντίστοιχο ανώτερο βαθμό δικαιοδοσίας. Για τα κράτη μέλη που δεν διακρίνουν μεταξύ των δύο τομέων δικαίου (των αστικών/εμπορικών και των διοικητικών υποθέσεων), δόθηκε ο ίδιος αριθμός μονάδων για αμφότερους τους τομείς. **BE:** όσον αφορά τις αστικές και τις ποινικές υποθέσεις, κάθε δικαστήριο είναι αρμόδιο να αποφασίζει σχετικά με τη δημοσίευση των δικών του αποφάσεων. **BG:** δημοσιεύονται όλες οι ποινικές αποφάσεις του Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου, εκτός από εκείνες που περιέχουν διαβαθμισμένες πληροφορίες. **DE:** κάθε ομόσπονδο κράτος αποφασίζει σχετικά με τη δημοσίευση των δικαστικών αποφάσεων του πρώτου βαθμού δικαιοδοσίας στο διαδίκτυο. **IE:** όσον αφορά τις ποινικές υποθέσεις, στις υποθέσεις που εκδικάζονται με συνοπτική διαδικασία κατά κανόνα δεν εκδίδεται έγγραφη απόφαση. **CY:** όσον αφορά τις διοικητικές και τις ποινικές υποθέσεις, οι δικαστές αποφασίζουν ποιες αποφάσεις θα δημοσιευθούν. **LU και SE:** τα δικαστήρια δεν δημοσιεύουν συστηματικά τις δικαστικές αποφάσεις στο διαδίκτυο (μόνο τις ιδιαιτέρως σημαντικές υποθέσεις). **AT:** όσον αφορά τον πρώτο και τον δεύτερο βαθμό δικαιοδοσίας, οι δικαστές αποφασίζουν ποιες αποφάσεις δημοσιεύονται. **NL:** τα δικαστήρια αποφασίζουν για τη δημοσίευση, βάσει δημοσιευμένων κριτηρίων. **PL:** όσον αφορά τις διοικητικές υποθέσεις, ο προϊστάμενος μονάδας κάθε δικαστηρίου αποφασίζει για τη δημοσίευση. **PT:** όσον αφορά τις αστικές και τις ποινικές υποθέσεις, μια επιτροπή του δικαστηρίου αποφασίζει για τη δημοσίευση.

Διάγραμμα 29: Ρυθμίσεις για την παραγωγή μηχαναγνώσιμων δικαστικών αποφάσεων, 2019 (*) (αστικές/εμπορικές, διοικητικές και ποινικές υποθέσεις, όλοι οι βαθμοί δικαιοδοσίας) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽⁶⁹⁾]

Για κάθε κράτος μέλος, οι τρεις στήλες αντιπροσωπεύουν τις ισχύουσες ρυθμίσεις για τα ακόλουθα είδη υποθέσεων (από τα αριστερά προς τα δεξιά):

1. αστικές/εμπορικές υποθέσεις
2. διοικητικές υποθέσεις
3. ποινικές υποθέσεις.

■ Οι αποφάσεις και τα συναφή μεταδεδομένα τους μπορούν να τηλεφορτωθούν δωρεάν υπό μορφή βάσης δεδομένων ή με άλλο αυτοματοποιημένο μέσο
 ■ Η ανωνυμοποίηση/ψευδωνυμοποίηση υποβοηθείται από αλγόριθμο.

■ Υπάρχουν κανόνες βάσει των οποίων καθορίζεται αν τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα αποκαλύπτονται στις αποφάσεις που δημοσιεύονται στο διαδίκτυο
 ■ Οι αποφάσεις διαθέτουν συνοδευτικές πληροφορίες («μεταδεδομένα») σχετικά με αναφορές και παραπομπές στην εθνική και/ή ενωσιακή νομοθεσία ή νομολογία
 ■ Οι αποφάσεις διαθέτουν συνοδευτικές πληροφορίες («μεταδεδομένα») σχετικά με λέξεις-κλειδιά, την ημερομηνία της απόφασης κ.λπ.
 ■ Οι αποφάσεις λαμβάνουν αναγνωριστικό ευρωπαϊκής νομολογίας (ECLI)

■ Οι αποφάσεις μοντελοποιούνται σύμφωνα με πρότυπο που καθιστά δυνατή τη μηχαναγνώσιμότητά τους

■ Διατίθεται ιστότοπος στο ευρύ κοινό δωρεάν

(*) Μέγιστος δυνατός βαθμός: 24 μονάδες ανά είδος υποθέσεων. Για καθέναν από τους τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας (πρώτο, δεύτερο, τελευταίο) μπορεί να δοθεί μία μονάδα εάν καλύπτονται όλες οι δικαστικές αποφάσεις. Εάν σε έναν δεδομένο βαθμό δικαιοδοσίας καλύπτονται μόνον ορισμένες δικαστικές αποφάσεις, δίνεται μόνο μισή μονάδα. Για τα κράτη μέλη που έχουν μόνο δύο βαθμούς δικαιοδοσίας, δόθηκαν μονάδες για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας μέσω απονομής στον ανύπαρκτο βαθμό δικαιοδοσίας των ίδιων μονάδων με εκείνες που δόθηκαν στον αντίστοιχο ανώτερο βαθμό δικαιοδοσίας. Για τα κράτη μέλη που δεν διακρίνουν μεταξύ διοικητικών και αστικών/εμπορικών υποθέσεων, δόθηκαν οι ίδιες μονάδες για αμφότερους τους τομείς δικαίου. **ES:** δεν επιτρέπεται η χρήση της βάσης δεδομένων του Γενικού Δικαστικού Συμβουλίου (CGPJ) για εμπορικούς σκοπούς ούτε η μαζική τηλεφόρτωση πληροφοριών. Η περαιτέρω χρήση των πληροφοριών αυτών για την κατάρτιση βάσεων δεδομένων ή για εμπορικούς σκοπούς πρέπει να τηρεί τη διαδικασία και τους όρους που έχει καθορίσει το CGPJ μέσω του οικείου Κέντρου Δικαστικής Τεκμηρίωσης. **FR:** μόνο οι αποφάσεις τις οποίες εκδίδει το Cour de Cassation είναι προσβάσιμες για το κοινό δωρεάν. Όσες δημοσιεύονται από τα εφετεία στο Jurica είναι προσβάσιμες μέσω του ιδιωτικού εικονικού δικτύου στον τομέα της δικαιοσύνης και σε εκδοτικούς οίκους νομικών εκδόσεων. Οι αποφάσεις που διαβιβάζονται από τα πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια δικαστήρια στο Cour de Cassation δεν υποβάλλονται σε ανωνυμοποίηση ή ψευδωνυμοποίηση. Έχει καθιερωθεί ανοικτή πρόσβαση σε δικαστικές αποφάσεις — εξαιρουμένων των επαναλαμβανόμενων και συστηματικών αιτήσεων. Η περαιτέρω χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα των δικαστών και του προσωπικού των δικαστηρίων για την αξιολόγηση, την ανάλυση, τη σύγκριση ή την πρόβλεψη των πραγματικών ή υποτιθέμενων επαγγελματικών πρακτικών τους είναι αξιόποινη. **IE:** στο ιρλανδικό νομικό σύστημα δεν προβλέπεται

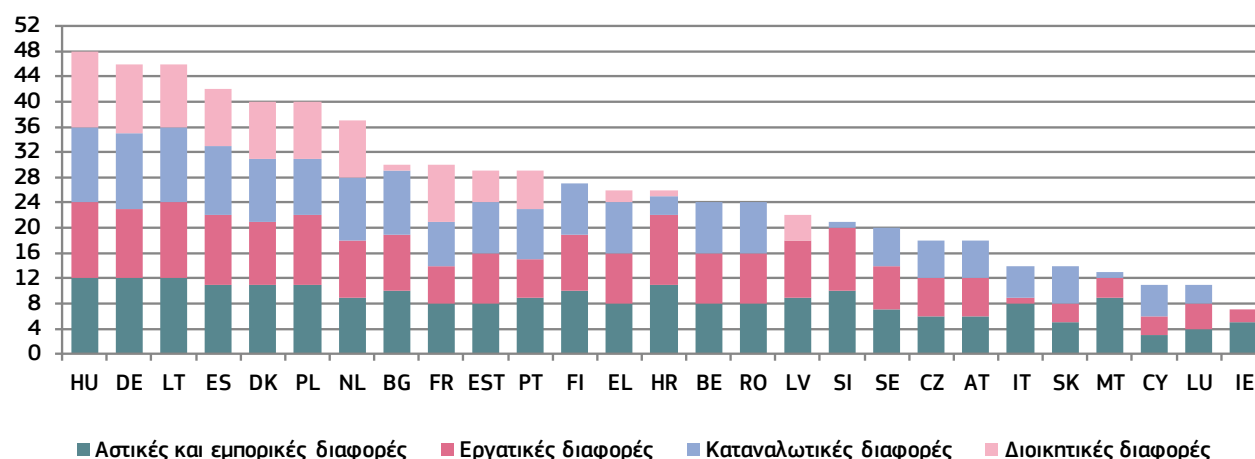
⁶⁹ Στοιχεία του 2019, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης.

ειδικός δικαστικός κλάδος για την εκδίκαση υποθέσεων διοικητικού δικαίου. **LU:** στις διοικητικές υποθέσεις, υπάρχουν μόνο δύο επίπεδα δικαστηρίων.

– Πρόσβαση σε μεθόδους εναλλακτικής επίλυσης διαφορών (ΕΕΔ) –

Στο διάγραμμα 30 απεικονίζονται οι προσπάθειες των κρατών μελών για την προώθηση της εθελοντικής χρήσης μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών με την παροχή ειδικών κινήτρων, τα οποία μπορεί να διαφέρουν ανάλογα με τον τομέα δικαίου ⁽⁷⁰⁾.

Διάγραμμα 30: Προώθηση μεθόδων ΕΕΔ και παροχή κινήτρων για τη χρήση τους, 2019 (*)
[πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽⁷¹⁾]

(*) Μέγιστος δυνατός βαθμός: 52 μονάδες. Συγκεντρωτικοί δείκτες που βασίζονται στους ακόλουθους δείκτες: 1) ιστότοπος που παρέχει πληροφορίες για την ΕΕΔ, 2) εκστρατείες δημοσιότητας στα μέσα ενημέρωσης, 3) φυλλάδια για το ευρύ κοινό, 4) ειδικές συναντήσεις ενημέρωσης για την ΕΕΔ που διοργανώνονται από το δικαστήριο κατόπιν αιτήματος, 5) συντονιστής ΕΕΔ/διαμεσολάβησης στα δικαστήρια, 6) δημοσίευση αξιολογήσεων για τη χρήση μεθόδων ΕΕΔ, 7) δημοσίευση στατιστικών για τη χρήση μεθόδων ΕΕΔ, 8) η δικαστική αρωγή καλύπτει (πλήρως ή εν μέρει) τα έξοδα της ΕΕΔ, 9) πλήρης ή μερική επιστροφή των δικαστικών τελών, συμπεριλαμβανομένων των τελών χαρτοσήμου, αν η ΕΕΔ στεφθεί από επιτυχία, 10) δεν απαιτείται δικηγόρος στη διαδικασία ΕΕΔ, 11) ο δικαστής μπορεί να ενεργεί ως διαμεσολαβητής, 12) η συμφωνία που επιτυγχάνεται μεταξύ των διαδίκων καθίσταται εκτελεστή από το δικαστήριο και 13) χρήση ηλεκτρονικών εργαλείων για την επίλυση της διαφοράς μέσω μεθόδων ΕΕΔ. Για καθέναν από τους εν λόγω 13 δείκτες, δόθηκε μία μονάδα για κάθε τομέα δικαίου. **CZ:** δεν υπάρχουν διαθέσιμα δεδομένα για τις διοικητικές διαφορές. **DK:** κάθε δικαστήριο έχει πρεσβευτή υπεύθυνο για την προώθηση της χρήσης της διαμεσολάβησης. Τα διοικητικά δικαστήρια έχουν τη δυνατότητα να προτείνουν στους διαδίκους να προσφύγουν σε διαμεσολάβηση. **IE:** οι διοικητικές υποθέσεις εντάσσονται στην κατηγορία των αστικών και εμπορικών υποθέσεων. **EL:** προβλέπεται διαδικασία ΕΕΔ ενώπιον των διοικητικών εφετείων στον τομέα των δημόσιων συμβάσεων. **ES:** η ΕΕΔ είναι υποχρεωτική στις υποθέσεις εργατικού δικαίου. **LT:** ένας γραμματέας της Εθνικής Διοίκησης Δικαστηρίων συντονίζει τις διαδικασίες δικαστικής διαμεσολάβησης στα δικαστήρια. **PT:** στις αστικές/εμπορικές διαφορές, τα δικαστικά τέλη επιστρέφονται μόνο στα ειρηνοδικεία. **SK:** η σλοβακική έννομη τάξη δεν υποστηρίζει τη χρήση της ΕΕΔ για διοικητικούς σκοπούς. **SE:** οι δικαστές διαθέτουν δικονομική ευχέρεια σχετικά με την ΕΕΔ. Η επιδίωξη φιλικού διακανονισμού των διαφορών αποτελεί υποχρεωτικό καθήκον για τον δικαστή, εκτός αν η λύση αυτή δεν είναι κατάλληλη λόγω της φύσης της υπόθεσης.

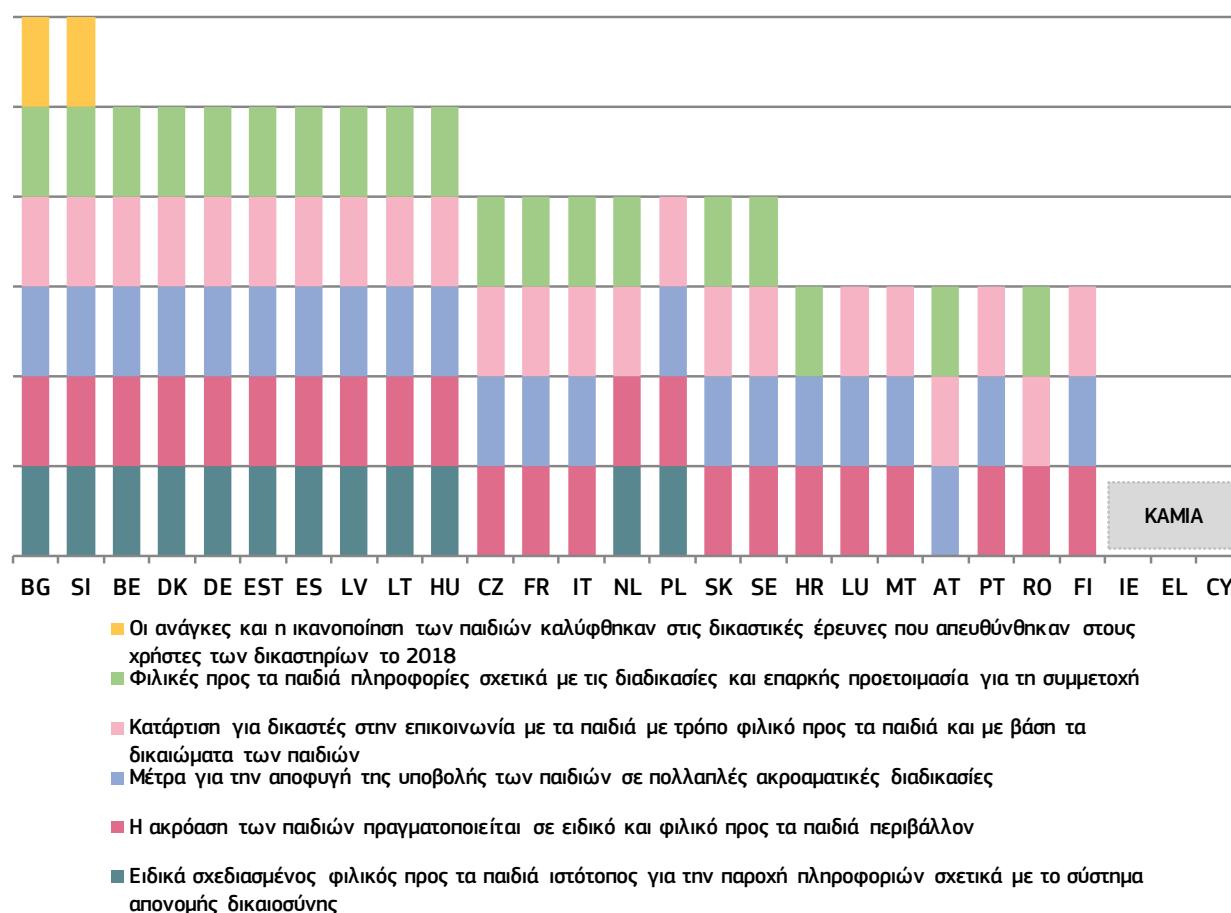
⁷⁰ Οι μέθοδοι για την προώθηση της ΕΕΔ και για την παροχή κινήτρων για τη χρήση της δεν περιλαμβάνουν τις υποχρεωτικές απαιτήσεις χρήσης διαδικασιών ΕΕΔ πριν από την προσφυγή στα δικαστήρια, καθώς τέτοιου είδους απαιτήσεις εγείρουν προβληματισμό όσον αφορά τη συμβατότητά τους με το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής ενώπιον δικαστηρίου, το οποίο κατοχυρώνεται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

⁷¹ Στοιχεία του 2019, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης.

– Φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη –

Στο διάγραμμα 31 παρουσιάζονται οι διάφορες ρυθμίσεις στα κράτη μέλη που καθιστούν το σύστημα απονομής δικαιοσύνης πιο προσιτό για τα παιδιά και κατάλληλο για τις ανάγκες τους, για παράδειγμα με την παροχή φιλικών προς τα παιδιά πληροφοριών σχετικά με τις διαδικασίες ή τη λήψη μέτρων ώστε να μην χρειάζεται να υποβληθεί το παιδί σε πολλαπλές ακροαματικές διαδικασίες.

Διάγραμμα 31: Φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη, 2019 (*) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (⁷²)]

3.2.2. Πόροι

Για την καλή λειτουργία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης απαιτούνται επαρκείς πόροι, συμπεριλαμβανομένων των αναγκαίων επενδύσεων σε υλική και τεχνική υποδομή, καθώς και δεόντως εκπαιδευμένο, καταρτισμένο και επαρκώς αμειβόμενο προσωπικό όλων των κατηγοριών. Αν δεν υπάρχουν επαρκείς εγκαταστάσεις, εργαλεία ή προσωπικό με τα απαιτούμενα προσόντα, δεξιότητες και πρόσβαση σε συνεχή κατάρτιση, η ποιότητα των διαδικασιών και των αποφάσεων τίθεται σε κίνδυνο.

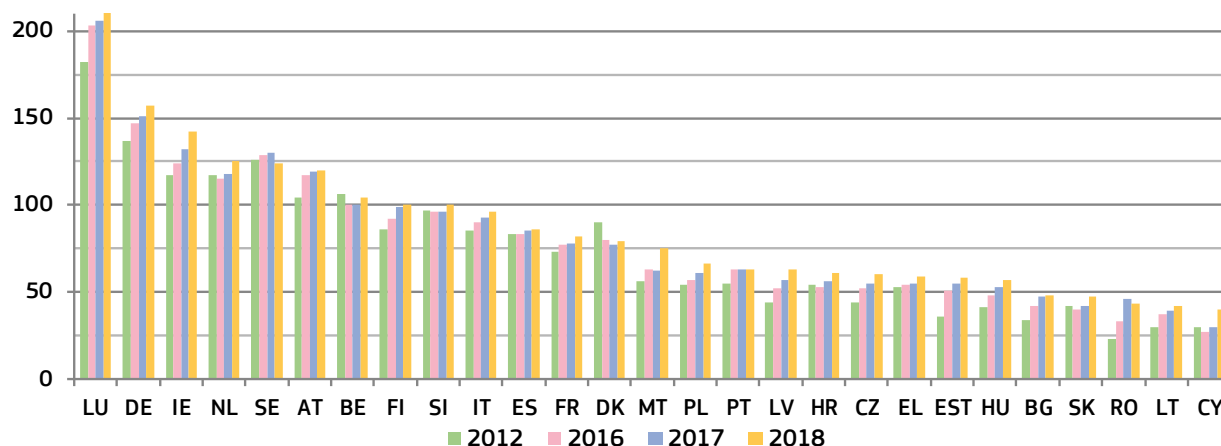
– Οικονομικοί πόροι –

Στα παρακάτω διαγράμματα απεικονίζονται οι πραγματικές δημόσιες δαπάνες για τη λειτουργία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης (εξαιρουμένων των σωφρονιστικών ιδρυμάτων), τόσο

⁷² Στοιχεία του 2019, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης.

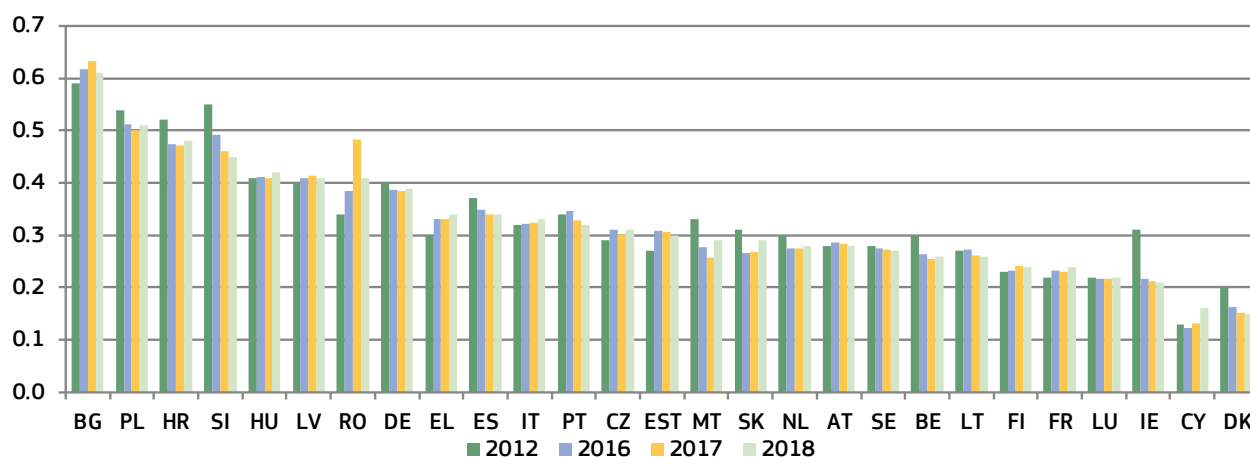
ανά κάτοικο (διάγραμμα 32) όσο και ως ποσοστό του ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος (ΑΕΠ) (διάγραμμα 33) και, τέλος, οι κύριες κατηγορίες δαπανών για τα δικαστήρια (διάγραμμα 34) ⁽⁷³⁾.

Διάγραμμα 32: Συνολικές δαπάνες γενικής κυβέρνησης για δικαστήρια, 2012, 2016-2018 (*)
(σε ευρώ ανά κάτοικο) (πηγή: Eurostat)

(*) Τα κράτη μέλη κατατάσσονται βάσει των δαπανών του 2018 (από τις υψηλότερες στις χαμηλότερες). Τα στοιχεία του 2018 για τις **ES, FR, HR, PT** και **SK** είναι προσωρινά.

Διάγραμμα 33: Συνολικές δαπάνες γενικής κυβέρνησης για δικαστήρια, 2012, 2016-2018 (*)
(ως ποσοστό του ΑΕΠ) (πηγή: Eurostat)

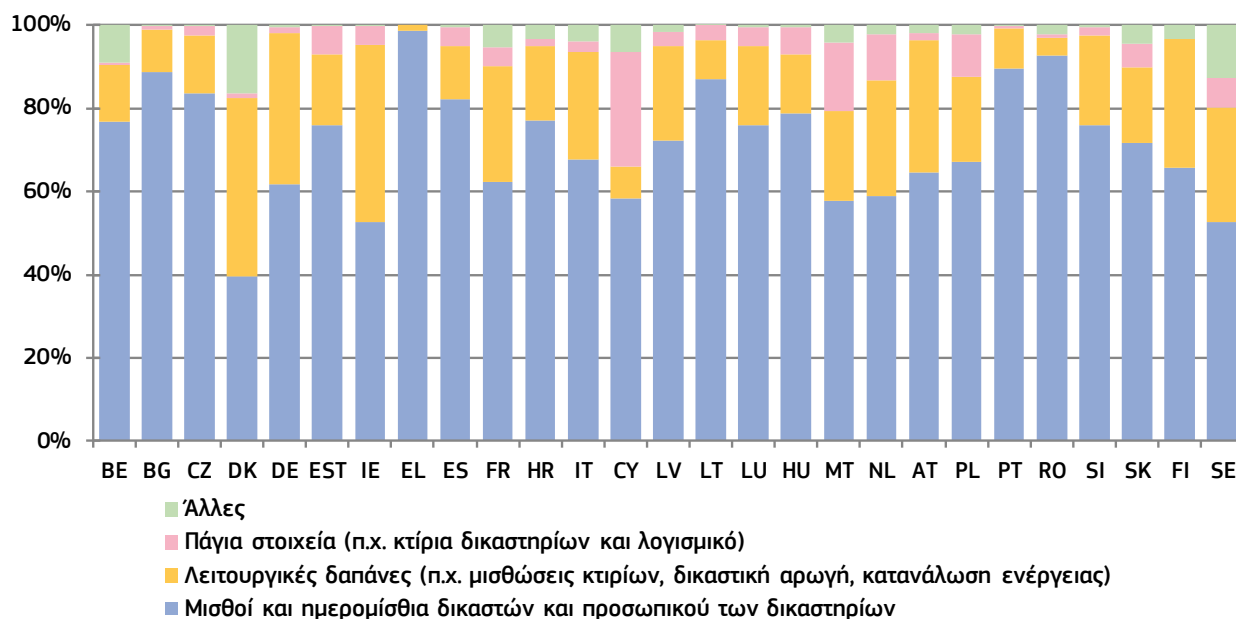

(*) Τα κράτη μέλη κατατάσσονται βάσει των δαπανών του 2018 (από τις υψηλότερες στις χαμηλότερες). Τα στοιχεία του 2018 για τις **ES, FR, HR, PT** και **SK** είναι προσωρινά.

⁷³ Συνολικές (πραγματικές) δαπάνες της γενικής κυβέρνησης για τη διοίκηση, λειτουργία ή υποστήριξη διοικητικών, πολιτικών και ποινικών δικαστηρίων και του δικαστικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένων της επιβολής προστίμων και νόμιμων συμβιβασμών επιβαλλόμενων από τα δικαστήρια και της λειτουργίας συστημάτων επιτήρησης κατόπιν υπό όρους απόλυσης, καθώς και της δικαστικής αρωγής και της νομικής εκπροσώπησης και παροχής νομικών συμβουλών που παρέχονται για λογαριασμό του κράτους ή για λογαριασμό τρίτων αλλά από το κράτος σε χρέμα ή σε υπηρεσίες, εξαιρουμένων των διοικήσεων σωφρονιστικών ιδρυμάτων [δεδομένα εθνικών λογαριασμών, ταξινόμηση των κρατικών λειτουργιών (COFOG), ομάδα 03.3], πίνακας Eurostat *gov_10a_exp*, διαθέσιμος στη διεύθυνση: <http://ec.europa.eu/eurostat/data/database>.

Στο διάγραμμα 34 παρουσιάζονται οι βασικές οικονομικές κατηγορίες στις οποίες αναλύονται οι δημόσιες δαπάνες για τα δικαστήρια: 1) μισθοί και ημερομίσθια δικαστών και προσωπικού των δικαστηρίων, συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης [«αμοιβές εργαζομένων» (⁷⁴)], 2) λειτουργικές δαπάνες για αγαθά και υπηρεσίες που αναλώνονται από τα δικαστήρια, όπως για μισθώσεις κτιρίων, αναλώσιμα γραφείου, κατανάλωση ενέργειας και δικαστική αρωγή [«ενδιάμεση ανάλωση» (⁷⁵)], 3) επενδύσεις σε πάγια περιουσιακά στοιχεία, όπως σε κτίρια δικαστηρίων και λογισμικό [«ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου» (⁷⁶)] και 4) άλλες δαπάνες.

Διάγραμμα 34: Συνολικές δαπάνες γενικής κυβέρνησης για δικαστήρια ανά κατηγορία (*)
(το 2018, ως ποσοστό των συνολικών δαπανών) (πηγή: Eurostat)

(*) Τα δεδομένα για τις **ES, FR, HR** και **SK** είναι προσωρινά, τα δεδομένα για την **PT** αποτελούν εκτίμηση.

– Ανθρώπινοι πόροι –

Η επάρκεια ανθρώπινων πόρων είναι καθοριστικής σημασίας για την ποιότητα του συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Η πολυμορφία στο δικαστικό σώμα, συμπεριλαμβανομένης της

⁷⁴ Στις αμοιβές εργαζομένων περιλαμβάνονται οι μισθοί και τα ημερομίσθια σε χρήμα ή σε είδος (D.11) και οι πραγματικές και τεκμαρτές εργοδοτικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης (D.121 και D.122). Βλ.: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Compensation_of_employees.

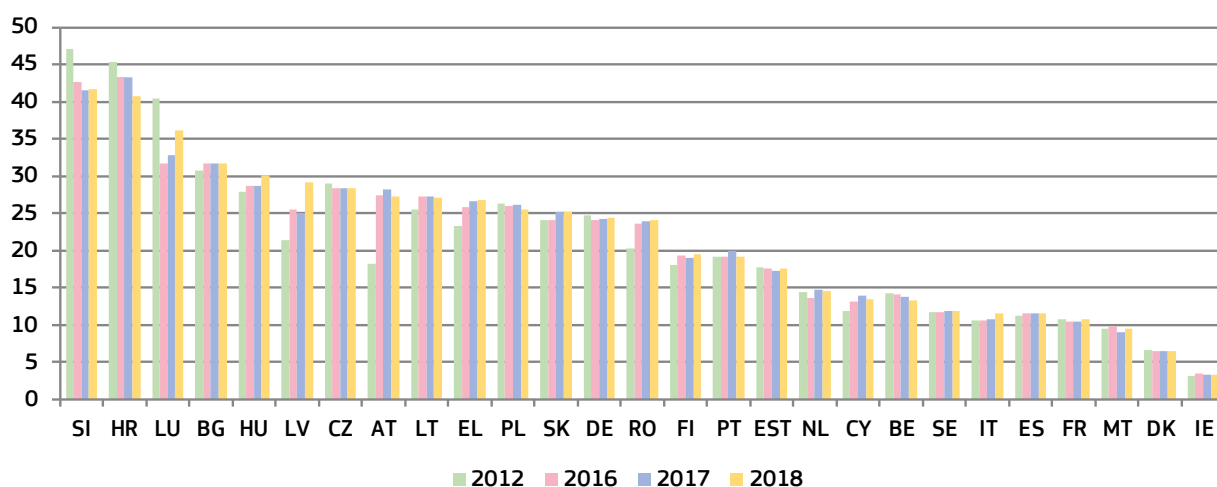
⁷⁵ Η ενδιάμεση ανάλωση είναι μια έννοια που χρησιμοποιείται στους εθνικούς λογαριασμούς και που μετρά την αξία των αγαθών και των υπηρεσιών που αναλώνονται ως εισροές σε μια παραγωγική διεργασία. Δεν περιλαμβάνει τα πάγια περιουσιακά στοιχεία, των οποίων η ανάλωση καταγράφεται ως ανάλωση παγίου κεφαλαίου. Τα εν λόγω αγαθά και υπηρεσίες μπορεί είτε να μετασχηματίζονται είτε να εξαντλούνται τελείως κατά την παραγωγική διεργασία.

Βλ. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Intermediate_consumption.

⁷⁶ Ο ακαθάριστος σχηματισμός παγίου κεφαλαίου, για τον οποίο χρησιμοποιείται το αρκτικόλεξο «ΑΣΠΚ», αποτελείται από τις αποκτήσεις, μείον τις διαθέσεις, εκ μέρους παραγωγών μόνιμων κατοίκων, παγίων περιουσιακών στοιχείων κατά τη διάρκεια μιας δεδομένης περιόδου. Περιλαμβάνει επίσης ορισμένες προσθήκες στην αξία μη παραχθέντων περιουσιακών στοιχείων που επιτυγχάνονται από παραγωγούς ή θεσμικές μονάδες. Τα πάγια περιουσιακά στοιχεία είναι υλικά ή άυλα περιουσιακά στοιχεία που παράγονται ως εκροές από παραγωγικές διεργασίες και τα οποία χρησιμοποιούνται επανειλημμένα ή συνεχώς για περισσότερο από ένα έτος. Βλ. [https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Gross_fixed_capital_formation_\(GFCF\)](https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Glossary:Gross_fixed_capital_formation_(GFCF)).

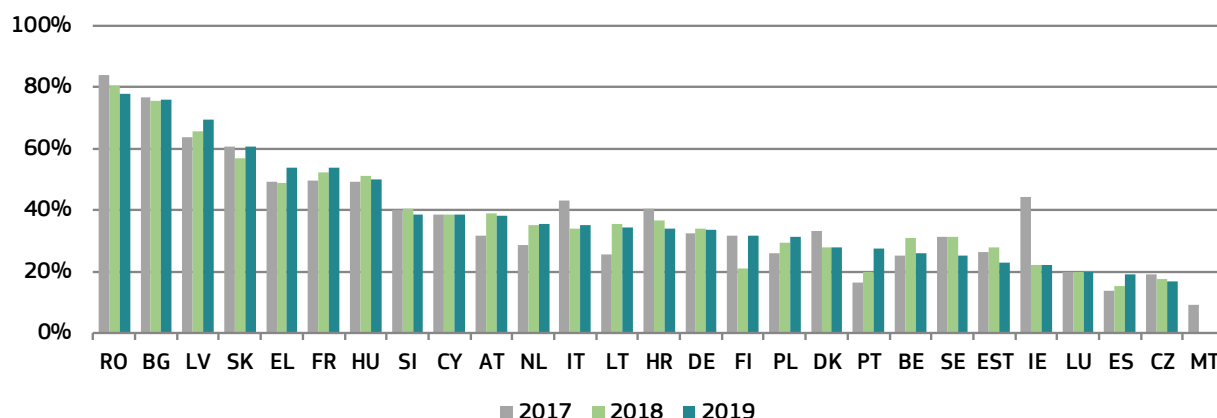
ισόρροπης εκπροσώπησης των φύλων, προσδίδει συμπληρωματικές γνώσεις, δεξιότητες και πείρα και αντικατοπτρίζει την κοινωνική πραγματικότητα.

Διάγραμμα 35: Αριθμός δικαστών, 2012-2018 (*) (ανά 100 000 κατοίκους) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

(*) Η κατηγορία αυτή περιλαμβάνει τους δικαστές που εργάζονται με καθεστώς πλήρους απασχόλησης, σύμφωνα με τη μεθοδολογία της CEPEJ. Δεν περιλαμβάνονται οι λεγόμενοι *Rechtspfleger* / δικαστικοί γραμματείς που υπάρχουν σε ορισμένα κράτη μέλη. **AT:** στοιχεία για τη διοικητική δικαιοσύνη εισήχθησαν για πρώτη φορά για τον κύκλο του 2016. **EL:** ο συνολικός αριθμός των επαγγελματιών δικαστών περιλαμβάνει διαφορετικές κατηγορίες κατά τα έτη που παρουσιάζονται ανωτέρω, γεγονός που εξηγεί εν μέρει τη μεταβολή του. Από το 2016, τα στοιχεία για τον αριθμό των επαγγελματιών δικαστών περιλαμβάνουν όλους τους βαθμούς για την ποινική και την πολιτική δικαιοσύνη, καθώς και τους διοικητικούς δικαστές. **IT:** οι περιφερειακές επιτροπές ελέγχου, οι τοπικές φορολογικές επιτροπές και τα στρατοδικεία δεν λαμβάνονται υπόψη. **LU:** οι αριθμοί έχουν αναθεωρηθεί βάσει βελτιωμένης μεθοδολογίας.

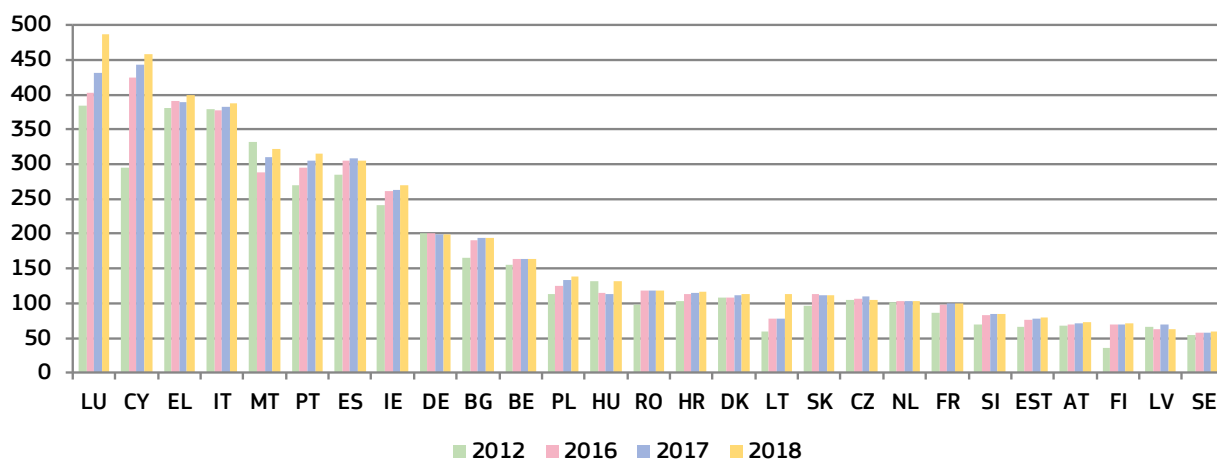
Διάγραμμα 36: Αναλογία γυναικών επαγγελματιών δικαστών στα ανώτατα δικαστήρια, 2017-2019 (*) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽⁷⁷⁾]

(*) Ταξινόμηση με βάση τα στοιχεία του 2019, από την υψηλότερη στη χαμηλότερη.

⁷⁷ Στοιχεία του 2019. Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο για την Ισότητα των Φύλων, βάση στατιστικών δεδομένων για τα φύλα, διαθέσιμη στη διεύθυνση: http://eige.europa.eu/lt/gender-statistics/dgs/indicator/wmidm_jud_natcrt_wmid_natcrt_supcrt

Διάγραμμα 37: Αριθμός δικηγόρων, 2012 - 2018 (*) (ανά 100 000 κατοίκους) (πηγή: μελέτη CEPEJ)

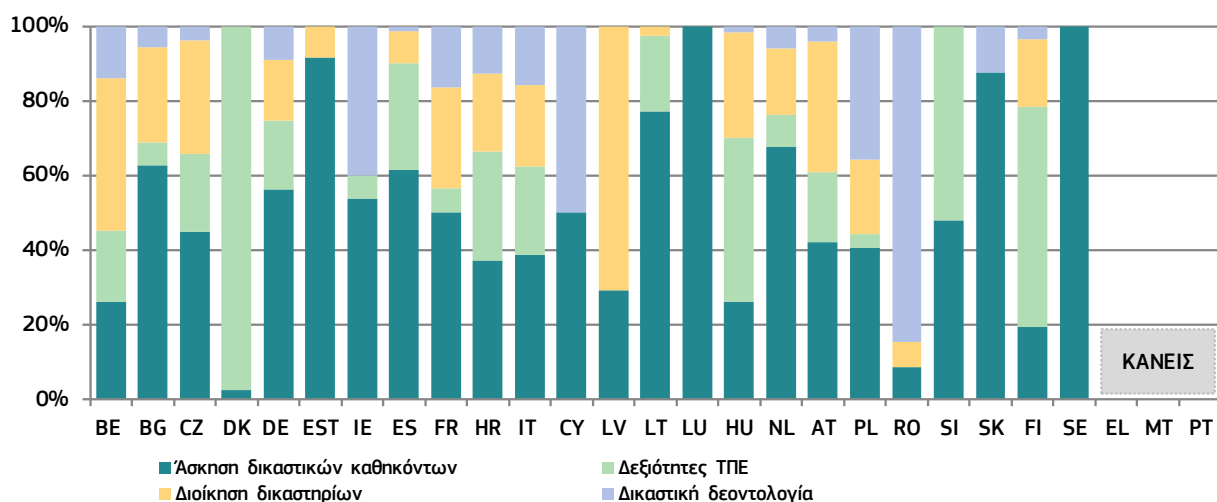

(*) Βάσει της μεθοδολογίας της CEPEJ, δικηγόρος είναι πρόσωπο το οποίο διαθέτει τα προσόντα και τη νομιμοποίηση σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο για να αγοράσει και να ενεργεί για λογαριασμό των πελατών του, να ασκεί το δικηγορικό επάγγελμα, να παρίσταται ενώπιον των δικαστηρίων ή να συμβουλεύει και να εκπροσωπεί τους πελάτες του σε νομικές υποθέσεις [σύσταση Rec (2000)21 της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την ελευθερία άσκησης του δικηγορικού επαγγέλματος]. **DE:** στη Γερμανία δεν γίνεται διάκριση μεταξύ διαφορετικών κατηγοριών δικηγόρων, όπως μεταξύ *solicitors* και *barristers*. **FI:** από το 2015, ο παρεχόμενος αριθμός των δικηγόρων περιλαμβάνει τόσο τον αριθμό των δικηγόρων που εργάζονται στον ιδιωτικό τομέα όσο και τον αριθμό των δικηγόρων που εργάζονται στον δημόσιο τομέα.

– Κατάρτιση –

Η κατάρτιση των δικαστών είναι σημαντική διότι συμβάλλει στην ποιότητα των δικαστικών αποφάσεων και των δικαστικών υπηρεσιών που παρέχονται στους πολίτες. Τα στοιχεία που παρατίθενται κατωτέρω καλύπτουν την κατάρτιση των δικαστών σε ευρύ φάσμα τομέων, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται η επικοινωνία με τους διαδίκους και τον Τύπο και οι δικαστικές δεξιότητες.

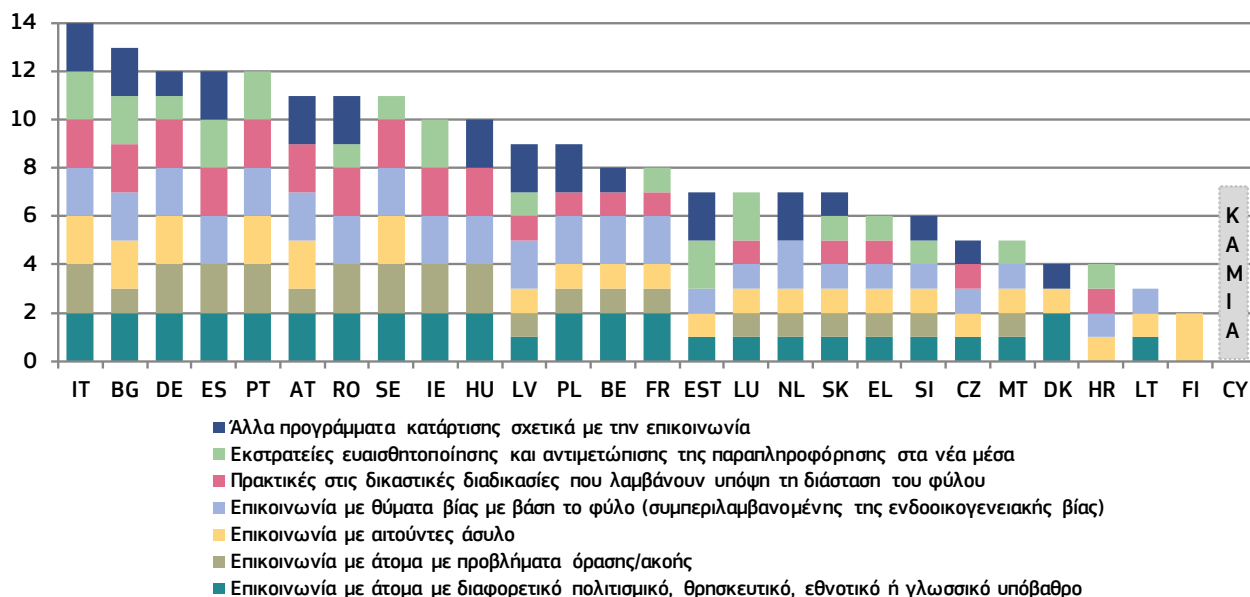
Διάγραμμα 38: Ποσοστό της συνεχιζόμενης κατάρτισης δικαστών σε διάφορα είδη δεξιοτήτων, 2018 (*) (ως ποσοστό του συνολικού αριθμού των δικαστών που λαμβάνουν τέτοιου είδους κατάρτιση) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (⁷⁸)]

⁷⁸ Στοιχεία του 2018, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Κατάρτισης Δικαστικών και τη CEPEJ. Η «άσκηση δικαστικών καθηκόντων» περιλαμβάνει δραστηριότητες όπως η διεξαγωγή ακροαματικών διαδικασιών, η συγγραφή αποφάσεων και η αγόρευση.

(*) (*) Στο διάγραμμα 38 απεικονίζεται η κατανομή των δικαστών που συμμετέχουν σε δραστηριότητες συνεχιζόμενης κατάρτισης (δηλ. σε δραστηριότητες οι οποίες διεξάγονται μετά την αρχική περίοδο κατάρτισης στο επάγγελμα του δικαστή) σε καθέναν από τους τέσσερις προσδιορισθέντες τομείς ως ποσοστό του συνολικού αριθμού των δικαστών που λαμβάνουν τέτοιου είδους κατάρτιση. Δεν λαμβάνονται υπόψη δραστηριότητες νομικής κατάρτισης. Οι αρχές κατάρτισης των δικαστών στις χώρες **EL, MT και PT** δεν παρείχαν ειδικές δραστηριότητες κατάρτισης στις επιλεγμένες δεξιότητες. **DK:** περιλαμβάνεται το προσωπικό των δικαστηρίων. **AT:** περιλαμβάνονται οι εισαγγελείς.

Διάγραμμα 39: Διαθεσιμότητα κατάρτισης για δικαστές στην επικοινωνία, 2019 (*) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (⁷⁹)]

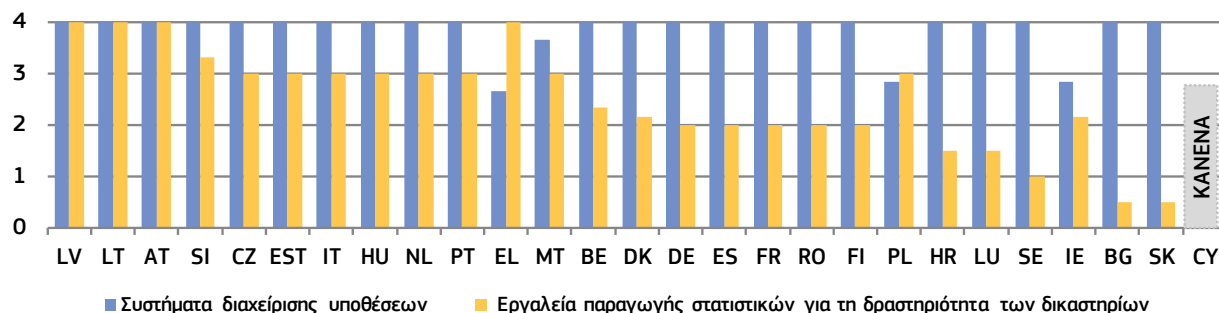
(*) Μέγιστος δυνατός βαθμός: 14 μονάδες. Τα κράτη μέλη έλαβαν 1 μονάδα αν παρέχουν αρχική κατάρτιση και 1 μονάδα αν παρέχουν συνεχιζόμενη κατάρτιση (2 μονάδες κατ' ανώτατο όριο για κάθε τύπο κατάρτισης). **DK:** δεν παρέχεται κατάρτιση στην επικοινωνία με άτομα με προβλήματα όρασης ή ακοής, διότι το κράτος παρέχει στα άτομα με προβλήματα όρασης ή ακοής στήριξη υπό τη μορφή εργαλείων ή βοηθού στην αίθουσα του δικαστηρίου, π.χ. διερμηνέα νοηματικής γλώσσας. Άλλα προγράμματα κατάρτισης σχετικά με την επικοινωνία περιλαμβάνουν: μαθήματα με στόχο την ενίσχυση των δεξιοτήτων επικοινωνίας με το κοινό και της επικοινωνίας με τα μέσα ενημέρωσης (**BE, BG, EST, LV, NL, PL, RO, SK**)- μαθήματα σχετικά με τις ανακριτικές δεξιότητες (**DE και AT**), μαθήματα σχετικά με τη διαχείριση ανθρώπινου δυναμικού (**BE, ES, PL**) και προγράμματα κατάρτισης σε μη τεχνικές δεξιότητες καλύπτουν τη βελτίωση της σαφήνειας των δικαστικών αποφάσεων και των μεθόδων παρουσίασης (**CZ, DK, LV, HU, PL, SK**).

3.2.3. Εργαλεία αξιολόγησης

Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση των δραστηριοτήτων των δικαστηρίων συμβάλλουν στον εντοπισμό αδυναμιών και αναγκών και, ως εκ τούτου, στη βελτίωση της ποιότητας του συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Η τακτική αξιολόγηση θα μπορούσε να βελτιώσει την ικανότητα ανταπόκρισης του συστήματος απονομής δικαιοσύνης στις τρέχουσες και τις μελλοντικές προκλήσεις. Κατάλληλα εργαλεία ΤΠΕ θα μπορούσαν να παρέχουν συστήματα διαχείρισης των υποθέσεων σε πραγματικό χρόνο και θα μπορούσαν να συμβάλουν στην παροχή τυποποιημένων στατιστικών στοιχείων για τα δικαστήρια σε ολόκληρη τη χώρα. Επιπλέον, θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για τη διαχείριση των συσσωρευμένων υποθέσεων και για αυτοματοποιημένα συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης. Η διεξαγωγή ερευνών είναι κρίσιμης σημασίας για την αξιολόγηση του τρόπου λειτουργίας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης από την οπτική των επαγγελματιών του νομικού κλάδου και των χρηστών των υπηρεσιών των δικαστηρίων. Η ανάληψη κατάλληλης δράσης για να δοθεί συνέχεια στα πορίσματα των ερευνών αποτελεί προαπαιτούμενο για τη βελτίωση της ποιότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης.

⁷⁹ Στοιχεία του 2019, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης.

Διάγραμμα 40: Διαθεσιμότητα ΤΠΕ για τη διαχείριση των υποθέσεων και στατιστικά στοιχεία για τη δραστηριότητα των δικαστηρίων, 2018 (*)
 [0 = διαθέσιμες στο 0 % των δικαστηρίων, 4 = διαθέσιμες στο 100 % των δικαστηρίων (⁸⁰)]
 (πηγή: μελέτη CEPEJ)

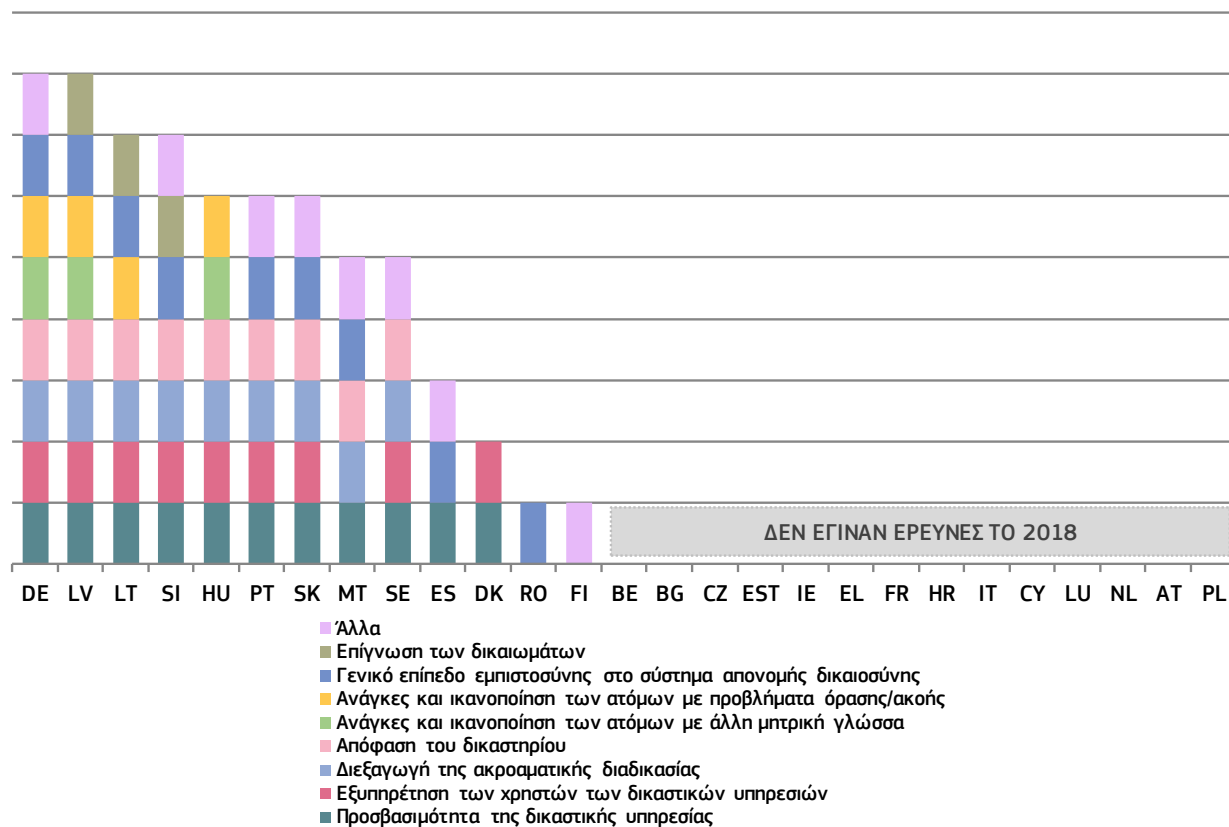

(*) Νέα μεθοδολογία, τα δεδομένα δεν είναι συγκρίσιμα με τα προηγούμενα έτη.

Διάγραμμα 41: Θέματα ερευνών που διεξήχθησαν μεταξύ χρηστών των υπηρεσιών των δικαστηρίων ή επαγγελματιών του νομικού κλάδου, 2018 (*) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (⁸¹)]

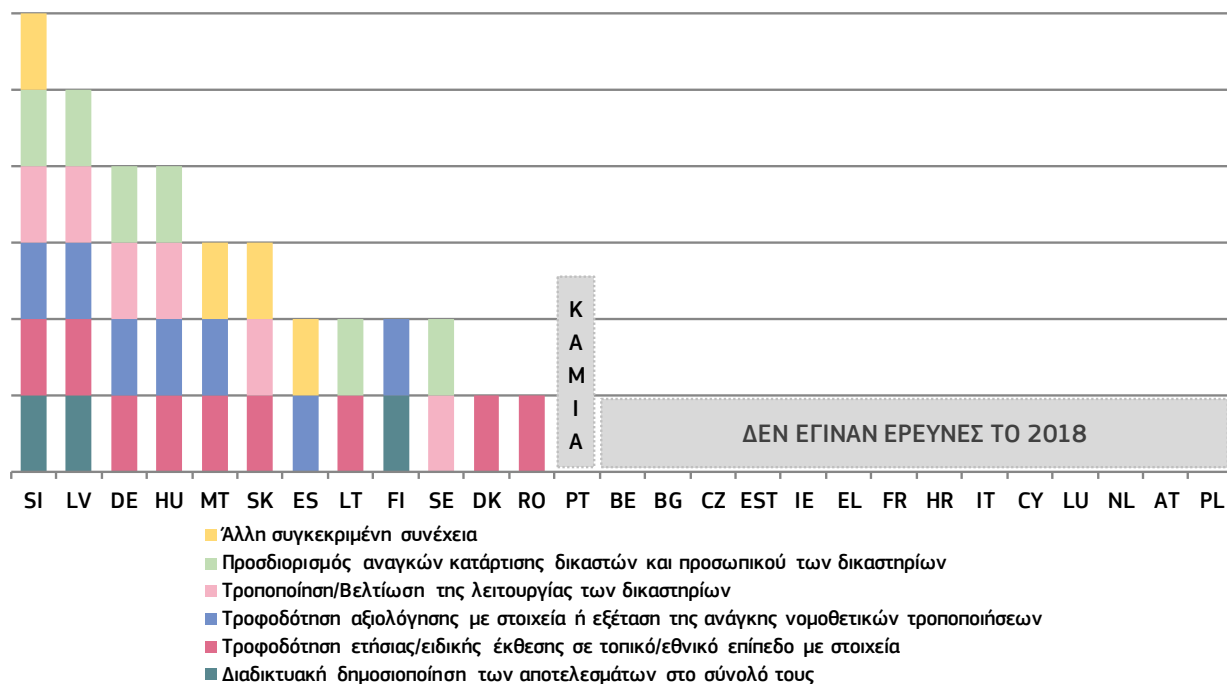
⁸⁰ Στοιχεία του 2018. Το ποσοστό εξοπλισμού, το οποίο κυμαίνεται από 100 % (πλήρως ανεπτυγμένο σύστημα) έως 0 % (ανύπαρκτο σύστημα), υποδεικνύει τη λειτουργική παρουσία του συστήματος στο οποίο αναφέρεται το γράφημα στα δικαστήρια, σύμφωνα με την ακόλουθη κλίμακα: 100 % = 4 μονάδες, αν εφαρμόζεται σε όλες τις κατηγορίες υποθέσεων / 1,33 μονάδες ανά επιμέρους κατηγορία υποθέσεων· 50-99 % = 3 μονάδες, αν εφαρμόζεται σε όλες τις κατηγορίες υποθέσεων / 1 μονάδα ανά επιμέρους κατηγορία υποθέσεων· 10-49 % = 2 μονάδες, αν εφαρμόζεται σε όλες τις κατηγορίες υποθέσεων / 0,66 μονάδας ανά επιμέρους κατηγορία υποθέσεων· 1-9 % = 1 μονάδα, αν εφαρμόζεται σε όλες τις κατηγορίες υποθέσεων / 0,33 μονάδας ανά επιμέρους κατηγορία υποθέσεων. Η «επιμέρους κατηγορία υποθέσεων» αναφέρεται στο είδος των ένδικων διαφορών που εκδικάζονται (αστικές/εμπορικές, ποινικές, διοικητικές ή άλλες).

⁸¹ Στοιχεία του 2018, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης.

(*) Τα κράτη μέλη έλαβαν μία μονάδα ανά αναφερθέν θέμα έρευνας, ανεξάρτητα από το αν η έρευνα διεξήχθη σε εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο ή σε επίπεδο δικαστηρίου. Στα «άλλα θέματα» περιλαμβάνονται: έρευνες μεταξύ δικηγόρων σχετικά με τη λειτουργία ορισμένων δικαστηρίων (ES)· ενημέρωση σχετικά με μέτρα ΤΠΕ ως μέσο για τη βελτίωση της προσβασιμότητας των χρηστών (MT)· πόροι και υλικές συνθήκες των δικαστηρίων (PT)· ζητήματα σχετικά με ένα έργο για τον δίκαιο χαρακτήρα των διαδικασιών (SI), δυνατότητες βελτίωσης της λειτουργίας των δικαστηρίων (SK)· προσδιορισμός της δέουσας ποινής (FI)· και ικανοποίηση των επαγγελματιών του νομικού κλάδου και των χρηστών των υπηρεσιών των δικαστηρίων από τις υπηρεσίες που παρέχει το δικαστικό σύστημα (SE). Στη DE, πραγματοποιήθηκαν διάφορες έρευνες σε επίπεδο ομόσπονδων κρατών.

Διάγραμμα 42: Συνέχεια που δόθηκε σε έρευνες που διεξήχθησαν μεταξύ χρηστών των υπηρεσιών των δικαστηρίων ή επαγγελματιών του νομικού κλάδου, 2018 (*) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽⁸²⁾]

(*) Τα κράτη μέλη έλαβαν μία μονάδα ανά είδος συνέχειας που δόθηκε. Η κατηγορία «άλλη συγκεκριμένη συνέχεια» περιλάμβανε: επιθεώρηση (ES)· χρήση ως καθοδήγηση για την ανάπτυξη εσωτερικής πολιτικής (MT)· δημοσίευση πληροφοριακών εργαλείων για το ευρύ κοινό (SI)· και αυτοαξιολόγηση των δικαστηρίων (SK).

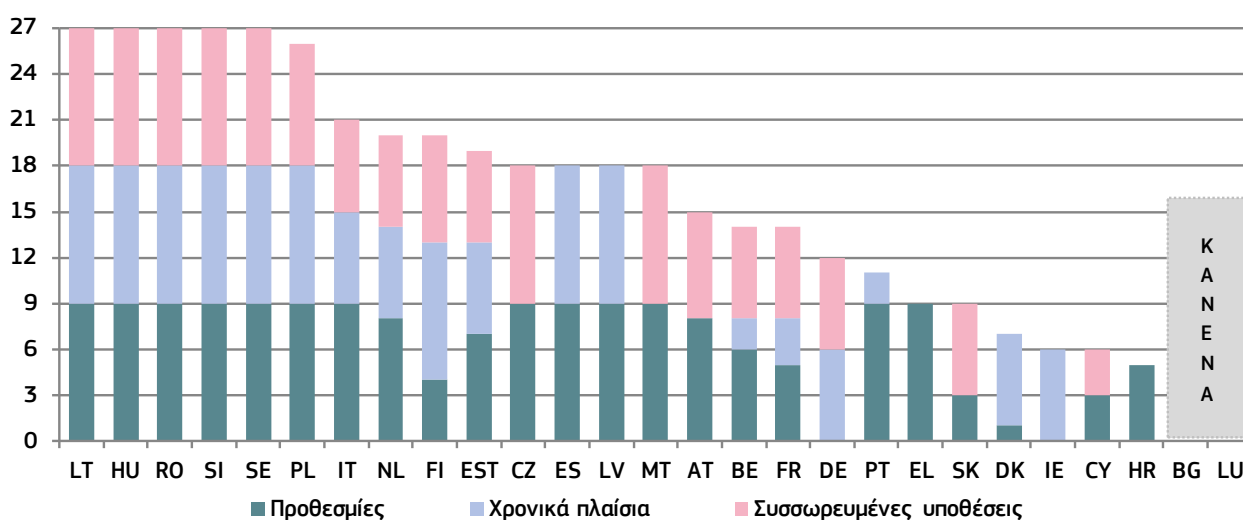
3.2.4. Πρότυπα

Τα πρότυπα μπορούν να βελτιώσουν την ποιότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Μετά την επισκόπηση των προτύπων σχετικά με τα χρονοδιαγράμματα και την ενημέρωση των διαδικιών στις προηγούμενες εκδόσεις, ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 επικεντρώνεται στα χρονοδιαγράμματα, τις συσσωρευμένες υποθέσεις και τα χρονικά πλαίσια ως εργαλείο διαχείρισης στο δικαστικό σώμα ⁽⁸³⁾. Στο διάγραμμα 43 παρέχεται επισκόπηση των κρατών μελών που χρησιμοποιούν τυποποιημένα μέτρα για τις προθεσμίες, τα χρονικά πλαίσια και τις συσσωρευμένες υποθέσεις, και περιλαμβάνονται για πρώτη φορά πληροφορίες ανά τομέα και βαθμό δικαιοδοσίας στους οποίους υπάρχουν τέτοια πρότυπα. Οι προθεσμίες είναι ποσοτικά χρονικά όρια, π.χ. μέγιστος αριθμός ημερών από την κατάθεση της υπόθεσης έως την πρώτη επ' ακροατηρίου συζήτηση. Οι συσσωρευμένες υποθέσεις είναι υποθέσεις παλαιότερες από ένα προσδιορισμένο χρονικό διάστημα. Τα χρονικά πλαίσια είναι μετρήσιμοι στόχοι/πρακτικές, π.χ. ορισμός ενός προκαθορισμένου ποσοστού υποθέσεων που πρέπει να περατωθούν εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος.

⁸² Στοιχεία του 2018, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης.

⁸³ Στον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης, τα πρότυπα για τις προθεσμίες και τα χρονικά πλαίσια βαίνουν πέραν των απαιτήσεων που απορρέουν από το δικαίωμα κάθε προσώπου να δικαστεί η υπόθεσή του εντός εύλογης προθεσμίας, το οποίο κατοχυρώνεται στο άρθρο 47 του Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και στο άρθρο 6 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

Διάγραμμα 43: Ύπαρξη προτύπων για τα χρονοδιαγράμματα, 2019 (*) [πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽⁸⁴⁾]

(*) Στα κράτη μέλη δόθηκε 1 μονάδα ανά βαθμό δικαιοδοσίας (πρώτο, δεύτερο, τελευταίο) για κάθε τομέα δικαίου (αστικό/εμπορικό, διοικητικό και ποινικό) αν υπάρχει καθορισμένο πρότυπο. Μέγιστος δυνατός βαθμός: 27 μονάδες. Για τα κράτη μέλη που έχουν μόνο δύο βαθμούς δικαιοδοσίας, δόθηκαν μονάδες για τρεις βαθμούς δικαιοδοσίας μέσω απονομής στον ανύπαρκτο βαθμό δικαιοδοσίας των ίδιων μονάδων με εκείνες που δόθηκαν στον αντίστοιχο ανώτερο βαθμό δικαιοδοσίας. Για τα κράτη μέλη που δεν διακρίνουν μεταξύ των δύο τομέων δικαίου (των αστικών/εμπορικών και των διοικητικών υποθέσεων), δόθηκε ο ίδιος αριθμός μονάδων για αμφότερους τους τομείς.

⁸⁴ Στοιχεία του 2019, τα οποία συλλέχθηκαν σε συνεργασία με την ομάδα των υπευθύνων επικοινωνίας για τα εθνικά συστήματα δικαιοσύνης.

3.2.5. Σύνοψη σχετικά με την ποιότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης

Εύκολη πρόσβαση, επαρκείς πόροι, αποτελεσματικά εργαλεία αξιολόγησης και κατάλληλα πρότυπα και πρακτικές είναι οι παράγοντες οι οποίοι συμβάλλουν στην υψηλή ποιότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Οι πολίτες και οι επιχειρήσεις αναμένουν υψηλής ποιότητας αποφάσεις από ένα αποτελεσματικό σύστημα απονομής δικαιοσύνης. Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 αναπτύσσει τη συγκριτική εξέταση των εν λόγω παραγόντων.

Προβασιμότητα

Η παρούσα έκδοση επανεξετάζει ορισμένα στοιχεία τα οποία συμβάλλουν στη διαμόρφωση συστημάτων απονομής δικαιοσύνης φιλικών προς τον πολίτη:

- Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη αναρτούν **στο διαδίκτυο ορισμένες πληροφορίες** σχετικά με το δικαστικό τους σύστημα, περιλαμβανομένης μιας κεντρικής διαδικτυακής πύλης με ηλεκτρονικά έντυπα και διαδραστικής εκπαίδευσης σχετικά με νόμιμα δικαιώματα (διάγραμμα 22). Διαφορές εντοπίζονται ως προς το περιεχόμενο των πληροφοριών και το κατά πόσον αυτές επαρκούν για να ανταποκριθούν στις ανάγκες των πολιτών. Για παράδειγμα, μόνο σε περιορισμένο αριθμό κρατών μελών (9) παρέχεται στους πολίτες η δυνατότητα να διαπιστώσουν αν είναι επιλέξιμοι για δικαστική αρωγή μέσω διαδραστικής διαδικτυακής προσομοίωσης. Ωστόσο, στα περισσότερα κράτη μέλη διατίθενται πληροφορίες για τα άτομα με μητρική γλώσσα άλλη από τη γλώσσα του κράτους μέλους, καθώς και στοχευμένες πληροφορίες για τα άτομα με προβλήματα όρασης ή ακοής.
- **Η διαθεσιμότητα δικαστικής αρωγής και το ύψος των δικαστικών τελών** έχουν καίριο αντίκτυπο στην πρόσβαση στη δικαιοσύνη, ιδίως για τα άτομα σε κατάσταση φτώχειας. Στο διάγραμμα 23 φαίνεται ότι, σε ορισμένα κράτη μέλη, καταναλωτές με εισόδημα χαμηλότερο από το όριο φτώχειας της Eurostat δεν δικαιούνται δικαστική αρωγή. Σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, η δυνατότητα πρόσβασης σε δικαστική αρωγή παρέμεινε σταθερή. Ταυτόχρονα, με την πάροδο των ετών, σε ορισμένα κράτη μέλη οι δυνατότητες πρόσβασης σε δικαστική αρωγή έχουν περιοριστεί. Το επίπεδο των δικαστικών τελών (διάγραμμα 24) έχει παραμείνει σε μεγάλο βαθμό σταθερό από το 2016, αν και το βάρος των δικαστικών τελών εξακολουθεί να είναι αναλογικά υψηλότερο για τις αξιώσεις χαμηλής αξίας. Η δυσκολία εξασφάλισης δικαστικής αρωγής, σε συνδυασμό με τα υψηλά επίπεδα δικαστικών τελών σε ορισμένα κράτη μέλη, μπορεί να αποτρέπει τα άτομα που βρίσκονται σε κατάσταση φτώχειας από την προσφυγή στη δικαιοσύνη.
- Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 για πρώτη φορά περιλαμβάνει επίσης πληροφορίες σχετικά με τα **δικαστικά τέλη και τη δυνατότητα ανάκτησης των δικαστικών εξόδων σε εμπορική υπόθεση**. Το ύψος των δικαστικών τελών για τις εμπορικές διαφορές (διάγραμμα 25) ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών (κυμαίνεται από 0,1 % έως 6 % της αξίας της αξίωσης), με δύο μόνο κράτη μέλη να μην επιβάλλουν κανένα δικαστικό τέλος. Στο διάγραμμα 26 παρουσιάζεται, για πρώτη φορά, ο βαθμός στον οποίο ο νικήσας διάδικος μπορεί να ανακτήσει τα δικαστικά έξοδά του σε εμπορική υπόθεση. Παρατηρούνται μεγάλες διαφορές όσον αφορά τη δυνατότητα ανάκτησης των δικηγορικών αμοιβών για το στάδιο της ένδικης διαδικασίας τόσο μεταξύ των κρατών μελών που διαθέτουν και εκείνων που δεν διαθέτουν σύστημα ελάχιστων νόμιμων αμοιβών όσο και στο εσωτερικό των ομάδων αυτών (ιδίως μεταξύ των περισσότερο και των λιγότερο γενναιοδωρών συστημάτων ελάχιστων νόμιμων αμοιβών). Επιπλέον, σε πολλά κράτη μέλη, η δυνατότητα ανάκτησης των δικαστικών εξόδων εξαρτάται από τη διακριτική ευχέρεια των δικαστηρίων. Το επίπεδο γενναιοδωρίας του συστήματος ανάκτησης των δικηγορικών αμοιβών μπορεί να έχει είτε χαρακτήρα κινήτρου είτε αποτρεπτικό χαρακτήρα για την πιθανότητα κατάθεσης αγωγής και, ως εκ τούτου, για τη συνολική πρόσβαση στη δικαιοσύνη.
- **Η διαθεσιμότητα ηλεκτρονικών μέσων** κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαδικασίας συμβάλλει στην ευκολότερη πρόσβαση στη δικαιοσύνη και στον περιορισμό των

καθυστερήσεων και των εξόδων. Το διάγραμμα 27 δείχνει ότι σε περισσότερα από τα μισά κράτη μέλη η ηλεκτρονική υποβολή αξιώσεων και διαβίβαση κλήσεων δεν προβλέπεται ακόμη ή είναι δυνατή σε περιορισμένο μόνο βαθμό, γεγονός που είχε διαπιστωθεί και στον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2019. Εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλα κενά, ιδίως όσον αφορά τη δυνατότητα παρακολούθησης των δικαστικών διαδικασιών μέσω διαδικτύου, τομέας στον οποίο κανένα κράτος μέλος δεν έχει επιτύχει πλήρη ανάπτυξη σε όλα τα δικαστήρια σε όλους τους τομείς δικαίου.

- Σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη, η **πρόσβαση σε δικαστικές αποφάσεις μέσω διαδικτύου** (διάγραμμα 28) παρέμεινε σταθερή, ιδίως όσον αφορά τη δημοσίευση των αποφάσεων των ανωτάτων δικαστηρίων: Σε 19 κράτη μέλη δημοσιεύονται όλες οι αποφάσεις σε αστικές/εμπορικές και διοικητικές υποθέσεις και σε ισάριθμα κράτη μέλη δημοσιεύονται επίσης οι ποινικές αποφάσεις των ανωτάτων δικαστηρίων. Οι θετικοί αυτοί αριθμοί ενθαρρύνουν όλα τα κράτη μέλη να βελτιώσουν περαιτέρω τις επιδόσεις τους στον τομέα αυτόν, δεδομένου ότι οι αποφάσεις των ανωτάτων δικαστηρίων διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για τη συνεκτικότητα της νομολογίας. Στους κατώτερους βαθμούς δικαιοδοσίας, ο αριθμός των κρατών μελών που δημοσιεύουν όλες τις αποφάσεις εξακολουθεί να είναι σημαντικά χαμηλότερος, τόσο για τις ποινικές όσο και για τις αστικές/εμπορικές και διοικητικές αποφάσεις, αριθμός που έχει παραμείνει σταθερός από το 2017.
- Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 εμβαθύνει την εξέταση των **ρυθμίσεων που εφαρμόζονται στα κράτη μέλη ώστε να διευκολύνεται η παραγωγή μηχαναγνώσιμων δικαστικών αποφάσεων** (διάγραμμα 29). Όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν τουλάχιστον ορισμένες ρυθμίσεις για αστικές/εμπορικές, διοικητικές και ποινικές υποθέσεις. Ωστόσο, παρατηρείται σημαντική απόκλιση μεταξύ των κρατών μελών. Φαίνεται ότι τα διοικητικά δικαστήρια έχουν σημειώσει σχετικά μεγαλύτερη πρόοδο όσον αφορά τη δημιουργία των ευνοϊκών παραγόντων για τη διαμόρφωση ενός συστήματος απονομής δικαιοσύνης που διευκολύνει τη χρήση αλγορίθμων. Τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης στα οποία έχουν τεθεί σε εφαρμογή ρυθμίσεις για τη μοντελοποίηση των αποφάσεων σύμφωνα με πρότυπα που καθιστούν δυνατή τη μηχαναγνωσιμότητά τους φαίνεται να έχουν τη δυνατότητα να επιτύχουν καλύτερα αποτελέσματα στο μέλλον.
- Ο αριθμός των κρατών μελών που προωθούν την εκούσια χρήση **μεθόδων εναλλακτικής επίλυσης διαφορών (ΕΕΔ)** (διάγραμμα 30) για ιδιωτικές διαφορές εξακολούθησε και πάλι να αυξάνεται σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη. Αυτό επιτυγχάνεται κυρίως με τη θέσπιση περισσότερων κινήτρων για τη χρήση μεθόδων ΕΕΔ σε διάφορους τομείς δικαίου. Οι διοικητικές διαφορές, οι οποίες λήφθηκαν υπόψη για δεύτερο συνεχόμενο έτος, παρουσιάζουν ελαφρά αύξηση, καθώς σήμερα περισσότερα από τα μισά κράτη μέλη επιτρέπουν την ΕΕΔ στον εν λόγω τομέα.
- Για πρώτη φορά, ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 παρουσιάζει ενοποιημένη επισκόπηση των μέτρων που έλαβαν τα κράτη μέλη για ένα **σύστημα απονομής δικαιοσύνης φιλικό προς τα παιδιά** (διάγραμμα 31). Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη προβλέπουν τουλάχιστον ορισμένες ρυθμίσεις για τα παιδιά, με επικρατέστερα τα μέτρα για φιλικές προς τα παιδιά ακροαματικές διαδικασίες (μεταξύ άλλων και όσον αφορά το περιβάλλον της διαδικασίας) και για την αποφυγή της υποβολής των παιδιών σε πολλαπλές ακροαματικές διαδικασίες. Ωστόσο, λιγότερα από τα μισά κράτη μέλη διαθέτουν ειδικούς φιλικούς προς τα παιδιά ιστοτόπους που παρέχουν πληροφορίες σχετικά με το σύστημα απονομής δικαιοσύνης.

Πόροι

Για την επίτευξη συστημάτων απονομής δικαιοσύνης υψηλής ποιότητας στα κράτη μέλη απαιτούνται επαρκή επίπεδα οικονομικών και ανθρώπινων πόρων, συμπεριλαμβανομένων των αναγκαίων επενδύσεων σε υλική και τεχνική υποδομή, κατάλληλη αρχική και συνεχιζόμενη κατάρτιση, καθώς και πολυμορφία στο δικαστικό σώμα, συμπεριλαμβανομένης της ισόρροπης

εκπροσώπησης των φύλων. Από τον πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 προκύπτουν τα εξής:

- Όσον αφορά τους **οικονομικούς πόρους**, τα στοιχεία δείχνουν ότι, συνολικά, το 2018, οι συνολικές δαπάνες της γενικής κυβέρνησης για τα δικαστήρια παρέμειναν ως επί το πλείστον σταθερές στα κράτη μέλη, ενώ εξακολούθησαν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές στα πράγματι καταβαλλόμενα ποσά, τόσο σε ευρώ ανά κάτοικο όσο και ως ποσοστό του ΑΕΠ, μεταξύ των κρατών μελών (διαγράμματα 32 και 33). Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη αύξησαν τις κατά κεφαλήν δαπάνες τους το 2018 (αύξηση σε σύγκριση με το 2017) και τα περισσότερα αύξησαν επίσης τις δαπάνες τους ως ποσοστό του ΑΕΠ.
- Όπως και το 2019, ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 παρουσιάζει επίσης την **κατανομή των συνολικών δαπανών σε διαφορετικές κατηγορίες** με βάση στοιχεία που συγκέντρωσε η Eurostat. Το διάγραμμα 34 δείχνει μεγάλες διαφορές ως προς την κατανομή των δαπανών μεταξύ των κρατών μελών. Αφενός, ενώ οι μισθοί και τα ημερομίσθια των δικαστών και του προσωπικού των δικαστηρίων (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) αντιπροσωπεύουν το μεγαλύτερο μερίδιο στα περισσότερα κράτη μέλη, οι επενδύσεις σε πάγια περιουσιακά στοιχεία, όπως σε κτίρια δικαστηρίων και λογισμικό, είναι γενικά πολύ χαμηλές ή ακόμη και ανύπαρκτες σε ορισμένα κράτη μέλη. Αφετέρου, τα έξοδα για λειτουργικές δαπάνες (π.χ. μισθώσεις κτιρίων, δικαστική αρωγή και λοιπά αναλώσιμα) είναι σημαντικά υψηλότερα σε μερικά κράτη μέλη απ' ό,τι στα περισσότερα άλλα. Η κατανομή αυτή παρέμεινε σχετικά σταθερή σε ετήσια βάση (διάγραμμα 34).
- Οι **γυναίκες** εξακολουθούν να αντιπροσωπεύουν λιγότερο από το πενήντα τοις εκατό των δικαστών στο **επίπεδο των ανώτατων δικαστηρίων** στα περισσότερα κράτη μέλη (διάγραμμα 36). Η εξέλιξη κατά την τριετή περίοδο από το 2017 έως το 2019 δείχνει ότι οι τάσεις αποκλίνουν μεταξύ των κρατών μελών, αλλά το ποσοστό των γυναικών δικαστών στα ανώτατα δικαστήρια έχει αυξηθεί από το 2010 στα περισσότερα κράτη μέλη.
- Όσον αφορά την **κατάρτιση των δικαστών**, ενώ σχεδόν όλα τα κράτη μέλη παρέχουν τουλάχιστον κάποια μορφή συνεχιζόμενης κατάρτισης στην άσκηση δικαστικών καθηκόντων, λιγότερα κράτη μέλη παρέχουν κατάρτιση στις ψηφιακές δεξιότητες, στη διαχείριση δικαστηρίων και στη δικαστική δεοντολογία, ενώ επίσης το ποσοστό των δικαστών που λαμβάνουν τέτοια κατάρτιση παραμένει χαμηλό στις περισσότερες χώρες (διάγραμμα 38). Όσον αφορά την κατάρτιση στην επικοινωνία με ευάλωτες ομάδες διαδίκων, παρατηρείται συνεχιζόμενη τάση βελτίωσης, ιδίως όσον αφορά τα άτομα με προβλήματα όρασης ή ακοής, τα θύματα βίας λόγω φύλου και τους αιτούντες άσυλο (διάγραμμα 39). Η κατάρτιση με σκοπό την ευαισθητοποίηση ως προς το ζήτημα της παραπληροφόρησης και την ενίσχυση της ικανότητας αντιμετώπισης της παραπληροφόρησης έχει επίσης καταστεί ευρύτερα διαθέσιμη σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος.

Εργαλεία αξιολόγησης

- Ενώ τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν εφαρμόσει πλήρως **συστήματα ΤΠΕ για τη διαχείριση των υποθέσεων** (με λίγες εξαιρέσεις), εξακολουθούν να υπάρχουν κενά όσον αφορά τα εργαλεία παραγωγής στατιστικών στοιχείων για τη δραστηριότητα των δικαστηρίων (διάγραμμα 40). Τα εν λόγω συστήματα εξυπηρετούν διάφορους σκοπούς, συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής στατιστικών στοιχείων, και πρέπει να εφαρμόζονται με συνέπεια σε όλο το σύστημα απονομής δικαιοσύνης. Ορισμένα κράτη μέλη διαθέτουν συστήματα έγκαιρης προειδοποίησης για τον εντοπισμό δυσλειτουργιών ή περιπτώσεων μη τήρησης των προτύπων διεκπεραίωσης των υποθέσεων, γεγονός που επιτρέπει την εξεύρεση έγκαιρων λύσεων. Σε ορισμένα κράτη μέλη εξακολουθεί να μην υπάρχει η δυνατότητα να εξασφαλιστεί η συλλογή δεδομένων τα οποία να καλύπτουν ολόκληρη τη χώρα και όλους τους τομείς της δικαιοσύνης.

- Η **χρήση ερευνών** σε χρήστες των υπηρεσιών των δικαστηρίων και επαγγελματίες του νομικού κλάδου (διάγραμμα 41) μειώθηκε και πάλι, καθώς αυξήθηκε ο αριθμός των κρατών μελών που επιλέγουν να μη διεξάγουν έρευνες. Ωστόσο, φαίνεται να υπάρχουν κάποιες διαφορές ως προς τα κράτη μέλη που δεν διεξήγαγαν έρευνες, στοιχείο που υποδηλώνει ότι ορισμένες φορές οι έρευνες διεξάγονται μόνο ανά διετία / ανά ορισμένα έτη. Η προσβασιμότητα, η εξυπηρέτηση των χρηστών των υπηρεσιών, οι ακροαματικές διαδικασίες και οι δικαστικές αποφάσεις, καθώς και η συνολική εμπιστοσύνη στο δικαστικό σύστημα παραμένουν επαναλαμβανόμενα θέματα έρευνας, αλλά λίγα μόνο κράτη μέλη έθεσαν ερωτήματα σχετικά με την ικανοποίηση των ομάδων με ειδικές ανάγκες ή τη γνώση των ατόμων σχετικά με τα δικαιώματά τους. Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη που χρησιμοποίησαν έρευνες διασφάλισαν επίσης ότι δόθηκε συνέχεια στις έρευνες αυτές (διάγραμμα 42), μολονότι η έκταση αυτής της συνέχειας που δόθηκε εξακολούθησε να εμφανίζει σημαντικές διαφοροποιήσεις. Γενικά, τα αποτελέσματα αξιοποιήθηκαν σε ετήσιες ή ειδικές εκθέσεις και σε πολλά κράτη μέλη αποτέλεσαν τη βάση για τη διενέργεια αξιολόγησης ή χρησιμοποιήθηκαν για τον εντοπισμό αναγκών τροποποίησης της νομοθεσίας.

Πρότυπα

Τα πρότυπα μπορούν να αναβαθμίσουν την ποιότητα των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Στην παρούσα έκδοση του πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης εξακολουθούν να εξετάζονται αναλυτικότερα ορισμένα πρότυπα που αποσκοπούν στη βελτίωση των χρονοδιαγραμμάτων των διαδικασιών, ενώ τα πρότυπα αυτά αναλύονται με μεγαλύτερο βαθμό λεπτομέρειας, λαμβανομένου υπόψη του βαθμού δικαιοδοσίας και των τομέων δικαίου στους οποίους υπάρχουν τέτοια πρότυπα.

- Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη χρησιμοποιούν πρότυπα για τα χρονοδιαγράμματα, αν και αυτά δεν είναι πάντοτε εξίσου ανεπτυγμένα σε όλους τους βαθμούς δικαιοδοσίας και σε όλους τους τομείς δικαίου. Τα πρότυπα για τον καθορισμό προθεσμιών (π.χ. καθορισμένο χρονικό διάστημα από την κατάθεση υπόθεσης έως την πρώτη επ' ακροατηρίου συζήτησή της) εξακολουθούν να είναι περισσότερο διαδεδομένα, ενώ τα πρότυπα για τα χρονικά πλαίσια (π.χ. ορισμός προκαθορισμένου ποσοστού υποθέσεων που πρέπει να περατωθούν εντός ορισμένου χρονικού διαστήματος) και για τις συσσωρευμένες υποθέσεις παραμένουν συγκριτικά λιγότερο διαδεδομένα (διάγραμμα 43). Ωστόσο, ορισμένα κράτη μέλη τα οποία αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες προκλήσεις όσον αφορά την αποδοτικότητα δεν χρησιμοποιούν επί του παρόντος τέτοια πρότυπα ή τα χρησιμοποιούν μόνο σε περιορισμένο βαθμό.

3.3. Ανεξαρτησία

Η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης, η οποία είναι αναπόσπαστο μέρος της δικαστικής δικαιοδοτικής λειτουργίας, αποτελεί απαίτηση που απορρέει από την αρχή της πραγματικής δικαστικής προστασίας, η οποία κατοχυρώνεται στο άρθρο 19 της ΣΕΕ, και από το δικαίωμα πραγματικής προσφυγής σε δικαστήριο, το οποίο κατοχυρώνεται στον Χάρτη των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (άρθρο 47) ⁽⁸⁵⁾. Η απαίτηση αυτή προϋποθέτει α) εξωτερική ανεξαρτησία, η οποία υπάρχει όταν το σχετικό όργανο ασκεί τα καθήκοντά του με πλήρη αυτονομία, χωρίς να υπόκειται σε οποιαδήποτε ιεραρχική σχέση ή σχέση υπαγωγής έναντι οποιουδήποτε και χωρίς να λαμβάνει εντολές ή οδηγίες οποιασδήποτε προελεύσεως και, ως εκ τούτου, προστατεύεται από εξωτερικές παρεμβάσεις ή πιέσεις οι οποίες θα μπορούσαν να θίξουν την ανεξάρτητη κρίση των μελών του και να επηρεάσουν τις αποφάσεις τους, και β) εσωτερική ανεξαρτησία και αμεροληψία, η οποία υπάρχει όταν τηρούνται ίσες αποστάσεις ως προς τους διαδίκους και τα αντιπαράτιθέμενα συμφέροντά τους σε σχέση με το αντικείμενο της διαφοράς ⁽⁸⁶⁾. Η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης διασφαλίζει την προστασία του συνόλου των δικαιωμάτων των οποίων απολαύουν οι πολίτες βάσει του δικαίου της Ένωσης και την προάσπιση των κοινών αξιών των κρατών μελών οι οποίες μνημονεύονται στο άρθρο 2 της ΣΕΕ, ιδίως δε της αξίας του κράτους δικαίου ⁽⁸⁷⁾. Η διαφύλαξη της έννομης τάξης της ΕΕ είναι θεμελιώδης για όλους τους πολίτες και τις επιχειρήσεις των οποίων τα δικαιώματα και οι ελευθερίες προστατεύονται δυνάμει του δικαίου της ΕΕ.

Η αντίληψη περί ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης αποτελεί παράγοντα που προάγει την ανάπτυξη, καθώς η αντίληψη περί έλλειψης ανεξαρτησίας λειτουργεί αποτρεπτικά για τις επενδύσεις. Πέραν των δεικτών σχετικά με την αντίληψη περί της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης που επικρατεί σε διάφορες ομάδες, ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 παρουσιάζει έναν αριθμό δεικτών σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο είναι οργανωμένα τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης ώστε να προστατεύεται η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης σε ορισμένες καταστάσεις στις οποίες μπορεί να διακυβευθεί η εν λόγω ανεξαρτησία. Αντικατοπτρίζοντας στοιχεία που παρείχαν το Ευρωπαϊκό Δίκτυο Δικαστικών Συμβουλίων (ENCJ), το Δίκτυο των Προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων της ΕΕ (NPSJC) και η Ομάδα Εμπειρογνομόνων για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας, ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 παρουσιάζει επικαιροποιημένους δείκτες σχετικά με τις νομικές εγγυήσεις που περιλαμβάνονται στις πειθαρχικές διαδικασίες που αφορούν δικαστές και στις διαδικασίες διορισμού των μελών των δικαστικών συμβουλίων, καθώς και δύο νέες επισκοπήσεις σχετικά με τις πειθαρχικές διαδικασίες που αφορούν εισαγγελείς.

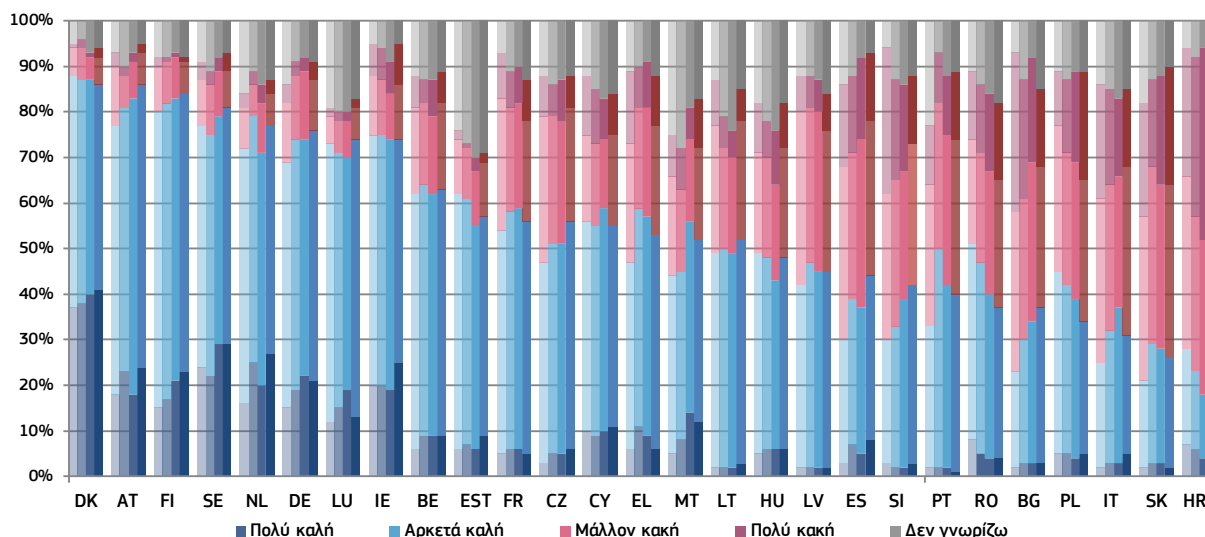
⁸⁵ Βλ. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EL>

⁸⁶ Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019, *A. K. και λοιποί*, C-585/18, C-624/18 και C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, σκέψεις 121 και 122· απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, *Επιτροπή κατά Πολωνίας*, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, σκέψεις 73 και 74· απόφαση της 27ης Φεβρουαρίου 2018, *Associação Sindical dos Juizes Portugueses*, C-64/16, EU:C:2018:117, σκέψη 44· απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, *Minister for Justice and Equality*, C-216/18 PPU, EU:C:2018:586, σκέψη 65.

⁸⁷ Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, *Επιτροπή κατά Πολωνίας*, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, σκέψη 44.

3.3.1. Αντίληψη περί της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης

Διάγραμμα 44: Αντίληψη του ευρέος κοινού περί της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων και των δικαστών (*) [πηγή: Ευρωβαρόμετρο ⁽⁸⁸⁾ — ανοιχτά χρώματα: 2016, 2018 και 2019, σκούρα χρώματα: 2020]

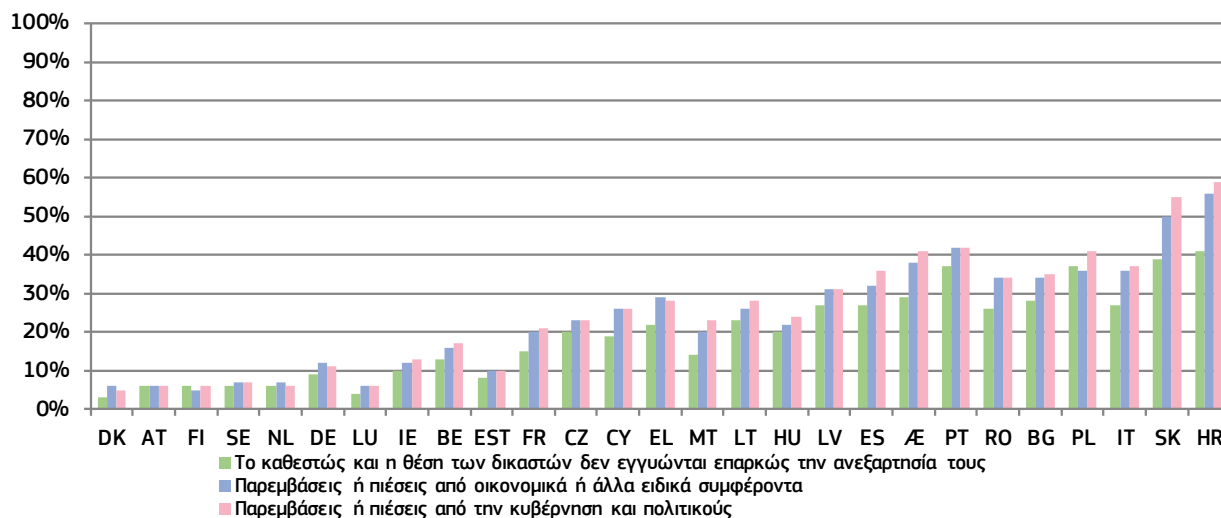

(*) Τα κράτη μέλη κατατάσσονται καταρχάς βάσει του ποσοστού των απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι πολύ καλή ή αρκετά καλή (σύνολο θετικών γνώμων)· αν κάποια κράτη μέλη εμφανίζουν το ίδιο ποσοστό θετικών γνώμων, αυτά κατατάσσονται στη συνέχεια βάσει του ποσοστού των απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι μάλλον κακή ή πολύ κακή (σύνολο αρνητικών γνώμων)· αν κάποια κράτη μέλη εμφανίζουν τα ίδια ποσοστά θετικών γνώμων και αρνητικών γνώμων, αυτά κατατάσσονται στη συνέχεια βάσει του ποσοστού των απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι πολύ καλή· αν κάποια κράτη μέλη εμφανίζουν τα ίδια ποσοστά θετικών γνώμων, αρνητικών γνώμων και απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι πολύ καλή, αυτά κατατάσσονται στη συνέχεια βάσει του ποσοστού των απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι πολύ κακή.

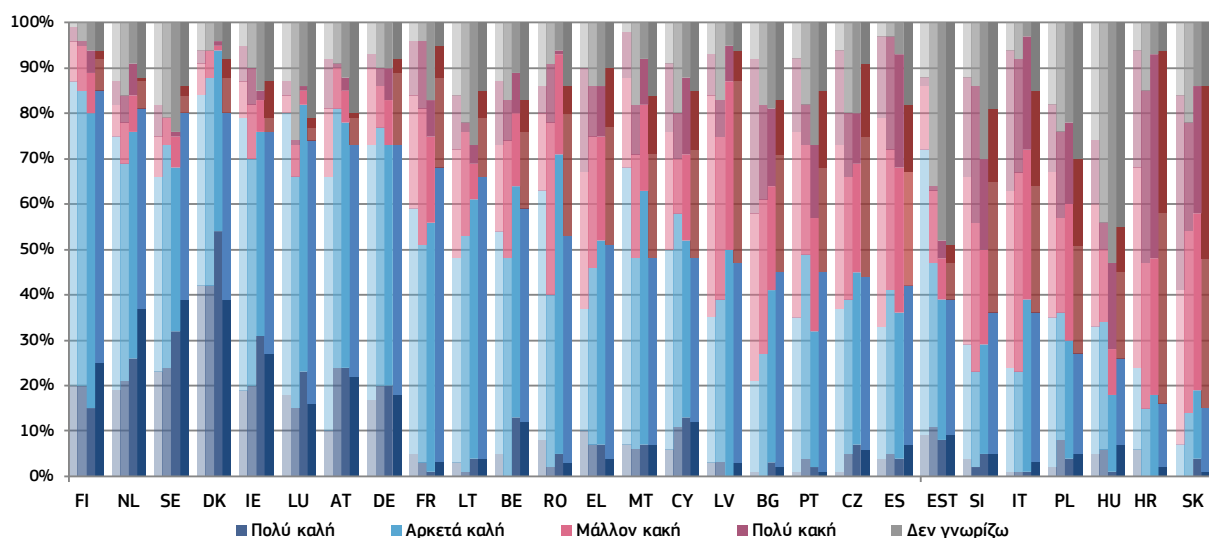
Το διάγραμμα 45 δείχνει τους βασικούς λόγους που υπέδειξαν οι απαντήσαντες για την εκλαμβανόμενη έλλειψη ανεξαρτησίας των δικαστηρίων και των δικαστών. Τα μέλη του ευρέος κοινού που απάντησαν και βαθμολόγησαν την ανεξαρτησία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης ως «μάλλον κακή» ή ως «πολύ κακή» μπορούσαν να επιλέξουν μεταξύ τριών λόγων για να εξηγήσουν τη βαθμολογία τους. Τα κράτη μέλη αναφέρονται στην ίδια σειρά με αυτή του διαγράμματος 44.

⁸⁸ Έρευνα του Ευρωβαρόμετρου FL483, η οποία διεξήχθη μεταξύ 7 και 11 Ιανουαρίου 2020. Απαντά στο ερώτημα: «Εξ όσων γνωρίζετε, πώς θα βαθμολογούσατε το σύστημα απονομής δικαιοσύνης στη χώρα μας) όσον αφορά την ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών; Θα λέγατε ότι η ανεξαρτησία του είναι πολύ καλή, αρκετά καλή, μάλλον κακή ή πολύ κακή;», βλ.: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_el

Διάγραμμα 45: Κύριοι λόγοι τους οποίους επικαλείται το ευρύ κοινό για την εκλαμβανόμενη έλλειψη ανεξαρτησίας (ποσοστό επί του συνόλου των απαντησάντων — υψηλότερη τιμή σημαίνει υψηλότερη επιρροή) [πηγή: Ευρωβαρόμετρο ⁽⁸⁹⁾]

Διάγραμμα 46: Αντίληψη των εταιρειών περί της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων και των δικαστών (*) [πηγή: Ευρωβαρόμετρο ⁽⁹⁰⁾ — ανοιχτά χρώματα: 2017, 2018 και 2019, σκούρα χρώματα: 2020]

(*) Τα κράτη μέλη κατατάσσονται καταρχάς βάσει του ποσοστού των απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι πολύ καλή ή αρκετά καλή (σύνολο θετικών γνωμών): αν κάποια κράτη μέλη εμφανίζουν το ίδιο ποσοστό θετικών γνωμών, αυτά κατατάσσονται στη συνέχεια βάσει του ποσοστού των απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι μάλλον κακή ή πολύ κακή (σύνολο αρνητικών γνωμών): αν κάποια κράτη μέλη εμφανίζουν τα ίδια ποσοστά θετικών γνωμών και αρνητικών γνωμών, αυτά κατατάσσονται στη συνέχεια βάσει του ποσοστού των απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι πολύ καλή: αν κάποια κράτη μέλη εμφανίζουν τα ίδια ποσοστά θετικών

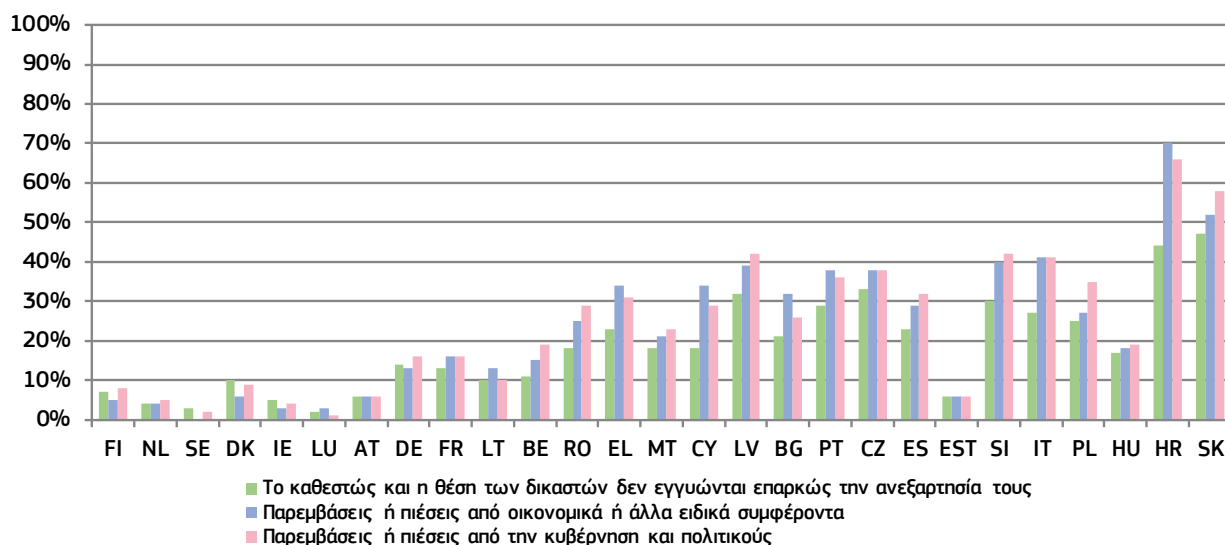
⁸⁹ Η έρευνα του Ευρωβαρόμετρου FL483 απαντά στο ερώτημα: «Θα μπορούσατε να μας πείτε σε ποιον βαθμό εξηγεί ο καθένας από τους παρακάτω λόγους τη βαθμολόγησή σας της ανεξαρτησίας του συστήματος απονομής δικαιοσύνης στη χώρα μας): σε μεγάλο βαθμό, αρκετά, όχι σε ιδιαίτερο βαθμό, καθόλου;».

⁹⁰ Έρευνα του Ευρωβαρόμετρου FL484, η οποία διεξήχθη μεταξύ 7 και 20 Ιανουαρίου 2019. Απαντά στο ερώτημα: «Εξ όσων γνωρίζετε, πώς θα βαθμολογούσατε το σύστημα απονομής δικαιοσύνης στη χώρα μας) όσον αφορά την ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών; Θα λέγατε ότι η ανεξαρτησία του είναι πολύ καλή, αρκετά καλή, μάλλον κακή ή πολύ κακή;», βλ.: https://ec.europa.eu/info/strategy/justice-and-fundamental-rights/effective-justice/eu-justice-scoreboard_el.

γνωμών, αρνητικών γνωμών και απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι πολύ καλή, αυτά κατατάσσονται στη συνέχεια βάσει του ποσοστού των απαντησάντων που δήλωσαν ότι η ανεξαρτησία των δικαστηρίων και των δικαστών είναι πολύ κακή.

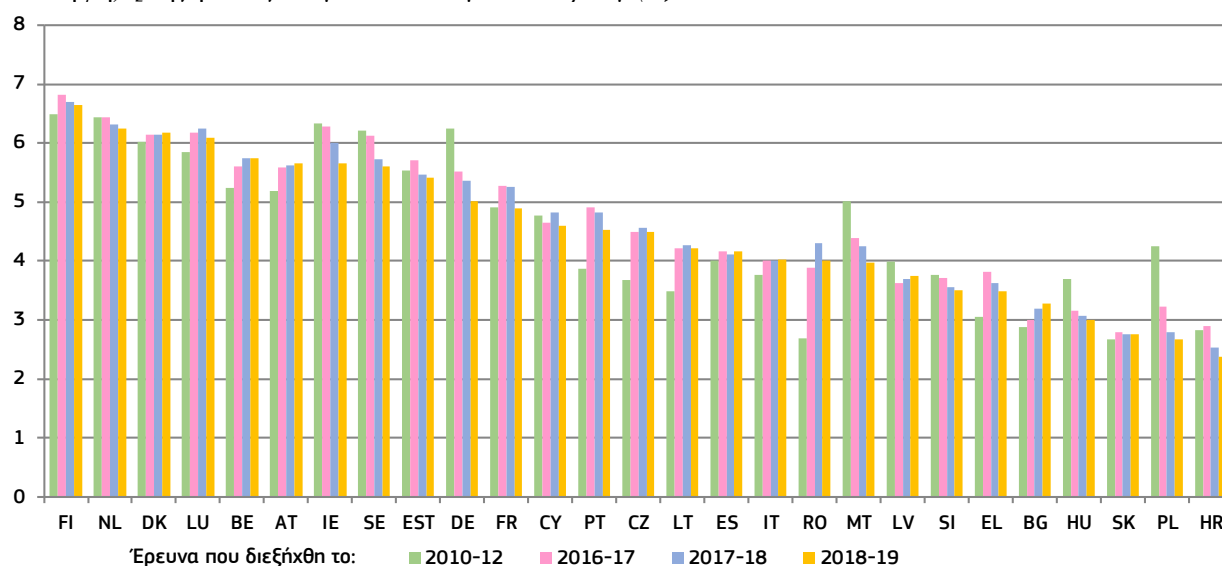
Το διάγραμμα 47 δείχνει τους βασικούς λόγους που υπέδειξαν οι απαντήσαντες για την εκλαμβανόμενη έλλειψη ανεξαρτησίας των δικαστηρίων και των δικαστών. Οι εταιρείες που απάντησαν και βαθμολόγησαν την ανεξαρτησία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης ως «μάλλον κακή» ή ως «πολύ κακή» μπορούσαν να επιλέξουν μεταξύ τριών λόγων για να εξηγήσουν τη βαθμολογία τους. Τα κράτη μέλη αναφέρονται στην ίδια σειρά με αυτή του διαγράμματος 46.

Διάγραμμα 47: Κύριοι λόγοι τους οποίους επικαλούνται οι εταιρείες για την εκλαμβανόμενη έλλειψη ανεξαρτησίας (ποσοστό επί του συνόλου των απαντησάντων — υψηλότερη τιμή σημαίνει περισσότερη επιρροή) [πηγή: Ευρωβαρόμετρο ⁹¹]

⁹¹ Η έρευνα του Ευρωβαρόμετρου FL484 απαντά στο ερώτημα: «Θα μπορούσατε να μας πείτε σε ποιον βαθμό εξηγεί ο καθένας από τους παρακάτω λόγους τη βαθμολόγησή σας της ανεξαρτησίας του συστήματος απονομής δικαιοσύνης στη (χώρα μας): σε μεγάλο βαθμό, αρκετά, όχι σε ιδιαίτερο βαθμό, καθόλου;».

Διάγραμμα 48: Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ: Αντίληψη των επιχειρήσεων περί της δικαστικής ανεξαρτησίας, 2010-2019 (αντίληψη — υψηλότερη τιμή σημαίνει θετικότερη αντίληψη) [πηγή: Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ⁽⁹²⁾]

3.3.2. Διαρθρωτική ανεξαρτησία

Οι εγγυήσεις διαρθρωτικής ανεξαρτησίας απαιτούν την ύπαρξη κανόνων, ιδίως όσον αφορά τη σύνθεση του δικαστηρίου, τον διορισμό των μελών του, τη διάρκεια της θητείας τους και τους λόγους εξαίρεσης ή παύσης τους, ώστε οι πολίτες να μην έχουν καμία εύλογη αμφιβολία ως προς τη στεγανότητα του εν λόγω δικαστηρίου έναντι των εξωτερικών στοιχείων και ως προς την ουδετερότητά του έναντι των αντιμαχόμενων συμφερόντων ⁽⁹³⁾. Οι εν λόγω κανόνες πρέπει, ειδικότερα, να καθιστούν δυνατό να αποκλειστεί όχι μόνο οποιαδήποτε άμεση άσκηση επιρροής,

⁹² Το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ (WEF) βασίζει τον δείκτη του στις απαντήσεις που δόθηκαν στο πλαίσιο έρευνας στην ερώτηση: «Στη χώρα σας, πόσο ανεξάρτητο είναι το δικαστικό σύστημα από επιρροές της κυβέρνησης, φυσικών προσώπων ή εταιρειών; [1 = καθόλου ανεξάρτητο· 7 = εντελώς ανεξάρτητο]». Οι απαντήσεις στην έρευνα προήλθαν από αντιπροσωπευτικό δείγμα επιχειρήσεων από τους κύριους τομείς της οικονομίας (γεωργία, μεταποιητική βιομηχανία, μη μεταποιητική βιομηχανία και υπηρεσίες) σε όλα τα οικεία κράτη μέλη. Η έρευνα διεξάγεται σε διάφορες μορφές, μεταξύ άλλων με προσωπικές ή τηλεφωνικές συνεντεύξεις με διευθυντικά στελέχη επιχειρήσεων, με αποστολή εντύπων μέσω ταχυδρομείου και με έρευνες μέσω διαδικτύου. Βλ. <https://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2019>

⁹³ Βλ. Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019, *Α. Κ. και λοιποί* (ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανώτατου Δικαστηρίου), C-585/18, C-624/18 και C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, σκέψεις 121 και 122· απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, *Επιτροπή κατά Πολωνίας*, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, σκέψεις 73 και 74· απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, *LM*, C-216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586, σκέψη 66. Βλ. επίσης σημεία 46 και 47 της σύστασης CM/Rec(2010) 12 σχετικά με τους δικαστές: ανεξαρτησία, αποτελεσματικότητα και αρμοδιότητες (εκδόθηκε από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 17 Νοεμβρίου 2010) και αιτιολογική έκθεση, που προβλέπουν ότι η αρχή που λαμβάνει τις αποφάσεις σχετικά με την επιλογή και τη σταδιοδρομία των δικαστών θα πρέπει να είναι ανεξάρτητη από την εκτελεστική και τη νομοθετική εξουσία. Προκειμένου να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία της, τουλάχιστον τα μισά μέλη της αρχής θα πρέπει να είναι δικαστές επιλεγμένοι από τους συναδέλφους τους. Ωστόσο, όταν το σύνταγμα ή άλλες νομικές διατάξεις ορίζουν ότι ο αρχηγός του κράτους, η κυβέρνηση ή η νομοθετική εξουσία αποφασίζουν σχετικά με την επιλογή και τη σταδιοδρομία των δικαστών, μια ανεξάρτητη και αρμόδια αρχή, η οποία απαρτίζεται σε σημαντικό βαθμό από δικαστικούς (με την επιφύλαξη των κανόνων που εφαρμόζονται στα δικαστικά συμβούλια, οι οποίοι περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο IV), θα πρέπει να νομιμοποιείται να διατυπώνει συστάσεις ή γνώμες, τις οποίες εφαρμόζει στην πράξη η οικεία αρμόδια για τους διορισμούς αρχή.

υπό τη μορφή εντολών, αλλά και πιο έμμεσες μορφές ασκήσεως επιρροής δυνάμενες να κατευθύνουν τις αποφάσεις των οικείων δικαστών⁽⁹⁴⁾.

Συναφώς, έχουν αναπτυχθεί ευρωπαϊκά πρότυπα, ιδίως από το Συμβούλιο της Ευρώπης, για παράδειγμα, στη *σύσταση του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2010 σχετικά με τους δικαστές: ανεξαρτησία, αποτελεσματικότητα και αρμοδιότητες*⁽⁹⁵⁾. Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 παρουσιάζει έναν αριθμό δεικτών σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο είναι οργανωμένα τα συστήματα απονομής δικαιοσύνης ώστε να διασφαλίζεται η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.

Η παρούσα έκδοση του πίνακα αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης περιλαμβάνει επικαιροποιημένους δείκτες σχετικά με τους φορείς και τις αρχές που εμπλέκονται στις πειθαρχικές διαδικασίες που αφορούν δικαστές (διαγράμματα 49 και 50), καθώς και σχετικά με τον διορισμό των μελών των δικαστικών συμβουλίων (διαγράμματα 51 και 52)⁽⁹⁶⁾. Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 παρουσιάζει επίσης πληροφορίες για τους φορείς και τις αρχές που εμπλέκονται στις πειθαρχικές διαδικασίες που αφορούν εισαγγελείς (διαγράμματα 53 και 54), καθώς και ένα επικαιροποιημένο, λεπτομερέστερο διάγραμμα σχετικά με τις εντολές προς τους εισαγγελείς σε μεμονωμένες υποθέσεις (διάγραμμα 55)⁽⁹⁷⁾. Τα διαγράμματα παρουσιάζουν τα εθνικά πλαίσια όπως ίσχυαν τον Δεκέμβριο του 2019.

Τα διαγράμματα που παρουσιάζονται στον πίνακα αποτελεσμάτων δεν αξιολογούν ούτε παρουσιάζουν ποσοτικά δεδομένα όσον αφορά την αποτελεσματικότητα των εγγυήσεων. Δεν προορίζονται να αποτυπώσουν την πολυπλοκότητα και τις λεπτομέρειες των εγγυήσεων. Η ύπαρξη περισσότερων εγγυήσεων δεν διασφαλίζει, από μόνη της, την αποτελεσματικότητα του συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Εξάλλου, θα πρέπει να σημειωθεί ότι η εφαρμογή πολιτικών και πρακτικών για την προώθηση της ακεραιότητας και την πρόληψη της διαφθοράς εντός του δικαστικού σώματος είναι επίσης ουσιώδης για τη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης. Τέλος, η αποτελεσματική προστασία της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης απαιτεί νοοτροπία ακεραιότητας και αμεροληψίας, την οποία μοιράζονται οι δικαστικοί και σέβεται η ευρύτερη κοινωνία.

– *Εγγυήσεις όσον αφορά τις πειθαρχικές διαδικασίες για τους δικαστές* –

Οι πειθαρχικές διαδικασίες για τους δικαστές συγκαταλέγονται μεταξύ των πλέον ευαίσθητων καταστάσεων όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης. Σύμφωνα με το Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, «η απαίτηση περί ανεξαρτησίας επιτάσσει οι κανόνες που διέπουν το πειθαρχικό καθεστώς [...] εκείνων στους οποίους έχει ανατεθεί δικαιοδοτικό έργο να περιβάλλονται τις αναγκαίες εγγυήσεις, ώστε να αποτρέπεται κάθε κίνδυνος χρήσεως αυτού του

⁹⁴ Βλ. Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019, *A. K. και λοιποί* (ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανώτατου Δικαστηρίου), C-585/18, C-624/18 και C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, σκέψη 123· απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, *Επιτροπή κατά Πολωνίας*, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, σκέψη 112.

⁹⁵ Βλ. σύσταση CM/Rec(2010)12 σχετικά με τους δικαστές: ανεξαρτησία, αποτελεσματικότητα και αρμοδιότητες, η οποία εκδόθηκε από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 17 Νοεμβρίου 2010, και αιτιολογική έκθεση [στο εξής: σύσταση CM/Rec(2010)12].

⁹⁶ Τα διαγράμματα βασίζονται στις απαντήσεις που δόθηκαν σε επικαιροποιημένο ερωτηματολόγιο, το οποίο συνέταξε η Επιτροπή σε στενή συνεργασία με το ENCIJ. Οι απαντήσεις στο επικαιροποιημένο ερωτηματολόγιο από τα κράτη μέλη τα οποία δεν διαθέτουν δικαστικά συμβούλια, δεν είναι μέλη του ENCIJ ή των οποίων η συμμετοχή στο ENCIJ έχει ανασταλεί (CZ, DE, EST, CY, LU, AT, PL και FI) εξασφαλίστηκαν μέσω συνεργασίας με το Δίκτυο των Προέδρων των Ανωτάτων Δικαστηρίων της ΕΕ.

⁹⁷ Τα διαγράμματα βασίζονται στις απαντήσεις που δόθηκαν σε επικαιροποιημένο ερωτηματολόγιο, το οποίο συνέταξε η Επιτροπή σε στενή συνεργασία με την Ομάδα Εμπειρογνομόνων για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας.

καθεστώς ως συστήματος πολιτικού ελέγχου του περιεχομένου των δικαστικών αποφάσεων»⁽⁹⁸⁾. Το σύνολο των εγγυήσεων που έχουν χαρακτηριστεί από το Δικαστήριο ως ουσιώδεις για τη διαφύλαξη της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας περιλαμβάνει κανόνες οι οποίοι καθορίζουν τόσο τις συμπεριφορές που συνιστούν πειθαρχικά αδικήματα όσο και τις εφαρμοστέες επ' αυτών κυρώσεις, κανόνες οι οποίοι προβλέπουν την παρέμβαση ανεξάρτητου οργάνου βάσει διαδικασίας που εγγυάται πλήρως τα δικαιώματα τα οποία κατοχυρώνονται στα άρθρα 47 και 48 του Χάρτη, ιδίως τα δικαιώματα άμυνας, και κανόνες οι οποίοι παρέχουν τη δυνατότητα προσβολής των αποφάσεων των πειθαρχικών οργάνων ενώπιον των δικαστηρίων⁽⁹⁹⁾. Το Δικαστήριο έκρινε ότι «με το άρθρο 267 ΣΛΕΕ παρέχεται στα εθνικά δικαστήρια ευρύτατη δυνατότητα υποβολής αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως στο Δικαστήριο (...) σε όποιο στάδιο της διαδικασίας κρίνουν ενδεδειγμένο»⁽¹⁰⁰⁾. Σύμφωνα με το Δικαστήριο, κάθε εθνικός κανόνας που αποτρέπει τον εθνικό δικαστή από την άσκηση της εν λόγω ευχέρειας «προκειμένου να αποφύγει (...) την εις βάρος του επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων» «θίγει τα προνόμια τα οποία αναγνωρίζει στα εθνικά δικαστήρια το άρθρο 267 ΣΛΕΕ και, κατά συνέπεια, την αποτελεσματικότητα της συνεργασίας μεταξύ του Δικαστηρίου και των εθνικών δικαστηρίων βάσει του μηχανισμού της προδικαστικής παραπομπής»⁽¹⁰¹⁾. Το Δικαστήριο έκρινε επίσης ότι «αποτελεί εγγύηση σύμφυτη με την ανεξαρτησία των δικαστών το να μην υπόκεινται σε πειθαρχικές κυρώσεις για την (...) υποβολή στο Δικαστήριο αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως»⁽¹⁰²⁾.

Σύμφωνα με τα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης, μπορεί να κινηθεί πειθαρχική διαδικασία σε βάρος δικαστή αν δεν ασκεί τα καθήκοντά του με τρόπο αποτελεσματικό και ενδεδειγμένο⁽¹⁰³⁾. Η ερμηνεία του νόμου, η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών ή η στάθμιση των αποδεικτικών στοιχείων που διενεργούν οι δικαστές για να αποφανθούν επί υποθέσεων δεν θα πρέπει να συνεπάγονται αστική ή πειθαρχική ευθύνη, εκτός αν οι δικαστές βαρύνονται με δόλο ή βαριά αμέλεια⁽¹⁰⁴⁾. Επιπλέον, οι πειθαρχικές διαδικασίες θα πρέπει να διεξάγονται από ανεξάρτητη αρχή ως δικαστήριο με όλες τις εγγυήσεις δίκαιης δίκης. Ο δικαστής που υπόκειται στην πειθαρχική διαδικασία θα πρέπει να έχει το δικαίωμα να προσβάλει τόσο την απόφαση όσο και την κύρωση. Οι πειθαρχικές κυρώσεις θα πρέπει να είναι αναλογικές⁽¹⁰⁵⁾.

Το διάγραμμα 49 παρέχει επικαιροποιημένη επισκόπηση των αρχών που αποφασίζουν επί των πειθαρχικών κυρώσεων που αφορούν τακτικούς δικαστές, αρχές οι οποίες μπορεί να είναι είτε α) τακτικές ανεξάρτητες αρχές, όπως δικαστήρια (ανώτατο δικαστήριο, διοικητικό δικαστήριο ή πρόεδρος δικαστηρίου) ή δικαστικά συμβούλια, είτε β) άλλες αρχές των οποίων τα μέλη διορίζονται ειδικά από το Δικαστικό Συμβούλιο, από δικαστές ή από την εκτελεστική εξουσία.

⁹⁸ Βλ. Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αποφάσεις της 5ης Νοεμβρίου 2019, *Επιτροπή κατά Πολωνίας*, C-192/18, ECLI:EU:C:2019:924, σκέψη 114· της 24ης Ιουνίου 2019, *Επιτροπή κατά Πολωνίας*, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, σκέψη 77, και της 25ης Ιουλίου 2018, *LM*, C-216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586, σκέψη 67.

⁹⁹ Βλ. Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση της 24ης Ιουνίου 2019, *Επιτροπή κατά Πολωνίας*, C-619/18, ECLI:EU:C:2019:531, σκέψη 77, και απόφαση της 25ης Ιουλίου 2018, *LM*, C-216/18 PPU, ECLI:EU:C:2018:586, σκέψη 67.

¹⁰⁰ Βλ. Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση της 5ης Ιουλίου 2016, *Ognyanov*, C-614/14, ECLI:EU:C:2016:514, σκέψη 17. Βλ. επίσης Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση της 19ης Νοεμβρίου 2019, *Α. Κ. και λοιποί* (ανεξαρτησία του πειθαρχικού τμήματος του Ανώτατου Δικαστηρίου), C-585/18, C-624/18 και C-625/18, ECLI:EU:C:2019:982, σκέψη 103.

¹⁰¹ Βλ. Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση της 5ης Ιουλίου 2016, *Ognyanov*, C-614/14, ECLI:EU:C:2016:514, σκέψη 25.

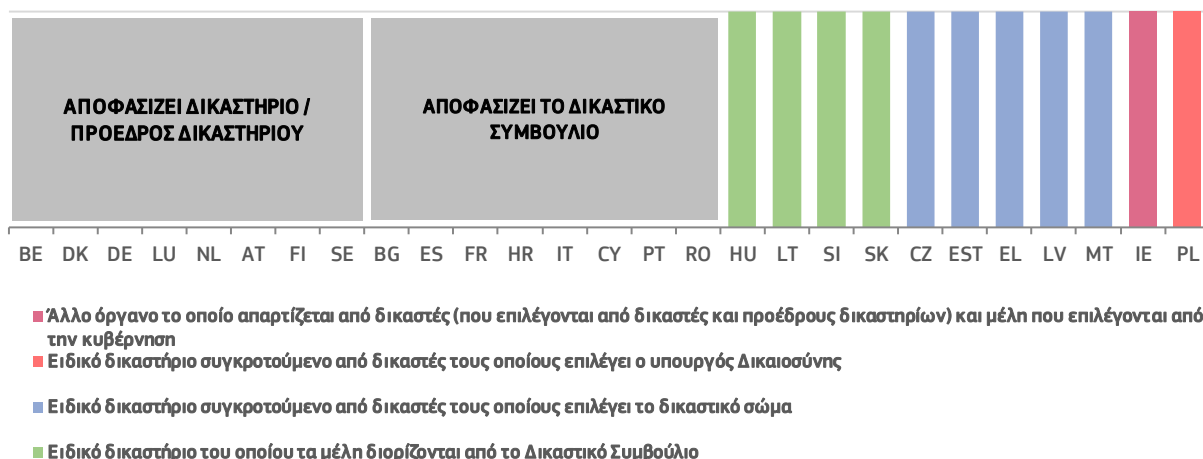
¹⁰² Βλ. Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διάταξη της 12ης Φεβρουαρίου 2019, *RH*, C-8/19, ECLI:EU:C:2019:110, σκέψη 47.

¹⁰³ Σημείο 69 της σύστασης CM/Rec(2010)12.

¹⁰⁴ Σημείο 66 της σύστασης CM/Rec(2010)12.

¹⁰⁵ Σημείο 69 της σύστασης CM/Rec(2010)12.

Διάγραμμα 49: Αρχή που αποφασίζει επί των πειθαρχικών κυρώσεων που αφορούν δικαστές (*) ⁽¹⁰⁶⁾

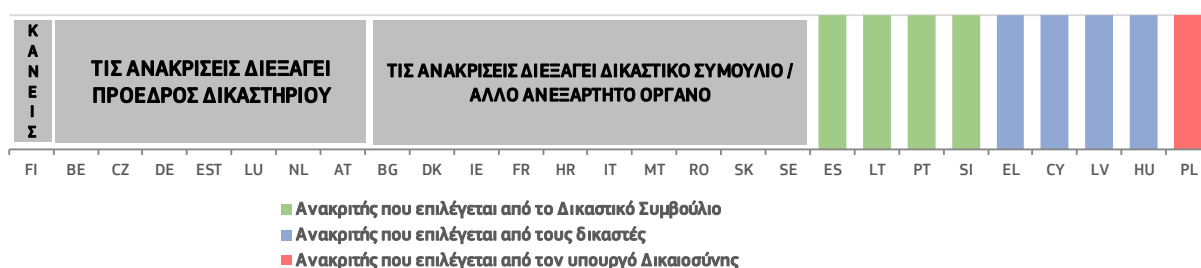

(*) **BG**: ελαφρότερες πειθαρχικές κυρώσεις μπορούν να επιβληθούν από τον πρόεδρο του δικαστηρίου. Οποιαδήποτε απόφαση επί πειθαρχικών μέτρων υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο ενώπιον του Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου. **CZ**: οι πειθαρχικές υποθέσεις εξετάζονται από τα πειθαρχικά τμήματα του Ανώτατου Διοικητικού Δικαστηρίου. Τα μέλη προτείνονται από τον πρόεδρο του δικαστηρίου, ο οποίος επιλέγει από κατάλογο δικαστών, και ορίζονται με κλήρωση. **DK**: για τις πειθαρχικές κυρώσεις αποφασίζει το ειδικό Δικαστήριο Καταγγελιών και Αιτήσεων Επανάληψης, το οποίο αποτελείται από πέντε μέλη τα οποία διορίζονται επίσημα από τον υπουργό Δικαιοσύνης, αλλά προτείνονται αντίστοιχα από το Ανώτατο Δικαστήριο, τα Ανώτερα Δικαστήρια, την Ένωση Δικαστών και τον Δικηγορικό Σύλλογο, καθώς και από έναν διακεκριμένο ακαδημαϊκό. Ο πρόεδρος πρωτοβάθμιου δικαστηρίου μπορεί να εκδίδει προειδοποιήσεις. **DE**: πειθαρχικά μέτρα μπορούν να επιβληθούν βάσει επίσημης πειθαρχικής διαδικασίας (βλ. άρθρο 63 του γερμανικού νόμου περί του δικαστικού σώματος για τους ομοσπονδιακούς δικαστές και τις αντίστοιχες διατάξεις στο επίπεδο των ομόσπονδων κρατών για τους δικαστές των ομόσπονδων κρατών) από τα υπηρεσιακά δικαστήρια (το «Dienstgericht des Bundes» όσον αφορά τους ομοσπονδιακούς δικαστές και τα «Dienstgerichte der Länder» όσον αφορά τους δικαστές των ομόσπονδων κρατών), τα οποία είναι ειδικά τμήματα τακτικών δικαστηρίων. Τα μέλη των εν λόγω τμημάτων διορίζονται από τους δικαστές («Präsidium») του οικείου δικαστηρίου (Ανώτατο Ομοσπονδιακό Δικαστήριο ή ανώτερο περιφερειακό δικαστήριο ή περιφερειακό δικαστήριο). Λιγότερο σοβαρά πειθαρχικά μέτρα, όπως επιπλήξεις, μπορούν να επιβληθούν με πειθαρχική διάταξη (βλ. άρθρο 64 του γερμανικού νόμου περί του δικαστικού σώματος για τους ομοσπονδιακούς δικαστές και τις αντίστοιχες διατάξεις στο επίπεδο των ομόσπονδων κρατών) είτε πρόεδρου δικαστηρίου είτε του Υπουργείου Δικαιοσύνης (τόσο στο επίπεδο των ομόσπονδων κρατών όσο και σε ομοσπονδιακό επίπεδο). **EST**: οι πειθαρχικές υποθέσεις εξετάζονται από το Πειθαρχικό Συμβούλιο Δικαστών, που διορίζεται από το Ανώτατο Δικαστήριο και από τη Γενική Συνέλευση όλων των Εσθονών δικαστών. **IE**: αποφασίζει η Επιτροπή Διερεύνησης Καταγγελιών κατά Δικαστικών Λειτουργιών, η οποία συγκροτείται από το Δικαστικό Συμβούλιο και απαρτίζεται από τρεις δικαστές οι οποίοι εκλέγονται από συναδέλφους τους, πέντε προέδρους δικαστηρίου (αυτοδικαίως μέλη) και πέντε μέλη που διορίζονται από την κυβέρνηση. Σύμφωνα με το σύνταγμα, η παύση δικαστή λόγω προφανούς ανάρμοστης συμπεριφοράς ή ανικανότητας είναι δυνατή κατόπιν αποφάσεων αμφοτέρων των σωμάτων του Κοινοβουλίου (Oireachtas) με τις οποίες ζητείται η παύση του. **EL**: η πειθαρχική εξουσία επί των δικαστών ασκείται, σε πρώτο και δεύτερο βαθμό, από συμβούλια απαρτιζόμενα από τακτικούς δικαστές ανώτερου βαθμού που επιλέγονται με κλήρωση. Η πειθαρχική εξουσία επί των ανώτερων δικαστών ασκείται από το Ανώτατο Πειθαρχικό Συμβούλιο. **IT**: οι αποφάσεις του Δικαστικού Συμβουλίου περί πειθαρχικών μέτρων υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο ενώπιον του Ανώτατου Δικαστηρίου. **LV**: οι πειθαρχικές υποθέσεις εξετάζονται από τη Δικαστική Πειθαρχική Επιτροπή, τα μέλη της οποίας διορίζονται από τη γενική συνέλευση των δικαστών. **ES**: οι πειθαρχικές αποφάσεις για ήσσονος σημασίας πειθαρχικά παραπτώματα λαμβάνονται από το τμήμα διοίκησης του αντίστοιχου δικαστηρίου της περιφέρειας στην οποία υπηρετεί ο ελεγχόμενος δικαστής [Ανώτερο Δικαστήριο, Εθνικό Δικαστήριο και Ανώτατο Δικαστήριο, ή ακόμα και από τον πρόεδρο του Ανώτατου Δικαστηρίου, του Εθνικού Δικαστηρίου ή του Ανώτερου Δικαστηρίου όπου υπηρετεί ο ελεγχόμενος δικαστής, σύμφωνα με το άρθρο 421.1.α) του οργανικού νόμου για τη δικαστική εξουσία]. **LT**: σε πρώτο βαθμό, αποφασίζει το Πειθαρχικό Δικαστήριο, του οποίου τα μέλη και ο πρόεδρος (δικαστής ο οποίος εκλέγεται από το Δικαστικό Συμβούλιο) ορίζονται στην απόφαση του Δικαστικού Συμβουλίου. Αποτελείται από έξι δικαστές που επιλέγονται και διορίζονται από το Δικαστικό Συμβούλιο, δύο μέλη που διορίζονται από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας και δύο μέλη που διορίζονται από τον πρόεδρο του Κοινοβουλίου (Seimas). Σε δεύτερο βαθμό, αποφασίζει το Ανώτατο Δικαστήριο. **HU**: οι πειθαρχικές υποθέσεις εξετάζονται από το Υπηρεσιακό Δικαστήριο, τα μέλη του οποίου διορίζονται από το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο. Ο πρόεδρος του δικαστηρίου μπορεί να επιβάλει την ηπιότερη κύρωση («προειδοποίηση»), ενώ η σχετική απόφαση μπορεί να προσβληθεί ενώπιον του Υπηρεσιακού Δικαστηρίου. **MT**: αποφασίζει η Επιτροπή Δικαστών, η οποία αποτελεί υποεπιτροπή της Επιτροπής για την Απονομή της Δικαιοσύνης. Η Επιτροπή Δικαστών αποτελείται από τρεις δικαστές που εκλέγονται από τους συναδέλφους τους. **PL**: ο υπουργός Δικαιοσύνης επιλέγει τους πειθαρχικούς δικαστές κατόπιν μη δεσμευτικής διαβούλευσης με το Εθνικό Δικαστικό Συμβούλιο. Το πειθαρχικό τμήμα του Ανώτατου Δικαστηρίου, το οποίο είναι επιφορτισμένο με την εκδίκαση, μεταξύ άλλων, των πειθαρχικών υποθέσεων σε βάρος δικαστών σε δεύτερο βαθμό, κρίθηκε ότι δεν αποτελεί ανεξάρτητο δικαστήριο κατά την έννοια του δικαίου της Ένωσης με τρεις αποφάσεις του Ανώτατου Δικαστηρίου, οι οποίες εφάρμοσαν την απόφαση του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 19ης Νοεμβρίου 2019. **SI**: τα μέλη του πειθαρχικού δικαστηρίου επιλέγονται μεταξύ των μελών του Δικαστικού Συμβουλίου και μεταξύ δικαστών που προτείνονται από το Ανώτατο Δικαστήριο, και διορίζονται από το Δικαστικό Συμβούλιο. **SK**: οι πρόεδροι των πρωτοβάθμιων δικαστηρίων έχουν την εξουσία να επιβάλλουν την πειθαρχική κύρωση της «έγγραφης προειδοποίησης». Το Δικαστικό Συμβούλιο διορίζει τα μέλη των πειθαρχικών τμημάτων. Για τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο του Ανώτατου Δικαστηρίου, αρμόδιο για πειθαρχικές διαδικασίες είναι το Συνταγματικό Δικαστήριο. **SE**: μόνιμος δικαστής μπορεί να παυθεί μόνο αν έχει διαπράξει σοβαρό αδίκημα ή έχει κατ' επανάληψη επιδείξει αμέλεια στην εκπλήρωση των καθηκόντων του και, ως εκ τούτου, έχει αποδειχθεί προδήλως ακατάλληλος για την επιτέλεση των καθηκόντων του. Σε περίπτωση που η απόφαση παύσης του δικαστή έχει ληφθεί από άλλη αρχή πλην δικαστηρίου (στην πράξη από το Εθνικό Συμβούλιο Πειθαρχικών Παραπομπών), ο ενδιαφερόμενος δικαστής μπορεί να προσβάλει την εν λόγω απόφαση ενώπιον δικαστηρίου. Η απόφαση

μπορεί να προβληθεί από τον δικαστή στο οικείο περιφερειακό δικαστήριο ή με την υποστήριξη συνδικαλιστικής ένωσης σε πρωτοβάθμιο εργατικό δικαστήριο.

Το διάγραμμα 50 παρέχει επικαιροποιημένη επισκόπηση των ανακριτικών οργάνων τα οποία διεξάγουν την επίσημη ανάκριση στο πλαίσιο των πειθαρχικών διαδικασιών που αφορούν δικαστές. Δεν αφορά τις προκαταρκτικές έρευνες που διενεργούνται για να αποφασιστεί αν θα κινηθεί ή όχι επίσημη πειθαρχική διαδικασία. Το στάδιο της ανάκρισης αποτελεί ιδιαίτερα ευαίσθητο βήμα στο πλαίσιο των πειθαρχικών διαδικασιών, το οποίο θα μπορούσε να επηρεάσει την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης. Η ανακριτική εξουσία μπορεί να ασκείται είτε α) από τακτικές ανεξάρτητες αρχές, όπως από προέδρους δικαστηρίων ή δικαστικά συμβούλια, είτε β) από άλλους ανακριτές που διορίζονται ειδικά —από το Δικαστικό Συμβούλιο, από τους δικαστές ή από άλλες αρχές— για τη διεξαγωγή ανακρίσεων στο πλαίσιο πειθαρχικών διαδικασιών που αφορούν δικαστές.

Διάγραμμα 50: Ανακριτής που είναι υπεύθυνος για τις επίσημες πειθαρχικές διαδικασίες που αφορούν δικαστές (*) (¹⁰⁷)

(*) **BG:** τις ανακρίσεις διεξάγει ο οικείος διοικητικός επικεφαλής του δικαστηρίου [για γεγονότα που ενδέχεται να οδηγήσουν στην κύρωση της επίπληξης] ή το Σώμα των Δικαστών (πειθαρχική επιτροπή) στο Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο της Βουλγαρίας. Η Επιθεώρηση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου διεξάγει επιθεωρήσεις βάσει των οποίων μπορεί να υποβάλει προτάσεις για πειθαρχικές διαδικασίες. **CZ:** ο υπουργός Δικαιοσύνης μπορεί επίσης να διεξάγει ορισμένες προκαταρκτικές έρευνες με σκοπό την προετοιμασία της αίτησης κίνησης πειθαρχικής διαδικασίας, κατά κανόνα σε διαβούλευση με τον πρόεδρο του δικαστηρίου στο οποίο υπηρετεί ο οικείος δικαστής. **DK:** οποιοσδήποτε μπορεί να υποβάλει καταγγελία στο Ειδικό Δικαστήριο Καταγγελιών και Αιτήσεων Επανάληψης, το οποίο εδρεύει και υπάρχει στο Ανώτατο Δικαστήριο και το οποίο αποφασίζει μετά την ακρόαση και των δύο μερών. Τις ανακρίσεις μπορεί επίσης να διεξαγάγει ο διευθυντής της Εισαγγελίας. **DE:** δεν υπάρχει επίσημο προανακριτικό στάδιο. Με πειθαρχικές διατάξεις, που αφορούν λιγότερο σοβαρά πειθαρχικά μέτρα, όπως η επίπληξη, ο πρόεδρος του δικαστηρίου και η ανώτατη υπηρεσιακή αρχή (συνήθως το Υπουργείο Δικαιοσύνης, τόσο στο επίπεδο των ομόσπονδων κρατών όσο και στο ομοσπονδιακό επίπεδο) αξιολογούν τα πραγματικά περιστατικά. Η ανώτατη υπηρεσιακή αρχή αποφασίζει αν θα κινηθεί πειθαρχική διαδικασία ενώπιον του δικαστηρίου. Αν αυτό συμβεί, το δικαστήριο διεξάγει επίσημη ανάκριση. **EST:** ο πρόεδρος δικαστηρίου ή ο επίτροπος Δικαιοσύνης (διαμεσολαβητής) μπορεί να διεξαγάγει ανάκριση. **IE:** οι δικαστές δεν υπόκεινται σε πειθαρχικό όργανο ή πειθαρχικό καθεστώς πέραν της διαδικασίας που προβλέπει το σύνταγμα για την παύση δικαστή λόγω προφανώς ανάρμοστης συμπεριφοράς ή ανικανότητας κατόπιν αποφάσεων αμφοτέρων των σωμάτων του Κοινοβουλίου (Oireachtas) με τις οποίες ζητείται η παύση του. **EL:** Αστικά και ποινικά δικαστήρια: η Επιθεώρηση Δικαστηρίων και Δικαστικών Λειτουργών, τα μέλη της οποίας ορίζονται με κλήρωση μεταξύ δικαστών. Διοικητικά δικαστήρια: ο ανακριτής ορίζεται με κλήρωση μεταξύ των μελών του Συμβουλίου της Επικρατείας. **ES:** ο υπεύθυνος πειθαρχικής δράσης διορίζεται από το Γενικό Δικαστικό Συμβούλιο· ο εν λόγω υπεύθυνος επιλέγεται μεταξύ δικαστών του Ανωτάτου Δικαστηρίου και δικαστικών με περισσότερα από 25 έτη νομικής πείρας, και, κατά τη διάρκεια της θητείας του, ασκεί αποκλειστικά τα καθήκοντα του υπευθύνου πειθαρχικής δράσης. **FR:** ο πρόεδρος του Δικαστικού Συμβουλίου επιλέγει ένα ή δύο μέλη του Δικαστικού Συμβουλίου για τη διενέργεια των σχετικών ανακρίσεων. Το Υπουργείο μπορεί να ζητήσει έκθεση από το Τμήμα Δικαστικής Επιθεώρησης πριν λάβει την απόφαση να παραπέμψει την υπόθεση στο Συμβούλιο. **IT:** ο γενικός εισαγγελέας του Ανωτάτου Δικαστηρίου είναι αρμόδιος να διεξαγάγει την ανάκριση. Η Γενική Επιθεώρηση του Υπουργείου Δικαιοσύνης είναι αρμόδια να διεξάγει διοικητικές έρευνες. **CY:** τις ανακρίσεις διεξάγει ανακριτής-δικαστής, ο οποίος διορίζεται από το Ανώτατο Δικαστήριο. **LV:** τις ανακρίσεις διεξάγει η Δικαστική Πειθαρχική Επιτροπή. **HU:** τις ανακρίσεις διεξάγει ο επίτροπος πειθαρχικών υποθέσεων, ο οποίος διορίζεται από το Υπηρεσιακό Δικαστήριο (πειθαρχικό δικαστήριο). **LT:** τις ανακρίσεις διεξάγει η Επιτροπή Δικαστικής Δεοντολογίας και Πειθαρχικών Κυρώσεων, της οποίας τα μέλη και ο πρόεδρος (ο οποίος εκλέγεται από το Δικαστικό Συμβούλιο) ορίζονται στην απόφαση του Δικαστικού Συμβουλίου και η οποία αποτελείται από τέσσερις δικαστές που διορίζονται από το Δικαστικό Συμβούλιο, δύο μέλη που διορίζονται από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας και ένα μέλος που διορίζεται από τον πρόεδρο του Κοινοβουλίου (Seimas). Ο πρόεδρος της Επιτροπής Δικαστικής Δεοντολογίας και Πειθαρχικών Κυρώσεων έχει το δικαίωμα να αναθέσει στον πρόεδρο του δικαστηρίου στο οποίο υπηρετεί ο δικαστής ή στον πρόεδρο του ανώτερου δικαστηρίου να διεξαγάγει την ανάκριση και να υποβάλει τα αποτελέσματά της. **MT:** τις ανακρίσεις διεξάγει η Επιτροπή Δικαστών. **NL:** τις ανακρίσεις διεξάγει ο γενικός εισαγγελέας. **PL:** ο υπουργός Δικαιοσύνης διορίζει,

¹⁰⁷

Τα στοιχεία συγκεντρώθηκαν μέσω επικαιροποιημένου ερωτηματολογίου που συνέταξε η Επιτροπή σε στενή συνεργασία με το ENCJ. Οι απαντήσεις στο επικαιροποιημένο ερωτηματολόγιο από τα κράτη μέλη τα οποία δεν διαθέτουν δικαστικά συμβούλια, δεν είναι μέλη του ENCJ ή των οποίων η συμμετοχή στο ENCJ έχει ανασταλεί εξασφαλίστηκαν μέσω συνεργασίας με το NPSJC.

για τους δικαστές των τακτικών δικαστηρίων, τον υπεύθυνο πειθαρχικών διαδικασιών και δύο αναπληρωτές του (οι οποίοι, με τη σειρά τους, διορίζουν δικούς τους αναπληρωτές, επιλεγμένους μεταξύ των δικαστών) για τη διεξαγωγή των ανακρίσεων. Ο υπουργός Δικαιοσύνης μπορεί να αναλάβει οποιαδήποτε διεξαγόμενη ανάκριση με τον διορισμό υπαλλήλου του Υπουργείου Δικαιοσύνης ως *ad hoc* υπευθύνου πειθαρχικής διαδικασίας. **PT**: το Δικαστικό Συμβούλιο διορίζει το Συμβούλιο Δικαστικής Επιθεώρησης, το οποίο διεξάγει τις ανακρίσεις. **RO**: τις ανακρίσεις διεξάγει το Συμβούλιο Δικαστικής Επιθεώρησης. **SI**: το Δικαστικό Συμβούλιο διορίζει εισαγγελέα πειθαρχικών υποθέσεων μεταξύ υποψηφίων που προτείνει το Ανώτατο Δικαστήριο για να διεξάγει τις ανακρίσεις. **SK**: τις ανακρίσεις διεξάγει η Πειθαρχική Επιτροπή, η οποία διορίζεται από το Δικαστικό Συμβούλιο. **SE**: ο κοινοβουλευτικός διαμεσολαβητής και ο επίτροπος Δικαιοσύνης ενεργούν ως κατηγορούσα αρχή σε περιπτώσεις σοβαρής παράβασης καθήκοντος.

– Εγγυήσεις ως προς τον διορισμό των δικαστών-μελών των δικαστικών συμβουλίων –

Τα δικαστικά συμβούλια είναι φορείς με ουσιώδη ρόλο στη διασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης. Η αρμοδιότητα για την οργάνωση των συστημάτων τους απονομής δικαιοσύνης εναπόκειται στα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της απόφασης περί θέσπισης ή μη δικαστικού συμβουλίου. Ωστόσο, καθιερωμένα ευρωπαϊκά πρότυπα, ιδίως η σύσταση CM/Rec(2010)12, συνιστούν ότι «τουλάχιστον το ήμισυ των μελών των [δικαστικών συμβουλίων] θα πρέπει να είναι δικαστές επιλεγμένοι από τους συναδέλφους τους από όλες τις βαθμίδες του δικαστικού σώματος και με σεβασμό στον πλουραλισμό εντός του δικαστικού σώματος»⁽¹⁰⁸⁾. Στο διάγραμμα που ακολουθεί απεικονίζεται κατά πόσον το δικαστικό σώμα συμμετέχει στον διορισμό των δικαστών-μελών των δικαστικών συμβουλίων.

Διάγραμμα 51: Διορισμός των δικαστών-μελών των δικαστικών συμβουλίων: συμμετοχή του δικαστικού σώματος (*)⁽¹⁰⁹⁾

	BE	BG	DK	IE	EL	ES	FR	HR	IT	LV	LT	HU	MT	NL	PL	PT	RO	SI	SK
Προτείνονται όλοι αποκλειστικά από δικαστές & διορίζονται από το Κοινοβούλιο																			
Προτείνονται από δικαστές & διορίζονται από το Κοινοβούλιο																			
Προτείνονται και επιλέγονται/εκλέγονται από δικαστές με επίσημη επικύρωση από το Κοινοβούλιο / την εκτελεστική εξουσία (καμία διακριτική ευχέρεια επί των υποψηφίων)																			
Προτείνονται και επιλέγονται/εκλέγονται από δικαστές																			

(*) Τα κράτη μέλη αναφέρονται με αλφαβητική σειρά βάσει της γεωγραφικής ονομασίας τους στη γλώσσα τους. Το διάγραμμα παρουσιάζει τα εθνικά πλαίσια όπως ίσχυαν τον Δεκέμβριο του 2019. **DK**: οι δικαστές-μέλη του Δικαστικού Συμβουλίου επιλέγονται από δικαστές. Όλα τα μέλη διορίζονται επισήμως από τον υπουργό Δικαιοσύνης. **EL**: οι δικαστές-μέλη επιλέγονται με κλήρωση. **ES**: οι δικαστές-μέλη διορίζονται από το Κοινοβούλιο — το Δικαστικό Συμβούλιο κοινοποιεί στο Κοινοβούλιο τον κατάλογο των υποψηφίων που έχουν λάβει την υποστήριξη ένωσης δικαστών ή 25 δικαστών. **NL**: οι δικαστές-μέλη επιλέγονται από το δικαστικό σώμα και διορίζονται κατόπιν πρότασης του Δικαστικού Συμβουλίου, η οποία βασίζεται, μεταξύ άλλων, στη γνωμοδότηση επιτροπής επιλογής (η οποία αποτελείται κυρίως από δικαστές και δικαστικούς υπαλλήλους). Όλα τα μέλη του Δικαστικού Συμβουλίου διορίζονται επισήμως με βασιλικό διάταγμα, που αποτελεί διοικητική πράξη η οποία δεν αφήνει περιθώριο διακριτικής ευχέρειας στην εκτελεστική εξουσία. **PL**: οι υποψήφιοι δικαστές-μέλη προτείνονται από ομάδες τουλάχιστον 2 000 πολιτών ή 25 δικαστών. Μεταξύ των υποψηφίων, οι κοινοβουλευτικές ομάδες επιλέγουν έως και εννέα υποψηφίους, εκ των οποίων μια επιτροπή της Κάτω Βουλής του Κοινοβουλίου (*Sejm*) καταρτίζει οριστικό κατάλογο 15 υποψηφίων, οι οποίοι διορίζονται από το *Sejm*. **RO**: η εκστρατεία και η εκλογή των δικαστών-μελών διοργανώνεται από το Ανώτατο

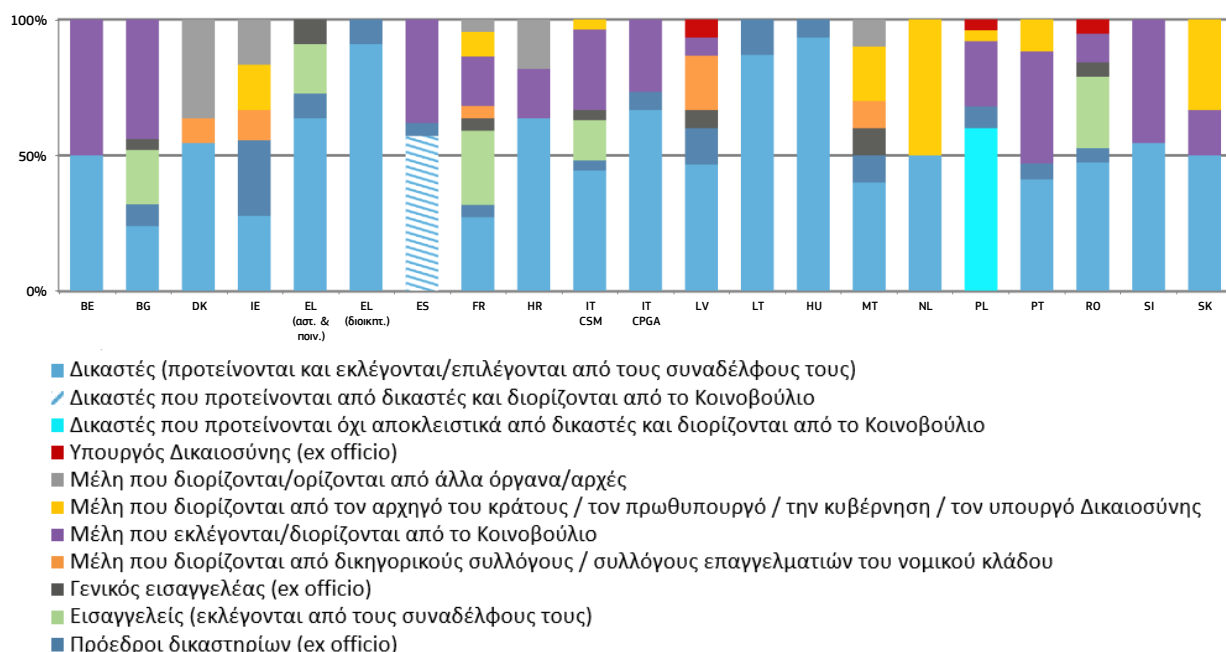
¹⁰⁸ Σύσταση CM/Rec(2010)12, σημείο 27· βλ. επίσης σχέδιο δράσης του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2016, στοιχείο C σημείο ii)· γνώμη αριθ. 10(2007) του Γνωμοδοτικού Συμβουλίου των Ευρωπαίων Δικαστών (CCJE) υπόψη της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης με θέμα το δικαστικό συμβούλιο στην υπηρεσία της κοινωνίας [Opinion no.10(2007) of the Consultative Council of European Judges (CCJE) to the attention of the Committee of Ministers of the Council of Europe on the Council for the Judiciary at the service of society], σημείο 27· και ENCJ, *Councils for the Judiciary Report 2010-11*, σημείο 2.3.

¹⁰⁹ Τα στοιχεία συγκεντρώθηκαν μέσω επικαιροποιημένου ερωτηματολογίου που συνέταξε η Επιτροπή σε στενή συνεργασία με το ENCJ. Οι απαντήσεις στο επικαιροποιημένο ερωτηματολόγιο από τα κράτη μέλη τα οποία δεν διαθέτουν δικαστικά συμβούλια, δεν είναι μέλη του ENCJ ή των οποίων η συμμετοχή στο ENCJ έχει ανασταλεί εξασφαλίστηκαν μέσω συνεργασίας με το NPSJC.

Δικαστικό Συμβούλιο. Μόλις οριστικοποιηθεί ο τελικός κατάλογος των εκλεγμένων δικαστών-μελών, η Γερουσία τον επικυρώνει στο σύνολό του («en bloc»). Η Γερουσία μπορεί να αρνηθεί την επικύρωση του καταλόγου μόνο σε περίπτωση παράβασης του νόμου κατά τη διαδικασία εκλογής των μελών του Δικαστικού Συμβουλίου και μόνο αν η παράβαση είχε επιρροή στο αποτέλεσμα της εκλογής. Η Γερουσία δεν διαθέτει διακριτική ευχέρεια στην επιλογή των υποψηφίων.

Το διάγραμμα παρουσιάζει τη σύνθεση των δικαστικών συμβουλίων ⁽¹¹⁰⁾ σύμφωνα με τη διαδικασία διορισμού. Συγκεκριμένα, δείχνει αν τα μέλη των δικαστικών συμβουλίων είναι δικαστές/εισαγγελείς που έχουν προταθεί και επιλεγεί/εκλεγεί από συναδέλφους τους, μέλη διορισμένα από την εκτελεστική ή τη νομοθετική εξουσία ή μέλη διορισμένα από άλλους φορείς και αρχές. Τουλάχιστον το ήμισυ των μελών των συμβουλίων θα πρέπει να είναι δικαστές επιλεγμένοι από τους συναδέλφους τους από όλες τις βαθμίδες του δικαστικού σώματος και με σεβασμό στον πλουραλισμό εντός του δικαστικού σώματος ⁽¹¹¹⁾. Το διάγραμμα αποτελεί πραγματική απεικόνιση της σύνθεσης των δικαστικών συμβουλίων και δεν παρέχει ποιοτική αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της λειτουργίας τους.

Διάγραμμα 52: Σύνθεση των δικαστικών συμβουλίων σύμφωνα με τη διαδικασία διορισμού (*)

(*) **BE:** τα μέλη εκ του δικαστικού σώματος είναι είτε δικαστές είτε εισαγγελείς· **BG:** το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο απαρτίζεται από το Τμήμα Δικαστών (δεκατέσσερα μέλη, μεταξύ των οποίων οι πρόεδροι του Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου και του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου, έξι μέλη που εκλέγονται απευθείας από τους δικαστές και έξι μέλη που εκλέγονται από την Εθνοσυνέλευση) και από το Τμήμα Εισαγγελέων (έντεκα μέλη, μεταξύ των οποίων ο γενικός εισαγγελέας, τέσσερα μέλη που εκλέγονται απευθείας από τους εισαγγελείς, ένα μέλος που εκλέγεται απευθείας από τους ανακριτές και πέντε μέλη που εκλέγονται από την Εθνοσυνέλευση)· **DK:** όλα τα μέλη του Συμβουλίου Εθνικής Διοίκησης Δικαστηρίων διορίζονται επισήμως από τον υπουργό Δικαιοσύνης· η κατηγορία μελών που «διορίζονται/ορίζονται από άλλα όργανα/αρχές» περιλαμβάνει δύο εκπροσώπους των δικαστηρίων (που ορίζονται από την ένωση διοικητικού προσωπικού και την αστυνομική ένωση). Επιπλέον, υπάρχει Συμβούλιο Δικαστικών Διορισμών, το οποίο καταρτίζει προτάσεις για διορισμούς δικαστικών (τα μισά από τα μέλη του είναι δικαστές που επιλέγονται από τους συναδέλφους τους)· **IE:** το διάγραμμα αντικατοπτρίζει τη σύνθεση της Δικαστικής Υπηρεσίας, η οποία είναι μέλος του Ευρωπαϊκού Δικτύου Δικαστικών Συμβουλίων, σύμφωνα με το πλαίσιο που ίσχυε στις αρχές Δεκεμβρίου του 2019. Στις 17 Δεκεμβρίου 2019 συστάθηκε επισήμως νέο Δικαστικό Συμβούλιο, σύμφωνα με τον νόμο περί Δικαστικού Συμβουλίου του 2019. Η πρώτη σύνοδος ολομέλειας του Δικαστικού Συμβουλίου, το οποίο απαρτίζεται από όλους τους δικαστές της Ιρλανδίας, διεξήχθη στις 7 Φεβρουαρίου 2020· **ES:** τα μέλη του Δικαστικού Συμβουλίου που προέρχονται από το δικαστικό σώμα διορίζονται από το Κοινοβούλιο — το Δικαστικό Συμβούλιο κοινοποιεί στο Κοινοβούλιο τον κατάλογο των υποψηφίων που έχουν λάβει την υποστήριξη ένωσης δικαστών ή εικοσιπέντε δικαστών· **EL (πολιτικά και ποινικά δικαστήρια):** το Δικαστικό

¹¹⁰ Τα δικαστικά συμβούλια είναι ανεξάρτητοι φορείς που θεσπίζονται με νόμο ή σύμφωνα με το σύνταγμα και σκοπός τους είναι η διασφάλιση της ανεξαρτησίας της δικαστικής εξουσίας και των επιμέρους δικαστών και, επομένως, η προώθηση της αποτελεσματικής λειτουργίας του δικαστικού συστήματος.

¹¹¹ Βλ. σύσταση CM/Rec(2010)12 της Επιτροπής Υπουργών προς τα κράτη μέλη σχετικά με τους δικαστές: ανεξαρτησία, αποτελεσματικότητα και αρμοδιότητες, σημεία 26-27.

Συμβούλιο έχει συνολικά 11/15 μέλη, εκ των οποίων οι 7/11 είναι δικαστές. Οι δικαστές και οι εισαγγελείς επιλέγονται με κλήρωση. **EL (διοικητικά δικαστήρια):** το Δικαστικό Συμβούλιο έχει συνολικά 11/15 μέλη, εκ των οποίων οι 10/14 είναι δικαστές, οι οποίοι επιλέγονται με κλήρωση. **FR:** το Δικαστικό Συμβούλιο έχει διπλή σύνθεση — μία που έχει δικαιοδοσία για τους δικαστές και μία που έχει δικαιοδοσία για τους εισαγγελείς· το Δικαστικό Συμβούλιο περιλαμβάνει ένα μέλος του Conseil d'Etat (Συμβουλίου της Επικρατείας) που εκλέγεται από τη γενική συνέλευση του Conseil d'Etat. **IT-CSM:** Consiglio Superiore della Magistratura (που καλύπτει τα πολιτικά και τα ποινικά δικαστήρια, καθώς και την εισαγγελική αρχή)· σύμφωνα με το σύνταγμα, ο πρόεδρος της Δημοκρατίας, ο πρώτος πρόεδρος του Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου και ο γενικός εισαγγελέας του Ανωτάτου Ακυρωτικού Δικαστηρίου είναι αυτοδικαίως μέλη. **IT-CPGA:** Consiglio di presidenza della giustizia amministrativa (που καλύπτει τα διοικητικά δικαστήρια)· **MT:** ο αρχηγός της αντιπολίτευσης διορίζει ένα μέλος εκτός του δικαστικού κλάδου. **NL:** τα μέλη διορίζονται επισήμως με βασιλικό διάταγμα βάσει πρότασης του υπουργού Ασφάλειας και Δικαιοσύνης. **PL:** οι υποψήφιοι δικαστές-μέλη προτείνονται από ομάδες τουλάχιστον 2 000 πολιτών ή 25 δικαστών. Μεταξύ των υποψηφίων, οι κοινοβουλευτικές ομάδες επιλέγουν έως και εννέα υποψηφίους, εκ των οποίων μία επιτροπή της Κάτω Βουλής του Κοινοβουλίου (Sejm) καταρτίζει οριστικό κατάλογο 15 υποψηφίων, οι οποίοι διορίζονται από το Sejm. Στις 23 Ιανουαρίου 2020, το Ανώτατο Δικαστήριο, εφαρμόζοντας την προδικαστική απόφαση που εξέδωσε το Δικαστήριο της ΕΕ στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-585/18, C-624/18 και C-625/18, αποφάνθηκε ότι, υπό την τρέχουσα σύνθεσή του, το Δικαστικό Συμβούλιο δεν είναι ανεξάρτητο από την εκτελεστική και τη νομοθετική εξουσία και οι δικαστές που διορίζονται κατόπιν αιτήματός του δεν μπορούν να εκδικάζουν υποθέσεις. Στις 17 Σεπτεμβρίου 2018, η έκτακτη γενική συνέλευση του Ευρωπαϊκού Δικτύου Δικαστικών Συμβουλίων (ENCJ) αποφάσισε να αναστείλει τη συμμετοχή του Εθνικού Δικαστικού Συμβουλίου (KRS) στο ENCJ διότι δεν πληρούσε πλέον τις απαιτήσεις του όσον αφορά την ανεξαρτησία από την εκτελεστική και τη νομοθετική εξουσία κατά τρόπο που να διασφαλίζει την ανεξαρτησία του δικαστικού σώματος της Πολωνίας. **PT:** το διάγραμμα αναφέρεται στη σύνθεση του Conselho Superior da Magistratura. Επιπλέον, υπάρχουν επίσης το Ανώτατο Συμβούλιο Διοικητικών και Φορολογικών Δικαστηρίων (Conselho Superior dos Tribunais Administrativos e Fiscais) και το Ανώτατο Εισαγγελικό Συμβούλιο (Conselho Superior do Ministério Público). **RO:** η εκλογή των δικαστικών επικυρώνεται από τη Γερουσία. **SI:** τα μέλη που δεν είναι δικαστές εκλέγονται από την Εθνοσυνέλευση βάσει πρότασης του προέδρου της Δημοκρατίας.

– Εγγυήσεις ως προς τη λειτουργία των εθνικών εισαγγελιών στην ΕΕ –

Η εισαγγελική αρχή διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στο σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης καθώς και στη συνεργασία μεταξύ των κρατών μελών σε ποινικές υποθέσεις. Η ορθή λειτουργία της εθνικής εισαγγελίας είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική καταπολέμηση του εγκλήματος, συμπεριλαμβανομένου του οικονομικού και χρηματοοικονομικού εγκλήματος, όπως η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και η διαφθορά. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, βάσει της απόφασης-πλαίσιου για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης ⁽¹¹²⁾, η εισαγγελία μπορεί να θεωρηθεί δικαστική αρχή κράτους μέλους για τους σκοπούς της έκδοσης ευρωπαϊκού εντάλματος σύλληψης όταν μπορεί να ενεργεί ανεξάρτητα, χωρίς να εκτίθεται στον κίνδυνο να υπόκειται, άμεσα ή έμμεσα, σε οδηγίες ή εντολές σε συγκεκριμένη υπόθεση από όργανο της εκτελεστικής εξουσίας, όπως ο υπουργός Δικαιοσύνης ⁽¹¹³⁾.

Η οργάνωση των εθνικών εισαγγελιών ποικίλλει ανά την ΕΕ και δεν υπάρχει ομοιόμορφο μοντέλο για όλα τα κράτη μέλη. Εντούτοις, υπάρχει μια διαδεδομένη τάση για πιο ανεξάρτητη εισαγγελική αρχή, αντί μιας εισαγγελικής αρχής υπαγόμενης στην εκτελεστική εξουσία ή συνδεδεμένης με αυτήν ⁽¹¹⁴⁾. Σύμφωνα με το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαίων Εισαγγελέων, για την αποτελεσματική καταπολέμηση της διαφθοράς και της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες και του συναφούς οικονομικού και χρηματοοικονομικού

¹¹² Απόφαση-πλαίσιο 2002/584/ΔΕΥ του Συμβουλίου για το ευρωπαϊκό ένταλμα σύλληψης και τις διαδικασίες παράδοσης μεταξύ των κρατών μελών (ΕΕ L 190 της 18.7.2002, σ. 1).

¹¹³ Δικαστήριο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, απόφαση της 27ης Μαΐου 2019, *OG και PI (εισαγγελίες του Lübeck και του Zwickau)*, συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-508/18 και C-82/19 PPU, σκέψεις 73, 74 και 88, ECLI:EU:C:2019:456· απόφαση της 27ης Μαΐου 2019, C- 509/18, σκέψη 52, ECLI:EU:C:2019:457· βλ. επίσης αποφάσεις της 12ης Δεκεμβρίου 2019, *Parquet général du Grand-Duché de Luxembourg και Openbaar Ministerie (εισαγγελίες Ανών και Tours)*, στις συνεκδικασθείσες υποθέσεις C-566/19 PPU και C-626/19, ECLI:EU:C:2019:1077· *Openbaar Ministerie (εισαγγελική αρχή, Σουηδία)*, C-625/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:1078, και *Openbaar Ministerie (εισαγγελέας, Βρυξέλλες)*, C-627/19 PPU, ECLI:EU:C:2019:1079. Βλ. επίσης απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2016, *Kovalkovas*, C-477/16 PPU, σκέψεις 34 και 36, ECLI:EU:C:2016:861, και απόφαση της 10ης Νοεμβρίου 2016, *Poltorak*, C-452/16 PPU, σκέψη 35, ECLI:EU:C:2016:858, σχετικά με τον όρο «δικαστική εξουσία», «η οποία πρέπει να διακρίνεται [...] από την εκτελεστική εξουσία, σύμφωνα με την αρχή της διακρίσεως των εξουσιών που χαρακτηρίζει τη λειτουργία ενός κράτους δικαίου». Βλ. επίσης γνώμη αριθ. 13(2018), Ανεξαρτησία, λογοδοσία και δεοντολογία των εισαγγελέων, που εκδόθηκε από το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαίων Εισαγγελέων (CCPE), σύσταση xii.

¹¹⁴ CDL-AD(2010)040-e, έκθεση σχετικά με τα ευρωπαϊκά πρότυπα όσον αφορά την ανεξαρτησία του συστήματος απονομής δικαιοσύνης: μέρος II — η εισαγγελική αρχή — εκδόθηκε από την επιτροπή της Βενετίας — στην 85η σύνοδο ολομελείας της (Βενετία, 17-18 Δεκεμβρίου 2010), σημείο 26.

εγκλήματος, η μεγαλύτερη ανεξαρτησία και αυτονομία της εισαγγελικής αρχής, σε συνδυασμό με τη λογοδοσία της, μπορούν να αποτελέσουν περαιτέρω εγγύηση για τον σεβασμό του κράτους δικαίου ⁽¹¹⁵⁾. Όποιο και αν είναι το μοντέλο του εθνικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης ή η νομική παράδοση στην οποία αυτό θεμελιώνεται, τα ευρωπαϊκά πρότυπα υποχρεώνουν τα κράτη μέλη να λαμβάνουν αποτελεσματικά μέτρα για να διασφαλίζουν ότι οι εισαγγελείς μπορούν να ασκούν τα επαγγελματικά καθήκοντα και τις αρμοδιότητές τους υπό κατάλληλες νομικές και οργανωτικές συνθήκες ⁽¹¹⁶⁾ και χωρίς αδικαιολόγητες παρεμβάσεις ⁽¹¹⁷⁾. Ειδικότερα, όταν η κυβέρνηση παρέχει οδηγίες γενικής φύσης, για παράδειγμα σχετικά με την πολιτική για την εγκληματικότητα, οι οδηγίες αυτές πρέπει να είναι έγγραφες και να δημοσιοποιούνται επαρκώς ⁽¹¹⁸⁾. Όταν η κυβέρνηση έχει την εξουσία να εκδίδει εντολές για την άσκηση δίωξης σε συγκεκριμένες υποθέσεις, οι εν λόγω εντολές πρέπει να συνοδεύονται από επαρκείς εγγυήσεις ⁽¹¹⁹⁾. Σύμφωνα με τη σύσταση της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης του 2000, οι εντολές μη άσκησης δίωξης θα πρέπει να απαγορεύονται ⁽¹²⁰⁾. Τα ενδιαφερόμενα μέρη (περιλαμβανομένων των θυμάτων) θα πρέπει να μπορούν να προσβάλουν την απόφαση εισαγγελέα να μην ασκήσει δίωξη ⁽¹²¹⁾.

Στα κατωτέρω διαγράμματα παρουσιάζεται πραγματολογική επισκόπηση ορισμένων πτυχών του πλαισίου που ισχύει για τις εισαγγελίες χωρίς να αξιολογείται η αποτελεσματικότητα της λειτουργίας τους, αξιολόγηση που θα απαιτούσε ποιοτική αποτίμηση με συνεκτίμηση των ιδιαίτερων περιστάσεων κάθε κράτους μέλους.

Στο διάγραμμα 53 παρουσιάζεται επισκόπηση των αρχών που αποφασίζουν επί των πειθαρχικών κυρώσεων που αφορούν εισαγγελείς του κατώτερου ιεραρχικά βαθμού. Οι αρχές αυτές μπορεί να είναι είτε α) ανεξάρτητες αρχές, όπως δικαστήρια ή δικαστικά συμβούλια ή εισαγγελικά συμβούλια, είτε β) άλλα όργανα ή αρχές, όπως ο γενικός εισαγγελέας ή ανώτερος εισαγγελέας, ανεξάρτητα όργανα, ειδικά όργανα απαρτιζόμενα από εισαγγελείς ή ο υπουργός Δικαιοσύνης. Εκτός αν ορίζεται διαφορετικά στην επεξήγηση κάτω από το διάγραμμα, η απόφαση αρχής περί πειθαρχικών μέτρων που αφορούν εισαγγελέα υπόκειται σε δικαστικό έλεγχο ⁽¹²²⁾.

Διάγραμμα 53: Αρχή που αποφασίζει επί των πειθαρχικών κυρώσεων που αφορούν εισαγγελείς (*) (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την Ομάδα Εμπειρογνομόνων για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας)

¹¹⁵ Γνώμη αριθ. 14 (2019), Ο ρόλος των εισαγγελέων στην καταπολέμηση της διαφθοράς και του συναφούς οικονομικού και χρηματοοικονομικού εγκλήματος, που εκδόθηκε από το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαίων Εισαγγελέων (CCPE), σύσταση iii.

¹¹⁶ Σύσταση Rec(2000)19 σχετικά με τον ρόλο της εισαγγελικής αρχής στο σύστημα απονομής ποινικής δικαιοσύνης, η οποία εκδόθηκε από την Επιτροπή Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης στις 6 Οκτωβρίου 2000 (στο εξής: σύσταση του 2000), σημείο 4.

¹¹⁷ Σύσταση του 2000, σημεία 11 και 13. Βλ. επίσης: γνώμη αριθ. 13(2018), Ανεξαρτησία, λογοδοσία και δεοντολογία των εισαγγελέων, που εκδόθηκε από το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαίων Εισαγγελέων (CCPE), συστάσεις i και iii· ομάδα κρατών κατά της διαφθοράς (GRECO), τέταρτος κύκλος αξιολόγησης «Πρόληψη της διαφθοράς — Βουλευτές, δικαστές και εισαγγελείς», σε πολυάριθμες συστάσεις ζητείται να θεσπιστούν ρυθμίσεις για την προστασία της εισαγγελικής αρχής από αθέμιτες επιρροές και παρεμβάσεις στη διερεύνηση ποινικών υποθέσεων.

¹¹⁸ Σύσταση του 2000, σημείο 13 στοιχείο c).

¹¹⁹ Σύσταση του 2000, σημείο 13 στοιχείο d).

¹²⁰ Σύσταση του 2000, σημείο 13 στοιχείο f). Βλ. επίσης γνώμη αριθ. 13(2018), Ανεξαρτησία, λογοδοσία και δεοντολογία των εισαγγελέων, που εκδόθηκε από το Γνωμοδοτικό Συμβούλιο των Ευρωπαίων Εισαγγελέων (CCPE), σύσταση iv.

¹²¹ Σύσταση του 2000, σημείο 34.

¹²² Σύσταση του 2000, σημείο 5 στοιχείο e).

BE CZ DE EL AT SE BG HR IT PT RO DK EST IE ES LV LT LU HU FI CY MT SI PL SK FR NL

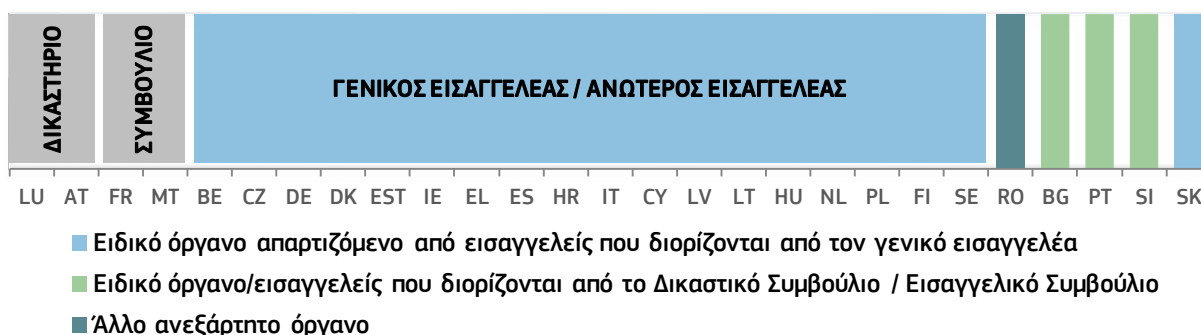
- Υπουργός Δικαιοσύνης κατόπιν γνωμοδότησης του ανώτερου εισαγγελέα
- Υπουργός Δικαιοσύνης κατόπιν γνωμοδότησης του Συμβουλίου
- Ειδικό όργανο απαρτιζόμενο από εισαγγελείς που διορίζονται από τον γενικό εισαγγελέα
- Ειδικό όργανο απαρτιζόμενο από εισαγγελείς που διορίζονται από συνελεύσεις εισαγγελέων
- Άλλο ανεξάρτητο όργανο

(*) **BE:** ο ανώτερος εισαγγελέας (προϊστάμενος της εισαγγελίας) έχει την εξουσία να αποφασίζει για ήσσονος σημασίας πειθαρχικές κυρώσεις, ενώ οι βαρύτερες κυρώσεις επιβάλλονται από το πρωτοβάθμιο πειθαρχικό δικαστήριο. Οι αποφάσεις περί πειθαρχικών μέτρων μπορούν να προσβληθούν ενώπιον δευτεροβάθμιου πειθαρχικού δικαστηρίου. **BG:** το Εισαγγελικό Τμήμα του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου απαρτίζεται από τον γενικό εισαγγελέα, τέσσερα μέλη που εκλέγονται από τους εισαγγελείς, ένα μέλος που εκλέγεται από τους ανακριτές και πέντε μέλη που εκλέγονται από την Εθνοσυνέλευση. Οι αποφάσεις του περί πειθαρχικών μέτρων που αφορούν εισαγγελέα υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο ενώπιον του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου. Ο διοικητικός προϊστάμενος του εισαγγελέα μπορεί να επιβάλει μόνο επίπληξη, κοινοποιώντας την κύρωση αυτή στο Εισαγγελικό Τμήμα, το οποίο μπορεί να επικυρώσει ή να ανακαλέσει την εν λόγω κύρωση. **CZ:** οι πειθαρχικές υποθέσεις εξετάζονται από το Πειθαρχικό Τμήμα του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου. Το εν λόγω τμήμα απαρτίζεται από δύο δικαστές (έναν δικαστή του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου και έναν δικαστή του Ανωτάτου Δικαστηρίου), δύο εισαγγελείς, έναν δικηγόρο και έναν άλλο επαγγελματία του νομικού κλάδου. Τα μέλη του τμήματος επιλέγονται με κλήρωση από τον πρόεδρο του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου, με βάση καταλόγους υποψηφίων που παρέχονται από εκπροσώπους των διαφόρων επαγγελματιών του νομικού κλάδου (από το Ανώτατο Διοικητικό Δικαστήριο, τον πρόεδρο του Ανωτάτου Δικαστηρίου, τον γενικό εισαγγελέα, τον πρόεδρο του Δικηγορικού Συλλόγου και τους πρυτάνεις των νομικών σχολών). Δεν υπάρχει δυνατότητα άσκησης προσφυγής κατά της απόφασης του Πειθαρχικού Τμήματος. **DK:** το Υπουργείο Δικαιοσύνης της Δανίας έχει την εξουσία να αποφασίζει για ειδικά πειθαρχικά μέτρα κατά εισαγγελέων. Ωστόσο, στην πράξη, το Υπουργείο Δικαιοσύνης εξουσιοδοτεί την Εισαγγελία να εκδίδει τις διαδικασίες πειθαρχικών μέτρων κατά εισαγγελέων. Όλες οι αποφάσεις περί πειθαρχικών μέτρων τις οποίες λαμβάνει η Εισαγγελία μπορούν να προσβληθούν ενώπιον του Υπουργείου Δικαιοσύνης. Υπάρχει δυνατότητα δικαστικού ελέγχου των πειθαρχικών μέτρων που λαμβάνει το Υπουργείο Δικαιοσύνης, ενώ επίσης ο εισαγγελέας μπορεί να υποβάλει καταγγελία στον κοινοβουλευτικό διαμεσολαβητή. **DE:** ο ανώτερος εισαγγελέας μπορεί να επιβάλει ελαφρύτερο πειθαρχικό μέτρο. Λόγω της αρμοδιότητας των ομόσπονδων κρατών για τη ρύθμιση του πειθαρχικού δικαίου των κρατικών λειτουργών, υπάρχουν διάφορα ειδικά χαρακτηριστικά στις νομοθεσίες των ομόσπονδων κρατών. **EST:** ο γενικός εισαγγελέας αποφασίζει για τα πειθαρχικά μέτρα, συμπεριλαμβανομένης της παύσης, βάσει πρότασης της Εισαγγελικής Πειθαρχικής Επιτροπής. Οι αποφάσεις περί πειθαρχικών μέτρων μπορούν να προσβληθούν ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου. **IE:** ο αναπληρωτής διευθυντής της Εισαγγελικής Υπηρεσίας αποφασίζει για τα πειθαρχικά μέτρα που αφορούν εισαγγελείς του κατώτερου ιεραρχικά βαθμού. Η σύσταση του οικείου προϊσταμένου υπέρ της λήψης πειθαρχικού μέτρου μπορεί να προσβληθεί ενώπιον εξωτερικού πειθαρχικού συμβουλίου προσφυγών, πριν από την έκδοση της πειθαρχικής απόφασης. **EL:** τα πενταμελή Πειθαρχικά Συμβούλια Εφετών είναι κατά κύριο λόγο αρμόδια για την εκδίκαση πειθαρχικών παραπτώματων και για την επιβολή όλων των πειθαρχικών κυρώσεων στους εισαγγελείς, εκτός της παύσης, η οποία αποφασίζεται από την ολομέλεια του Αρείου Πάγου. Οι αποφάσεις των πενταμελών Πειθαρχικών Συμβουλίων μπορούν να προσβληθούν ενώπιον επταμελούς Πειθαρχικού Συμβουλίου του Αρείου Πάγου. **ES:** οι προϊστάμενοι εισαγγελείς των διαφόρων οργάνων της εισαγγελικής αρχής αποφασίζουν για τα πειθαρχικά μέτρα, τα οποία μπορούν να προσβληθούν ενώπιον του Consejo Fiscal. Το εν λόγω όργανο απαρτίζεται από τον γενικό εισαγγελέα, τον αναπληρωτή γενικό εισαγγελέα, τον προϊστάμενο επιθεωρητή και έξι ακόμη εισαγγελείς. Οι αποφάσεις του υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο από το Audiencia Nacional. **FR:** το Υπουργείο Δικαιοσύνης αποφασίζει επί του μέτρου μετά την έκδοση μη δεσμευτικής γνωμοδότησης από το Conseil supérieur de la Magistrature. Οι αποφάσεις περί πειθαρχικών μέτρων μπορούν να προσβληθούν ενώπιον του Conseil d'Etat. **HR:** το Εισαγγελικό Συμβούλιο αποφασίζει για τα πειθαρχικά μέτρα, τα οποία υπόκεινται σε έλεγχο ενώπιον των διοικητικών δικαστηρίων. **IT:** οι αποφάσεις του Δικαστικού Συμβουλίου περί πειθαρχικών μέτρων υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου. **CY:** τα πειθαρχικά μέτρα λαμβάνονται από την Επιτροπή Δημόσιας Υπηρεσίας, ένα συνταγματικό όργανο το οποίο απαρτίζεται από πέντε μέλη που διορίζονται από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας για περίοδο έξι ετών. Οι αποφάσεις περί πειθαρχικών μέτρων μπορούν να προσβληθούν ενώπιον του διοικητικού δικαστηρίου και, στη συνέχεια, ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου. **LV:** ο γενικός εισαγγελέας μπορεί να αποφασίζει για οποιαδήποτε πειθαρχικά μέτρα σε βάρος οποιουδήποτε εισαγγελέα. Οι προϊστάμενοι εισαγγελείς μπορούν να απευθύνουν παρατήρηση ή επίπληξη προς εισαγγελείς που υπόκεινται ιεραρχικά στον έλεγχό τους. Σε περίπτωση σοβαρότερου παραπτώματος, ο προϊστάμενος εισαγγελέας μπορεί να υποβάλει πρόταση στον γενικό εισαγγελέα για την επιβολή άλλου πειθαρχικού μέτρου. Οι αποφάσεις περί πειθαρχικών μέτρων τις οποίες λαμβάνει προϊστάμενος εισαγγελέας μπορούν να προσβληθούν ενώπιον του γενικού εισαγγελέα. Οι αποφάσεις περί πειθαρχικών μέτρων τις οποίες λαμβάνει ο γενικός εισαγγελέας μπορούν να προσβληθούν ενώπιον πειθαρχικού δικαστηρίου. **LT:** ο γενικός εισαγγελέας αποφασίζει για τα πειθαρχικά μέτρα. Οι αποφάσεις περί πειθαρχικών μέτρων μπορούν να προσβληθούν ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου. **LU:** ο γενικός εισαγγελέας αποφασίζει για τα πειθαρχικά μέτρα. **HU:** ο γενικός εισαγγελέας αποφασίζει επί της λήψης μέτρων για την ανάκληση διάκρισης, για τον υποβιβασμό κατά μισθολογικό κλιμάκιο ή κατά ιεραρχικό βαθμό ή για την παύση. Ο προϊστάμενος μονάδας (ανώτερος εισαγγελέας) μπορεί να λάβει ελαφρύτερα μέτρα (επίπληξη, μομφή) σε βάρος εισαγγελέα που υπάρχει στην εποπτεία του. Οι αποφάσεις περί πειθαρχικών μέτρων μπορούν να προσβληθούν ενώπιον δικαστηρίου εργατικών διαφορών. **MT:** η Επιτροπή Δικηγόρων και Νομικών Πληρεξουσίων απαρτίζεται από έναν δικηγόρο που διορίζεται από την Επιτροπή Απονομής της Δικαιοσύνης, έναν δικηγόρο που διορίζεται από τον γενικό εισαγγελέα και τρεις νομικούς πληρεξουσίου οι οποίοι διορίζονται από τον Σύλλογο Νομικών Πληρεξουσίων. Η Επιτροπή Δικηγόρων και Νομικών Πληρεξουσίων μπορεί να επιβάλει χρηματική ποινή, να εκδώσει επίπληξη και να απευθύνει συστάσεις προς τον εισαγγελέα. Η Επιτροπή Δικηγόρων και Νομικών Πληρεξουσίων μπορεί να ζητήσει από την Επιτροπή Απονομής της Δικαιοσύνης να συστήσει στον πρωθυπουργό να εισηγηθεί στον πρόεδρο της Μάλτας την αναστολή καθηκόντων ή την παύση του εισαγγελέα. Τα μέτρα που λαμβάνει η Επιτροπή Δικηγόρων και Νομικών Πληρεξουσίων μπορούν να προσβληθούν ενώπιον της Επιτροπής Απονομής της Δικαιοσύνης. **NL:** ο ιεραρχικά ανώτερος εισαγγελέας μπορεί να επιβάλει ορισμένα ελαφρύτερα μέτρα (γραπτή επίπληξη, μείωση της ετήσιας άδειας, πρόσθετες ώρες εργασίας). Ο υπουργός Δικαιοσύνης μπορεί να αποφασίσει την επιβολή μετάθεσης χωρίς συγκατάθεση, αναστολής καθηκόντων, χρηματικού προστίμου και μέτρων που αφορούν τον μισθό, εφόσον ο ιεραρχικά ανώτερος εισαγγελέας προτείνει το εν λόγω μέτρο ή εκδώσει σχετική εισήγηση. Η κυβέρνηση έχει την εξουσία να απολύσει εισαγγελέα, κατόπιν πρότασης παύσης ή σχετικής εισήγησης του ιεραρχικά ανώτερου εισαγγελέα. Οι αποφάσεις περί πειθαρχικών μέτρων μπορούν να προσβληθούν ενώπιον του Centrale Raad van Beroep. **AT:** ειδικό τμήμα δικαστηρίου αποφασίζει για τα πειθαρχικά μέτρα. **PL:** σε πρώτο βαθμό, τα πειθαρχικά μέτρα αποφασίζονται κατά κανόνα από πειθαρχικό όργανο της Γενικής Εισαγγελίας, το οποίο απαρτίζεται από τρεις εισαγγελείς που διορίζονται από συνελεύσεις εισαγγελέων. Τα μέτρα αυτά μπορούν να προσβληθούν ενώπιον του Πειθαρχικού Τμήματος του Ανωτάτου Δικαστηρίου, το οποίο σε ορισμένες περιπτώσεις ενεργεί ως η αρχή που αποφασίζει σε πρώτο βαθμό. Όταν ενεργεί ως δευτεροβάθμιο δικαστήριο, το τμήμα αυτό απαρτίζεται από δύο δικαστές του Πειθαρχικού Τμήματος και έναν λαϊκό δικαστή. Εισαγγελέας στον οποίον έχουν επιβληθεί δύο φορές κυρώσεις πλν της επίπληξης μπορεί να παυθεί από τα καθήκοντά του με απόφαση του γενικού εισαγγελέα (ο οποίος είναι επίσης ο υπουργός Δικαιοσύνης) σε περίπτωση τέλεσης νέου πειθαρχικού παραπτώματος (που δεν υπόκειται σε εξακρίβωση από το πειθαρχικό δικαστήριο και χωρίς να υφίσταται δυνατότητα δικαστικού ελέγχου της απόφασης του γενικού εισαγγελέα). **PT:** το Πειθαρχικό Τμήμα του Ανωτάτου Εισαγγελικού Συμβουλίου αποφασίζει για τη λήψη πειθαρχικών μέτρων. Οι αποφάσεις του μπορούν να προσβληθούν ενώπιον της ολομέλειας του Ανωτάτου Εισαγγελικού Συμβουλίου και, στη συνέχεια, ενώπιον του Ανωτάτου Διοικητικού Δικαστηρίου. **RO:** το Ανώτατο Δικαστικό Συμβούλιο αποφασίζει για τα πειθαρχικά μέτρα. Οι αποφάσεις περί πειθαρχικών μέτρων μπορούν να προσβληθούν ενώπιον του Ανωτάτου Δικαστηρίου. **SI:** το πειθαρχικό δικαστήριο που συγκροτείται από το Εισαγγελικό Συμβούλιο αποφασίζει για τις πειθαρχικές κυρώσεις. Το πειθαρχικό δικαστήριο πρώτου βαθμού απαρτίζεται από έξι εισαγγελείς που προτείνονται από τον γενικό εισαγγελέα και τρεις δικαστές που προτείνονται από τον πρόεδρο του πρωτοβάθμιου πειθαρχικού δικαστηρίου για δικαστές μεταξύ των μελών του δικαστηρίου αυτού. Το δευτεροβάθμιο πειθαρχικό δικαστήριο απαρτίζεται από έξι μέλη που διορίζονται από το Εισαγγελικό Συμβούλιο: ο πρόεδρος, ο αναπληρωτής πρόεδρος και δύο μέλη προτείνονται από τον πρόεδρο του δευτεροβάθμιου πειθαρχικού δικαστηρίου για δικαστές

μεταξύ των μελών του δικαστηρίου αυτού· δύο ανώτατοι εισαγγελείς προτείνονται από τον γενικό εισαγγελέα. **SK**: πειθαρχική επιτροπή απαρτιζόμενη από τρεις εισαγγελείς, τους οποίους διορίζει ο γενικός εισαγγελέας από βάση δεδομένων τουλάχιστον 40 ατόμων που προτείνονται από το Εισαγγελικό Συμβούλιο, αποφασίζει για τα πειθαρχικά μέτρα. Οι αποφάσεις αυτές μπορούν να προσβληθούν ενώπιον δευτεροβάθμιου πειθαρχικού συμβουλίου της Γενικής Εισαγγελίας, το οποίο απαρτίζεται από πέντε εισαγγελείς τους οποίους διορίζει ο γενικός εισαγγελέας από βάση δεδομένων στην οποία περιλαμβάνονται τα πρόσωπα που προτείνει το Εισαγγελικό Συμβούλιο. Οι αποφάσεις του δευτεροβάθμιου πειθαρχικού συμβουλίου υπόκεινται σε δικαστικό έλεγχο ενώπιον των περιφερειακών δικαστηρίων. **FI**: ο γενικός εισαγγελέας αποφασίζει για τα πειθαρχικά μέτρα. Οι αποφάσεις περί της λήψης πειθαρχικών μέτρων μπορούν να προσβληθούν ενώπιον διοικητικού δικαστηρίου.

Το διάγραμμα 54 παρέχει επισκόπηση των ανακριτικών οργάνων που διεξάγουν την ανάκριση στο πλαίσιο των πειθαρχικών διαδικασιών που αφορούν εισαγγελείς. Εάν δεν αναφέρεται διαφορετικά στην υποσημείωση του διαγράμματος, δεν αφορά τις προκαταρκτικές έρευνες που διενεργούνται για να αποφασιστεί αν θα κινηθεί ή όχι επίσημη πειθαρχική διαδικασία. Το στάδιο της ανάκρισης αποτελεί σημαντικό βήμα στο πλαίσιο της πειθαρχικής διαδικασίας, το οποίο μπορεί να έχει επιπτώσεις στην αυτονομία της εισαγγελικής αρχής. Η ανακριτική εξουσία μπορεί να ασκείται είτε α) από τακτικές ανεξάρτητες αρχές, όπως από δικαστήριο ή από δικαστικό συμβούλιο ή από την εισαγγελία, είτε β) από τον γενικό εισαγγελέα ή από ανώτερο εισαγγελέα, είτε γ) από άλλα όργανα.

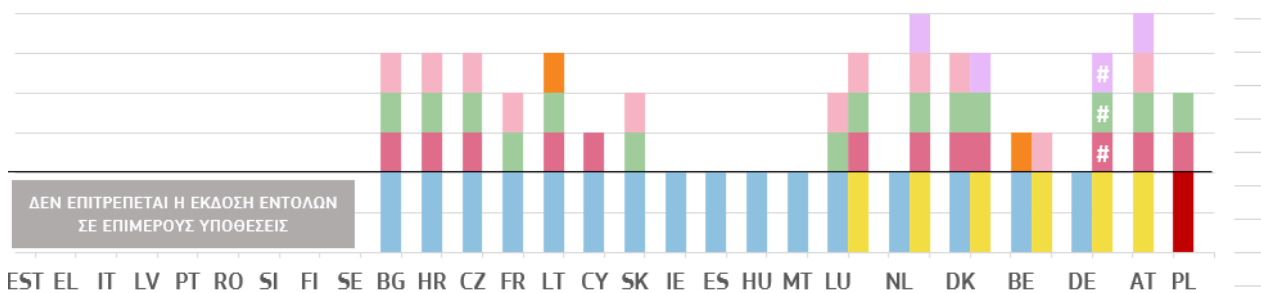
Διάγραμμα 54: Ανακριτής υπεύθυνος για τις επίσημες πειθαρχικές διαδικασίες που αφορούν εισαγγελείς (*) (Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την Ομάδα Εμπειρογνομόνων για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας)

(*) **BE**: την ανάκριση διεξάγει ο ιεραρχικά ανώτερος εισαγγελέας. **BG**: σε περίπτωση επίκλησης, την ανάκριση διεξάγει ο διοικητικός προϊστάμενος του εισαγγελέα. Για όλες τις άλλες κυρώσεις, την ανάκριση διεξάγει τριμελής πειθαρχική επιτροπή που εκλέγεται από το Εισαγγελικό Τμήμα του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου μεταξύ των μελών του. Το Εισαγγελικό Τμήμα του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου απαρτίζεται από τον γενικό εισαγγελέα, τέσσερα μέλη που εκλέγονται από τους εισαγγελείς, ένα μέλος που εκλέγεται από τους ανακριτές και πέντε μέλη που εκλέγονται από την Εθνοσυνέλευση. Η Επιθεώρηση του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου διεξάγει επιθεωρήσεις βάσει των οποίων μπορεί να υποβάλει προτάσεις για πειθαρχικές διαδικασίες. **CZ**: ο γενικός εισαγγελέας και ο προϊστάμενος εισαγγελέας μπορούν να εξετάσουν τη δικογραφία που αφορά τον εισαγγελέα και να ζητήσουν την κατάθεσή του. **DK**: την ανάκριση διεξάγει η Εισαγγελία. **DE**: ο προϊστάμενος της εισαγγελίας όχι μόνον αποφασίζει σχετικά με την κίνηση πειθαρχικής διαδικασίας κατά εισαγγελέα, αλλά διεξάγει επίσης την πειθαρχική διαδικασία. Λόγω της αρμοδιότητας των ομόσπονδων κρατών για τη ρύθμιση του πειθαρχικού δικαίου των κρατικών λειτουργών, υπάρχουν διάφορα ειδικά χαρακτηριστικά στις νομοθεσίες των ομόσπονδων κρατών. **EST**: την ανάκριση διεξάγει ο ιεραρχικά ανώτερος εισαγγελέας ή ο γενικός εισαγγελέας, ανάλογα με το ποιος κίνησε την πειθαρχική διαδικασία. Μπορούν επίσης να αναθέτουν το καθήκον της συγκέντρωσης αποδεικτικών στοιχείων και εξηγήσεων σε άλλον εισαγγελέα, ο οποίος δεν είναι ούτε μέλος της πειθαρχικής επιτροπής ούτε ο εισαγγελέας κατά του οποίου κινείται η διαδικασία ούτε υφιστάμενος του εν λόγω εισαγγελέα. Η υπόθεση εκδικάζεται από την Εισαγγελική Πειθαρχική Επιτροπή, η οποία απαρτίζεται από δύο εισαγγελείς της Γενικής Εισαγγελίας, δύο εισαγγελείς περιφερειακών εισαγγελιών και έναν δικαστή. **IE**: την ανάκριση διεξάγει ιεραρχικά ανώτερος εισαγγελέας. Στις περιπτώσεις στις οποίες τα πραγματικά περιστατικά είναι πολύπλοκα ή το υπό διερεύνηση παράπτωμα είναι σοβαρό, το τμήμα ανθρωπίνων δυναμικών μεριμνά για τη διεξαγωγή της ανάκρισης. **EL**: την ανάκριση διεξάγει ο ιεραρχικά ανώτερος εισαγγελέας. **ES**: την ανάκριση διεξάγει ο ιεραρχικά ανώτερος εισαγγελέας. **FR**: κατόπιν διοικητικής έρευνας, ο υπουργός Δικαιοσύνης μπορεί να αποφασίσει να προσφύγει στο Conseil supérieur de la Magistrature προκειμένου να διεξαχθεί την ανάκριση σχετικά με την υπόθεση. **HR**: την ανάκριση διεξάγει ο ανώτερος εισαγγελέας. **IT**: την ανάκριση είναι αρμόδιος να διεξάγει ο γενικός εισαγγελέας του Ανωτάτου Δικαστηρίου. Η Γενική Επιθεώρηση του Υπουργείου Δικαιοσύνης είναι αρμόδια να διεξάγει διοικητικές έρευνες. **CY**: ο γενικός εισαγγελέας διορίζει έναν ή περισσότερους λειτουργούς με βαθμό ανώτερο από αυτόν του λειτουργού τον οποίο αφορά η υπόθεση, οι οποίοι διεξάγουν την ανάκριση και συντάσσουν σχετική έκθεση. Στη συνέχεια, ο γενικός εισαγγελέας αποφασίζει βάσει των αποδεικτικών στοιχείων αν θα παραπέμψει το θέμα στην Επιτροπή Δημόσιας Υγείας. **LV**: λειτουργός που έχει το δικαίωμα να επιβάλει πειθαρχική κύρωση (ο γενικός εισαγγελέας ή προϊστάμενος εισαγγελέας) εξετάζει το σύνολο του υλικού που έχει συγκεντρωθεί και ζητεί εξηγήσεις από τον εισαγγελέα και, εν ανάγκη, οργανώνει την ανάκριση σχετικά με τα πραγματικά περιστατικά του πειθαρχικού παραπτώματος. Η ανάκριση μπορεί να διεξαχθεί από εισαγγελέα της Γενικής Εισαγγελίας ή από προϊστάμενο εισαγγελέα. **LT**: το Τμήμα Εσωτερικών Ερευνών της Γενικής Εισαγγελίας ή επίσημη επιτροπή επιθεώρησης που συγκροτείται κατ' εντολή του γενικού εισαγγελέα. **LU**: την ανάκριση διεξάγει τμήμα του Ανωτάτου Δικαστηρίου. **HU**: ο πειθαρχικός επιτροπός που διεξάγει την ανάκριση σχετικά με την υπόθεση είναι εισαγγελέας που διορίζεται για τη διεξαγωγή της ανάκρισης από τον προϊστάμενο μονάδας (ανώτερο εισαγγελέα) του εισαγγελέα που τελεί υπό έρευνα. **MT**: την ανάκριση σχετικά με την υπόθεση διεξάγει η Επιτροπή Δικηφόρων και Νομικών Πληρεξουσίων. Το όργανο αυτό απαρτίζεται από έναν δικηγόρο που διορίζεται από την Επιτροπή Απονομής της Δικαιοσύνης, έναν δικηγόρο που διορίζεται από τον γενικό εισαγγελέα και τρεις νομικούς πληρεξουσίου οι οποίοι διορίζονται από τον Σύλλογο Νομικών Πληρεξουσίων. **NL**: την ανάκριση διεξάγει ο ιεραρχικά ανώτερος εισαγγελέας. **AT**: την ανάκριση διεξάγει ειδικό τμήμα δικαστηρίου. **PL**: την ανάκριση για την υπόθεση διεξάγει ο υπεύθυνος πειθαρχικής διαδικασίας, ο οποίος είναι εισαγγελέας που διορίζεται για το συγκεκριμένο καθήκον από τον γενικό εισαγγελέα (ο οποίος είναι επίσης ο υπουργός Δικαιοσύνης). Ο υπουργός Δικαιοσύνης μπορεί επίσης να διορίσει, σε ad hoc βάση, έναν εισαγγελέα ως υπεύθυνο πειθαρχικής διαδικασίας του υπουργού Δικαιοσύνης, εξουσιοδοτημένο να αναλάβει οποιαδήποτε εν εξελίξει πειθαρχική ανάκριση ή να κινήσει πειθαρχική έρευνα ή διαδικασία. **PT**: τις ανακρίσεις διεξάγει η Επιθεώρηση Εισαγγελέων. Το εν λόγω όργανο απαρτίζεται από εισαγγελείς που διορίζονται από το Ανώτατο Εισαγγελικό Συμβούλιο. **RO**: το Συμβούλιο Δικαστικής Επιθεώρησης είναι όργανο που εντάσσεται στο πλαίσιο του Ανωτάτου Δικαστικού Συμβουλίου. Το τμήμα που διεξάγει τις έρευνες για τα πειθαρχικά μέτρα που αφορούν εισαγγελείς απαρτίζεται από 13 εισαγγελείς, οι οποίοι διορίζονται από τον επικεφαλής επιθεωρητή του Συμβουλίου Δικαστικής Επιθεώρησης κατόπιν διαγωνισμού. **SI**: τις ανακρίσεις διεξάγουν ο πειθαρχικός εισαγγελέας και ο αναπληρωτής του, οι οποίοι είναι ανώτατοι εισαγγελείς που διορίζονται από το Εισαγγελικό Συμβούλιο βάσει πρότασης του γενικού εισαγγελέα με τη συγκατάθεσή τους. **SK**: πειθαρχική επιτροπή απαρτιζόμενη από τρεις εισαγγελείς, τους οποίους διορίζει ο γενικός εισαγγελέας από βάση δεδομένων τουλάχιστον 40 ατόμων που προτείνονται από το Εισαγγελικό Συμβούλιο. **FI**: τις ανακρίσεις διεξάγει ο γενικός εισαγγελέας. **SE**: τις ανακρίσεις διεξάγει η σουηδική Εισαγγελία.

Στο διάγραμμα 55 απεικονίζονται τα κράτη μέλη στα οποία είτε ο γενικός εισαγγελέας είτε ο υπουργός Δικαιοσύνης μπορεί να εκδίδει εντολές προς εισαγγελείς σε επιμέρους υποθέσεις (αρχή που μπορεί να εκδίδει εντολές) και παρουσιάζονται ορισμένες από τις εγγυήσεις που ισχύουν στην περίπτωση έκδοσης τέτοιου είδους εντολών σε επιμέρους υπόθεση. Εκτός από τις εγγυήσεις που παρουσιάζονται στο διάγραμμα ⁽¹²³⁾, μπορεί να ισχύουν και άλλες. Στις χώρες στις οποίες η έκδοση εντολών από τον υπουργό Δικαιοσύνης επιτρέπεται σύμφωνα με τον νόμο, η εξουσία αυτή μπορεί να έχει ασκηθεί ή να ασκείται πολύ σπάνια στην πράξη (βλ. επεξηγηματική υποσημείωση κάτω από το διάγραμμα).

Διάγραμμα 55: Εντολές προς εισαγγελείς σε επιμέρους υποθέσεις: αρχή που μπορεί να εκδίδει εντολές και ισχύουσες εγγυήσεις (*) (πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με την Ομάδα Εμπειρογνομόνων για τη Νομιμοποίηση Εσόδων από Παράνομες Δραστηριότητες και τη Χρηματοδότηση της Τρομοκρατίας)

Αρχή που μπορεί να εκδίδει εντολές προς εισαγγελείς σε επιμέρους υποθέσεις:

- Υπουργός Δικαιοσύνης, που είναι επίσης ο γενικός εισαγγελέας
- Υπουργός Δικαιοσύνης
- Γενικός εισαγγελέας

Επιλεγμένες εγγυήσεις σε περίπτωση έκδοσης εντολών σε επιμέρους υπόθεση:

- Δυνατότητα αίτησης ελέγχου ενώπιον δικαστηρίου
- Το Κοινοβούλιο πρέπει να ενημερώνεται σε περίπτωση εντολής για μη άσκηση δίωξης
- Οι διάδικοι μπορούν να έχουν πρόσβαση στις εντολές και να διατυπώνουν παρατηρήσεις
- Οι εντολές πρέπει να εκδίδονται σε γραπτή μορφή
- Οι εντολές πρέπει να είναι αιτιολογημένες

(*) **BE:** ο υπουργός Δικαιοσύνης έχει την εξουσία να εκδίδει εντολές σχετικά με τη δίωξη σε επιμέρους υποθέσεις (το δικαίωμα να διατάσσει την άσκηση δίωξης προβλέπεται στο άρθρο 364 του κώδικα ποινικής δικονομίας και στο άρθρο 151 παράγραφος 1 του συντάγματος). Οι εντολές επισυνάπτονται στη δικογραφία, αλλά η δυνατότητα ανάγνωσής τους από τους διαδίκους εξαρτάται από την υπό κρίση περίπτωση και το εκάστοτε στάδιο της υπόθεσης. **BG:** είναι δυνατή η άσκηση προσφυγής, εκτός από την περίπτωση των πράξεων του γενικού εισαγγελέα. **CZ:** ο γενικός εισαγγελέας έχει την εξουσία να εκδίδει εντολές σχετικά με τη δίωξη σε επιμέρους υποθέσεις μόνο εντός της Γενικής Εισαγγελίας και προς ανώτερες εισαγγελίες. **DE:** #: οι εγγυήσεις διαφέρουν ανάλογα με το αν η υπόθεση είναι ομοσπονδιακού επιπέδου ή επιπέδου επιμέρους ομόσπονδου κράτους. Ο ομοσπονδιακός γενικός εισαγγελέας είναι ο μοναδικός εισαγγελέας σε ομοσπονδιακό επίπεδο ο οποίος τελεί υπό την εποπτεία και τη διεύθυνση του ομοσπονδιακού υπουργού Δικαιοσύνης και Προστασίας των Καταναλωτών, ενώ οι γενικοί εισαγγελέες των 16 γερμανικών ομόσπονδων κρατών τελούν υπό την εποπτεία και τη διεύθυνση των αντίστοιχων υπουργείων Δικαιοσύνης των ομόσπονδων κρατών. Το δικαίωμα εποπτείας και διεύθυνσης περιλαμβάνει την εξουσία έκδοσης εντολών προς τον αντίστοιχο γενικό εισαγγελέα, αλλά περιορίζεται από την αρχή της νομιμότητας (δηλαδή την αρχή της υποχρεωτικής άσκησης δίωξης). Πολύ σπάνια εκδίδονται εντολές σε επιμέρους υποθέσεις. Για παράδειγμα, το ομοσπονδιακό υπουργείο και τα κυβερνητικά κόμματα της Σαξονίας εξέδωσαν δεσμεύσεις να μην ασκούν τα δικαιώματά τους για την έκδοση εντολών. Το υπουργείο της Θουριγγίας δεσμεύτηκε να μην εκδίδει εντολές σε επιμέρους υποθέσεις, ενώ το υπουργείο της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας και η κυβέρνηση της Κάτω Σαξονίας δεσμεύθηκαν να εκδίδουν επιμέρους εντολές μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις. Δεν υπάρχουν ομοσπονδιακοί νόμοι, όμως υπάρχουν ορισμένοι νόμοι σε επίπεδο ομόσπονδων κρατών, καθώς και κανονισμοί και κατευθυντήριες γραμμές σε ομοσπονδιακό επίπεδο και σε επίπεδο ομόσπονδων κρατών, που θέτουν κανόνες σχετικά με τις εντολές. Για παράδειγμα, οι εντολές του ομοσπονδιακού υπουργείου και των υπουργείων της Βόρειας Ρηνανίας-Βεστφαλίας και της Θουριγγίας πρέπει να είναι γραπτές, στη δε Θουριγγία πρέπει επίσης να είναι αιτιολογημένες, στην Κάτω Σαξονία πρέπει να είναι σε γραπτή μορφή εάν δεν επιτευχθεί συμφωνία και στο Σλέσβιχ-Χολστάιν

¹²³

Σύσταση του 2000, σημείο 13 στοιχεία d) – e).

πρέπει να τεκμηριώνονται γραπτώς και να υποβάλλονται στον πρόεδρο του κοινοβουλίου. Στο ομοσπονδιακό επίπεδο και στο επίπεδο των ομόσπονδων κρατών, οι εντολές ανώτερου λειτουργού είναι δεσμευτικές μόνο στο πλαίσιο της εσωτερικής εργασιακής σχέσης του εισαγγελέα και οι πράξεις που τελούνται κατά παράβαση εντολής εξακολουθούν να παράγουν αποτελέσματα. Καθώς ο εισαγγελέας έχει καθήκον να συμμορφώνεται με τον νόμο, οφείλει να αρνείται να ακολουθήσει παράνομες εντολές. Μπορεί να προσφύγει και να ζητήσει τον έλεγχο των εντολών από τον επόμενο ιεραρχικά ανώτερο λειτουργό. Εάν η εντολή επικυρωθεί και ο εισαγγελέας εξακολουθεί να έχει αμφιβολίες ως προς τη νομιμότητά της, μπορεί να ζητήσει έλεγχο από τον επόμενο ιεραρχικά ανώτερο λειτουργό. Εάν η εντολή επικυρωθεί εκ νέου, ο εισαγγελέας πρέπει να ακολουθήσει την εντολή και δεν παραβαίνει τα καθήκοντά του σε περίπτωση που η εντολή είναι παράνομη. Ωστόσο, κατ'εξάιρεση, οι εισαγγελείς δεν πρέπει ποτέ να συμμορφώνονται με εντολές εάν οι εν λόγω πράξεις συνιστούν έγκλημα, διοικητικό παράπτωμα ή προσβολή της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας. Δεν υπάρχει ειδικό ένδικο βοήθημα για τον έλεγχο των εντολών από δικαστήριο. Ωστόσο, τα δικαστήρια μπορούν να ελέγχουν τη νομιμότητα των εντολών κατά τη διάρκεια πειθαρχικής διαδικασίας που αφορά εισαγγελέα, π.χ. σε περίπτωση που πρέπει να αποφασίσουν αν η μη συμμόρφωση με τις εντολές συνιστά παράβαση επαγγελματικών καθηκόντων. **DK:** Ο υπουργός Δικαιοσύνης έχει την εξουσία να εκδίδει εντολές σχετικά με τη δίωξη σε επιμέρους υποθέσεις (νόμος περί απονομής της δικαιοσύνης, άρθρο 98 παράγραφος 3). Ωστόσο, σειρά υπουργών Δικαιοσύνης έχει δείξει ιδιαίτερη απροθυμία ως προς τη χρήση της δυνατότητας αυτής, και δεν έχει εκδοθεί τέτοιου είδους εντολή από τη δεκαετία του 1990 και μετά. Ο πρόεδρος του Κοινοβουλίου της Δανίας πρέπει να ενημερώνεται εγγράφως σχετικά με τις εντολές (νόμος περί απονομής της δικαιοσύνης, άρθρο 98 παράγραφος 3). Οι περιφερειακοί εισαγγελείς μπορούν να ελέγχουν τις αποφάσεις των αστυνομικών περιφερειών και ο διευθυντής της Εισαγγελίας Υπηρεσίας μπορεί να ελέγχει τις αποφάσεις των περιφερειακών εισαγγελέων. **IE:** δεν διευκρινίζεται στο άρθρο 4.1 του νόμου περί δίωξης αξιόποινων πράξεων του 1974. **ES:** ο γενικός εισαγγελέας εκδίδει εσωτερικές εντολές και οδηγίες που αφορούν την υπηρεσία και την άσκηση των εισαγγελικών καθηκόντων, οι οποίες μπορεί να είναι γενικές ή να αφορούν ειδικά θέματα. **LT:** οι εντολές του γενικού εισαγγελέα μπορούν να προσβληθούν ενώπιον του δικαστηρίου. Ο γενικός εισαγγελέας δεν μπορεί να εκδίδει εντολές σχετικά με την απόφαση που πρέπει να ληφθεί. **LU:** ο γενικός εισαγγελέας και ο υπουργός Δικαιοσύνης μπορούν να δώσουν εντολή στις εισαγγελείς να ασκήσουν δίωξη σε μια υπόθεση (αλλά δεν μπορούν να δώσουν εντολή να μην ασκήσουν δίωξη). Ωστόσο, εδώ και πάνω από 20 έτη ο υπουργός Δικαιοσύνης δεν έχει εκδώσει τέτοια εντολή. Δεν υφίσταται νόμιμη υποχρέωση να ζητηθεί η γνώμη εισαγγελέα ή γνωμοδότηση του γενικού εισαγγελέα για την έκδοση τέτοιας εντολής. **HR:** οι εντολές του γενικού εισαγγελέα μπορούν να ελεγχθούν όσον αφορά τη νομιμότητά τους, την αποδοτικότητα τους κ.λπ. **HU:** Σύμφωνα με το άρθρο 53 του νόμου CLXIV του 2011 σχετικά με το καθεστώς του γενικού εισαγγελέα, των εισαγγελέων και των λοιπών εισαγγελικών υπαλλήλων και σχετικά με τη σταδιοδρομία στην εισαγγελία, ο εισαγγελέας μπορεί να ζητήσει από τον γενικό εισαγγελέα έγγραφη επιβεβαίωση της εντολής σε συγκεκριμένη υπόθεση. Ο εισαγγελέας μπορεί να αρνηθεί ρητά την εντολή, αν η εκτέλεσή της θα συνιστούσε ποινικό ή διοικητικό αδίκημα ή θα εξέθετε τον εισαγγελέα σε κίνδυνο, ενώ, αν ο εισαγγελέας δεν συμφωνεί με την εντολή, μπορεί να ζητήσει την παραπομπή της υπόθεσης σε άλλον εισαγγελέα και το αίτημα αυτό δεν μπορεί να απορριφθεί. **MT:** όσον αφορά τα ζητήματα που σχετίζονται με τον ρόλο των επιμέρους εισαγγελέων, σε αντιδιαστολή με τον ρόλο του γενικού εισαγγελέα, το σύνταγμα της Μάλτας θεσπίζει αυτό καθαυτό το αξίωμα του γενικού εισαγγελέα. Επίσης, του εκχωρεί δικαιώματα και υποχρεώσεις και του παρέχει διασφάλιση μονιμότητας στο αξίωμα, όπως ορίζεται σύμφωνα με τα άρθρα 91 και 97 του συντάγματος. Κατά τα οριζόμενα στο κεφάλαιο 90 της νομοθεσίας της Μάλτας — κανονισμός περί του γενικού εισαγγελέα, ο γενικός εισαγγελέας απασχολεί υπαλλήλους που τον εκπροσωπούν κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων και των καθηκόντων του σύμφωνα με τον νόμο. Οι εν λόγω υπάλληλοι εκπροσωπούν τον γενικό εισαγγελέα κατά την άσκηση των καθηκόντων του και της διακριτικής του ευχέρειας. Όταν εκπροσωπούν τον γενικό εισαγγελέα κατά την άσκηση των καθηκόντων του, οι υπάλληλοι απολαύουν της ίδιας νομικής προστασίας. Ως εκ τούτου, σύμφωνα με το δίκαιο της Μάλτας, δεν παρέχονται στους εισαγγελείς ειδικές εγγυήσεις διότι, κατά την άσκηση των καθηκόντων του αξιώματός τους, θεωρείται κατά τον νόμο ότι εκπροσωπούν τον ίδιο τον γενικό εισαγγελέα και, στο πλαίσιο των καθηκόντων αυτών, απολαύουν της προστασίας που παρέχει ο νόμος στον ίδιο τον γενικό εισαγγελέα. **NL:** ο υπουργός Δικαιοσύνης μπορεί να εκδίδει εντολές προς εισαγγελείς να ασκήσουν ή να μην ασκήσουν δίωξη σε μια υπόθεση, αλλά υποχρεούται να λάβει προηγουμένως έγγραφη αιτιολογημένη γνώμη του Συμβουλίου της Γενικής Εισαγγελίας (College van procureurs-generaal) επί των εντολών που προτίθεται να εκδώσει, ενώ στην περίπτωση εντολής να μην ασκηθεί δίωξη υποχρεούται επίσης να προβεί σε σχετική κοινοποίηση προς το Κοινοβούλιο. Ωστόσο, μέχρι σήμερα, έχει υπάρξει μόνο μία τέτοια υπόθεση, πριν από περισσότερο από είκοσι έτη. Δεν υπάρχουν ειδικοί κανονισμοί σχετικά με τις εντολές που εκδίδει ο γενικός εισαγγελέας σε επιμέρους υποθέσεις. Το Συμβούλιο της Γενικής Εισαγγελίας μπορεί να εκδίδει εντολές προς τον εισαγγελέα σε συγκεκριμένη υπόθεση. Το εν λόγω όργανο απαρτίζεται από τρία έως πέντε μέλη και αποφασίζει κατά πλειοψηφία με τουλάχιστον τρία παρόντα μέλη. Δεν ισχύουν ειδικές εγγυήσεις για τις περιπτώσεις στις οποίες το Συμβούλιο της Γενικής Εισαγγελίας εκδίδει εντολές σε συγκεκριμένη υπόθεση. **AT:** ο υπουργός Δικαιοσύνης έχει την εξουσία να εκδίδει εντολές σχετικά με τη δίωξη σε επιμέρους υποθέσεις κατόπιν μη δεσμευτικής γνωμοδότησης από ανεξάρτητο όργανο (Weisungsrat), το οποίο υπάγεται στη Γενική Εισαγγελία. Ο υπουργός Δικαιοσύνης πρέπει να υποβάλλει ετησίως στο Κοινοβούλιο έκθεση σχετικά με όλες τις εντολές που εκδόθηκαν σε επιμέρους υποθέσεις, μόλις περατωθούν οι σχετικές υποθέσεις, μεταξύ άλλων και σχετικά με το σκεπτικό βάσει του οποίου δεν ακολουθήθηκε η γνωμοδότηση του Weisungsrat, εφόσον συντρέχει τέτοια περίπτωση [άρθρο 29α, παράγραφος 3 του νόμου περί της Εισαγγελίας]. Για την περίοδο 2012-2017, αναφέρθηκαν 54 εντολές σε επιμέρους υποθέσεις (Weisungsbericht 2018). **PL:** ο γενικός εισαγγελέας είναι επίσης υπουργός Δικαιοσύνης. Σε περίπτωση διαφωνίας εισαγγελέα με εντολή σε επιμέρους υπόθεση, ο εισαγγελέας μπορεί να ζητήσει είτε να αλλάξει η εντολή είτε να εξαιρεθεί ο ίδιος από τη διεκπεραίωση της πράξης ή από τη συμμετοχή στη διαδικασία. Η απόφαση περί εξαιρέσης λαμβάνεται τελικά από τον εισαγγελέα ο οποίος είναι ο άμεσος προϊστάμενος του εισαγγελέα που εξέδωσε την εντολή. **SK:** οι εντολές σε επιμέρους υποθέσεις πρέπει να επισυνάπτονται στη δικογραφία, ώστε οι άλλοι διάδικοι να μπορούν να τις διαβάσουν και να υποβάλουν παρατηρήσεις μόνο υπό συγκεκριμένες προϋποθέσεις.

3.3.3. Σύνοψη σχετικά με την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης

Η ανεξαρτησία της δικαιοσύνης αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο ενός αποτελεσματικού συστήματος απονομής δικαιοσύνης. Είναι ζωτικής σημασίας για την προάσπιση του κράτους δικαίου και της αμεροληψίας των δικαστικών διαδικασιών, καθώς και για τη διατήρηση της εμπιστοσύνης των πολιτών και των επιχειρήσεων στο νομικό σύστημα. Για τον λόγο αυτό, κάθε μεταρρύθμιση στον τομέα της δικαιοσύνης θα πρέπει να προασπίζει το κράτος δικαίου και να συνάδει προς τα ευρωπαϊκά πρότυπα για την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης. Ο πίνακας αποτελεσμάτων δείχνει τις τάσεις στις αντιλήψεις του ευρέος κοινού και των εταιρειών όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης. Η παρούσα έκδοση παρουσιάζει επίσης ορισμένους επιλεγμένους δείκτες σχετικά με τις νομικές εγγυήσεις που παρέχονται όσον αφορά τους φορείς που εμπλέκονται σε πειθαρχικές διαδικασίες που αφορούν δικαστές και εισαγγελείς. Οι διαρθρωτικοί δείκτες δεν επιτρέπουν από μόνοι τους την εξαγωγή συμπερασμάτων σχετικά με την ανεξαρτησία των δικαστικών αρχών των κρατών μελών, αλλά παρουσιάζουν ορισμένα στοιχεία που ενδεχομένως μπορούν να αποτελέσουν την αφετηρία για μια τέτοια ανάλυση.

- Στον πίνακα αποτελεσμάτων του 2020 παρουσιάζονται οι εξελίξεις ως προς την **εκλαμβανόμενη ανεξαρτησία** της δικαιοσύνης βάσει ερευνών στο ευρύ κοινό (Ευρωβαρόμετρο) και σε εταιρείες (Ευρωβαρόμετρο και Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ):
 - Όλες οι έρευνες δείχνουν γενικά *παρόμοια αποτελέσματα*, ιδίως όσον αφορά τη σύνθεση των δύο ομάδων κρατών μελών με τη χαμηλότερη και την υψηλότερη εκλαμβανόμενη ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.
 - Από την έρευνα του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ (διάγραμμα 48), η οποία παρουσιάζεται για όγδοη φορά, προκύπτει ότι η αντίληψη των επιχειρήσεων όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης *βελτιώθηκε ή παρέμεινε σταθερή* σε περίπου τα δύο τρίτα των κρατών μελών, σε σύγκριση με το 2010 αλλά και με το προηγούμενο έτος. Επίσης, μεταξύ των κρατών μελών που αντιμετωπίζουν ειδικές προκλήσεις (¹²⁴), η αντίληψη περί της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης *βελτιώθηκε ή παρέμεινε σταθερή* σε σχεδόν τα τρία πέμπτα των εν λόγω χωρών κατά την εννεαετή αυτή περίοδο.
 - Από την έρευνα του Ευρωβαρόμετρου σχετικά με τις αντιλήψεις του ευρέος κοινού (διάγραμμα 44), η οποία παρουσιάζεται για πέμπτη φορά, προκύπτει ότι η αντίληψη του ευρέος κοινού όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης *βελτιώθηκε* σε περίπου τα δύο τρίτα των κρατών μελών, σε σύγκριση με το 2016. Η αντίληψη του ευρέος κοινού όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης *βελτιώθηκε* σε περισσότερα από τα δύο τρίτα των κρατών μελών που αντιμετωπίζουν ειδικές προκλήσεις, κατά την εν λόγω πενταετή περίοδο. Ωστόσο, σε σύγκριση με πέρυσι, η αντίληψη του ευρέος κοινού όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης *επιδεινώθηκε* σε περίπου τα δύο πέμπτα του συνόλου των κρατών μελών και περίπου στα μισά από τα κράτη μέλη που αντιμετωπίζουν ειδικές προκλήσεις, ενώ σε μικρό αριθμό κρατών μελών η αντίληψη περί της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης δείχνει ιδιαίτερα χαμηλή εμπιστοσύνη στην ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.
 - Από την έρευνα του Ευρωβαρόμετρου σχετικά με τις αντιλήψεις των εταιρειών (διάγραμμα 46), η οποία παρουσιάζεται για πέμπτη φορά, προκύπτει ότι η αντίληψή τους όσον αφορά την ανεξαρτησία της δικαιοσύνης *βελτιώθηκε* σε περισσότερα από τα μισά κράτη μέλη σε σύγκριση με το 2016 και σε περίπου τα τρία πέμπτα των κρατών μελών σε σύγκριση με πέρυσι (σε σύγκριση με πέρυσι, αυτό συνέβη σε περίπου τα τρία πέμπτα των κρατών μελών που αντιμετωπίζουν ειδικές προκλήσεις και σε περισσότερα από τα δύο τρίτα των υπόλοιπων κρατών μελών). Ωστόσο, σε μικρό αριθμό κρατών μελών η αντίληψη περί της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης δείχνει

¹²⁴

Βλ. υποσημείωση 18.

ιδιαίτερα χαμηλή εμπιστοσύνη στην ανεξαρτησία της δικαιοσύνης.

- Μεταξύ των λόγων της εκλαμβανόμενης έλλειψης ανεξαρτησίας των δικαστηρίων και των δικαστών, *οι παρεμβάσεις ή οι πιέσεις από την κυβέρνηση και τους πολιτικούς* ήταν ο συχνότερα αναφερόμενος λόγος, ακολουθούμενος από τις πιέσεις οικονομικών ή άλλων ειδικών συμφερόντων. Σε σύγκριση με τα προηγούμενα έτη, και οι δύο αυτοί λόγοι εξακολουθούν να προβάλλονται πολύ σε αρκετά κράτη μέλη στα οποία η εκλαμβανόμενη ανεξαρτησία της δικαιοσύνης είναι πολύ χαμηλή (διαγράμματα 45 και 47).
- Μεταξύ των λόγων θετικής αντίληψης περί της ανεξαρτησίας των δικαστηρίων και των δικαστών, σχεδόν τα τέσσερα πέμπτα των εταιρειών και του ευρέος κοινού (το 43 % και το 44 % του συνόλου των απαντησάντων, αντίστοιχα) ανέφεραν τις *εγγυήσεις που συνεπάγονται το καθεστώς και η θέση των δικαστών*.
- Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 παρουσιάζει επικαιροποιημένες επισκοπήσεις των πειθαρχικών αρχών που διεκπεραιώνουν τις διαδικασίες που αφορούν δικαστές, των αρμοδιοτήτων του δικαστικού σώματος, της εκτελεστικής εξουσίας και του κοινοβουλίου στην επιλογή των δικαστών-μελών των δικαστικών συμβουλίων, καθώς και ορισμένες επισκοπήσεις σχετικά με τις εισαγγελικές αρχές:
- Στο διάγραμμα 49 παρουσιάζεται επικαιροποιημένη επισκόπηση των αρχών που είναι αρμόδιες για τις **πειθαρχικές διαδικασίες που αφορούν δικαστές**. Στην πλειονότητα των κρατών μελών, η αρχή που αποφασίζει για τις πειθαρχικές κυρώσεις είναι κάποια ανεξάρτητη αρχή, όπως δικαστήριο (ανώτατο δικαστήριο, διοικητικό δικαστήριο ή πρόεδρος δικαστηρίου) ή δικαστικό συμβούλιο, ενώ σε ορισμένα κράτη μέλη είναι ειδικό δικαστήριο του οποίου τα μέλη επιλέγονται ή διορίζονται ειδικά (από το Δικαστικό Συμβούλιο, από δικαστές ή, σε ένα κράτος μέλος, από τον υπουργό Δικαιοσύνης) για την εκδίκαση πειθαρχικών διαδικασιών.
- Στο διάγραμμα 50 παρουσιάζεται επικαιροποιημένη επισκόπηση των **αρχών που είναι επιφορτισμένες με την ευθύνη της ανάκρισης στις πειθαρχικές διαδικασίες που αφορούν δικαστές**. Στα περισσότερα κράτη μέλη, ως ανακριτής ορίζεται πρόεδρος δικαστηρίου ή δικαστικό συμβούλιο. Σε ορισμένα κράτη μέλη, ο ανακριτής επιλέγεται ειδικά είτε από δικαστές είτε από το Δικαστικό Συμβούλιο, ή, σε ένα κράτος μέλος, από τον υπουργό Δικαιοσύνης.
- Στα διαγράμματα 51 και 52 παρουσιάζεται, αντίστοιχα, επικαιροποιημένη επισκόπηση της συμμετοχής του δικαστικού σώματος στον **διορισμό των δικαστών-μελών του Δικαστικού Συμβουλίου** και της **σύνθεσης των δικαστικών συμβουλίων**. Η αρμοδιότητα για την οργάνωση των συστημάτων τους απονομής δικαιοσύνης εναπόκειται στα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της απόφασης περί θέσπισης ή μη δικαστικού συμβουλίου. Ωστόσο, αν κράτος μέλος έχει θεσπίσει δικαστικό συμβούλιο, η ανεξαρτησία του συμβουλίου πρέπει να διασφαλίζεται σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα. Σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη, οι δικαστές-μέλη των συμβουλίων προτείνονται και εκλέγονται ή επιλέγονται από δικαστές.
- Στα διαγράμματα 53 και 54 παρουσιάζεται επισκόπηση των **πειθαρχικών αρχών που είναι αρμόδιες για την εκδίκαση των διαδικασιών που αφορούν εισαγγελείς**. Στο διάγραμμα 55 παρέχεται επικαιροποιημένη και λεπτομερέστερη επισκόπηση των οργάνων που μπορούν να εκδίδουν **εντολές προς εισαγγελείς σε επιμέρους υποθέσεις** και παρουσιάζονται ορισμένες από τις εγγυήσεις που ισχύουν όταν εκδίδονται τέτοιου είδους εντολές σε συγκεκριμένη υπόθεση.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης για το 2020 δείχνει συνεχιζόμενη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των συστημάτων απονομής δικαιοσύνης στη μεγάλη πλειονότητα των κρατών μελών. Ωστόσο, εξακολουθούν να υφίστανται προκλήσεις ως προς την

εξασφάλιση της πλήρους εμπιστοσύνης των πολιτών στα νομικά συστήματα των κρατών μελών στα οποία οι εγγυήσεις για το καθεστώς και τη θέση των δικαστών, και, ως εκ τούτου, για την ανεξαρτησία των δικαστών, ενδέχεται να διακυβεύονται.

Ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης παρέχει αντικειμενικές και συγκρίσιμες πληροφορίες σχετικά με την ανεξαρτησία, την ποιότητα και την αποδοτικότητα των εθνικών συστημάτων απονομής δικαιοσύνης, και χρησιμοποιείται ως σημείο αναφοράς στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου, ενώ, επιπλέον, θα αποτελέσει μία από τις πηγές πληροφοριών της επικείμενης έκθεσης για το κράτος δικαίου. Όπως εξαγγέλθηκε στην ανακοίνωση σχετικά με την περαιτέρω ενδυνάμωση του κράτους δικαίου εντός της Ένωσης — στρατηγικό σχέδιο δράσης, ο πίνακας αποτελεσμάτων της ΕΕ στον τομέα της δικαιοσύνης θα αναπτυχθεί περαιτέρω στους σχετικούς τομείς που άπτονται του κράτους δικαίου.